

Taide 2060

Toimijalähtöisellä skenaarioanalyysillä
Jukka Liukkonen

Taide 2060

Toimijalähtöisellä skenaarioanalyysillä

Jukka Liukkonen

Medialaboratorio
Taideteollinen korkeakoulu

Taide 2060

Toimijalähtöisellä skenaarioanalyysillä

Jukka Liukkonen

email: Jukka.liukkonen@iki.fi

www: <http://iki.fi/murrur/>

2009 Medialab, TaiK, Helsinki

© Copyright 2009 Jukka Liukkonen

Kiitos,

Mika Pantzar, joka on haastanut älyllisesti ja ohjannut opinnäytetyöni

Pipsa Asiala, joka on jaksanut kannustaa ja rohkaista

Ebscon ja Wilsonin tietokannoille. JSTORin sais kyl Taikki vielä hankkia.

A.AAAARG on mahtava!

Kaikille jotka olette jaksaneet keskustella taiteen tulevaisuudesta ja ideoineet tulevaisuutta kanssani.

Medialaboratorion vapaudelle ja sille että siellä on vähän pakollisia opintoja. Jes! Hyvä juttu!

Kiitos haastatteluun osallistuneille!

Kiitti äiskä, iskä ja muut :)

Taide 2060

Toimijälähtöisellä skenaarioanalyysillä

Jukka Liukkonen

*Medialaboratorio
Taideteollinen korkeakoulu*

email: Jukka.liukkonen@iki.fi
2009 Medialab, TaiK, Helsinki

www: <http://iki.fi/murrur/>
© Copyright 2009 Jukka Liukkonen

OPINNÄYTETIIVISTELMÄ

Osasto	Koulutusohjelma	Valmistumisvuosi
Medialaboratorio	New Media	2009
Tekijä		
Liukkonen, Jukka		
Työn nimi		
Taide 2060 - Toimijalähtöisellä skenaarioanalyysillä		
Työn laji	Sivumäärä	
Lopputyö	216	

Tiivistelmä

<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on havainnollistaa taiteen mahdollisia kehityskulkuja. Näkemykseni mukaan se millaisena taide ymmärretään vaikuttaa siihen millaista taidetta tehdään. Näin ollen on mahdollista arvioida miten taidekäsitys voisi muuttua ja sen pohjalta laatia vaihtoehtoisia kuvauksia taiteen tulevaisuudesta.</p> <p>Opinnäytetyössä esitetään neljä mahdollista kehityskulkua:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Kuvataide häviää kun siihen suhtaudutaan samanlaisena ammatina kuin muuhun visuaaliseen työhön. Kun kuvataidetta arvioidaan taloudellisesti se ei ole kannattava työpaikka joten sitä ei haluta tehdä. Taiteella ei nähdä olevan mitään erityistä arvoa taiteilijoiden tai kansalaistenkaan keskuudessa.2. Taide tuo irrationaalisuutta rationaaliseen yhteiskuntaan ja näin ollen uusia ajatuksia. Kun tiede on keksinyt kaiken ja teknologialla kaikki on mahdollista, on taiteen rooli asettua rationaalisen toiminnan ulkopuolelle löytämään uusia ajatuksia ja vaihtoehtoja.	
--	--

<ol style="list-style-type: none">3. Taiteen rooli on tuoda esille yhteiskunnan ongelmakohtia yhteiskunnassa jossa sananvapaus on heikko. Taiteilija on rohkea ihminen joka uskaltaa asettaa itsensä vaaraan arvojensa ja ideologiansa puolesta.4. Taide muuttaa roolinsa sosiaalisen työn suuntaan. Taiteen edellytykset vahvistuvat mutta taiteella on enemmän yhteiskunnallisia tehtäviä. Taide muuttuu immateriaaliseksi ihmisten väliseksi kanssakäymiseksi ja sosialisuudeksi. <p>On hyvä tiedostaa että nämä ovat vain neljä mahdollista tulevaisuuskuvaava äärettömän monen vaihtoehdon joukosta. Tarkoitus onkin rohkaista lukijaa vaikuttamaan yhteiskuntaan niin että hänen oma toivomansa tulevaisuus toteutuu. Lisäksi tarkoitus on saada miettimään omien tekojensa toivottuja ja tahattomia seurauksia. Omat nykyisyyteen vaikuttavat teot ja oman tulevaisuuden ajattelu ovatkin lopputyön eräitä päämääriä.</p> <p>Olen kehittänyt toimijalähtöisen variaation skenaarioanalyysistä voidakseni arvioida taiteen käsityksen kehittymistä. Opinnäytetyötä varten on suoritettu viisi aineistohaastattelua ja kolme taustahaastattelua. Aineistohaastatteluiden taidekäsitksistä on laadittu minä-muotoinen kuvaus samalla tavoin kuin tulevaisuuden skenaarioiden kuvitteellisista taiteilijoista. Lukija voi verrata tulevaisuuden toisenlaisen maailman, nykytaiteilijan ja oman taidekäsittyksen eroja ja muodostaa kuvan vaihtoehtoisista tavoista ymmärtää taidetta.</p>	
---	--

Aineisto	
Asiasanat	
Kuvataide, Taide, Taiteen tulevaisuus, Tulevaisuudentutkimus, Skenaarioanalyysi, Taiteilijuus, Taidekäsitys, 2060, Tulevaisuus	
Säilytyspaikka	Salassapitoaika päättyy

Sisällysluettelo

Kiitos	2
Tiivistelmä	4
Sisällysluettelo	6

1. Henkilökohtaisesti 2009

1.1 Hypoteesi	12
1.2 Positiointi	14
1.3 Aikaisempi taiteen tulevaisuuden kartoittaminen ja kontribuutio tulevaisuudentutkimukseen	14
1.4 Oma taidekäsitys	16
1.4.1 Taiteen tarkoitus oman näkemykseni mukaan	16
1.4.2 Mitä taide on?	19
1.4.3 Taiteen ja arkisen rajankäynti	21
1.4.4 Taiteen merkitys minulle	25
1.5 Haastateltujen taiteilijoiden taidenäkemykset	26
1.5.1 Haastattelun tarkoitus	30
1.5.2 Pasi Rauhala, nuori kuvataiteilija	31
1.5.3 Liisa Hilasvuori, kuvanveiston maisteriopiskelija	33
1.5.4 Pilvari Pirtola, nuori kuvataiteilija	36
1.5.5 Maria Matikka, erillismaisteriopiskelija	38
1.5.6 Tatu Engeström, kuvataiteen kandidaattiopiskelija	39
1.6 Haastatteluiden onnistumisen arviointi ja sokeat pisteet	41

2. Matkaeväät vuosille 2010–2059

2.1 Taiteen tulevaisuuteen liittyviä erityispiirteitä	44
2.1.1 Käsitteellinen taide ja taiteistuminen	45
2.1.2 Kompleksisuus ja emergenssi	52
2.1.3 Taiteen ja biologian yhteenlöymäys	54
2.1.4 Ilmaisunvapauden politiikkaa	59
2.1.5 Taiteen liian suuret ja väärät lupaukset?	63
2.1.6 Ilmastomuutoksen sosiaaliset vaikutukset	66
2.1.7 Taiteen historiankirjoituksesta muutama sana	71
2.1.8 Taiteilija, tilan(teen) haltuunotto ja tulevaisuuden luominen	72
2.1.9 Taiteen tulevaisuutta ei ole juurikaan tutkittu	74
2.2 Kuva: taiteen tulevaisuuden monta puolta	76
2.3 Taiteen tulevaisuuteen vaikuttavat tekijät	75
2.3.1 Skenaarion muuttajat	79
2.3.2 Haastattelut muuttajien pohjana	80
2.3.3 Tulevaisuustaulukko	82
2.3.4 Muuttajat 1 ja 2 : Taiteen ja taiteilijan näkeminen	83
2.3.5 Muuttajat 3 ja 4: Mahdollisuudet tehdä ja esittää taidetta	84
2.3.6 Muuttajat 5 ja 6: Muutokset yhteiskunnassa	85
2.3.7 Muuttaja 7: Asenneilmasto	86
2.3.8 Muuttaja 8: Tiedonkulun nopeus ja luonne	87

3. Vuonna 2060

3.1 Tulevaisuuden mahdolliset maailmat 90

- 3.1.1 Skenaario 1. Kuinka taide tapetaan? 91
- 3.1.2 Skenaarion 1 taitelija: IT-konsultti Noora Virtanen 100
- 3.1.3 Skenaario 2. Taide muuttuu uskonnoksi 102
- 3.1.4 Skenaarion 2 taitelija: NEM-liikkeen jäsen Viktor Bor 113
- 3.1.5 Skenaario 3. Hakkeritaide 115
- 3.1.6 Skenaarion 3 taitelija: Eläinoikeusaktivisti Paint Girl 126
- 3.1.7 Skenaario 4. Haastatteluissa esille nousseiden asioiden skenaario 129
- 3.1.8 Skenaarion 4 taitelija: Taidemaalari Lumi Arhinmäki 143

3.2 Skenaarioiden todennäköisyyden arviointia 145

- 3.2.1 Skenaario 1. Kuinka taide tapetaan? 145
- 3.2.2 Skenaario 2. Taide muuttuu uskonnoksi 146
- 3.2.3 Skenaario 3. Hakkeritaide 147
- 3.2.4 Skenaario 4. Haastatteluissa esille nousseiden asioiden skenaario 148

4. Tutkimuksellista taustaa

4.1 Tulevaisuudentutkimuksen perusta 152

- 4.1.1 Mitä tulevaisuudentutkimus on? 153
- 4.1.2 Tulevaisuudentutkimuksen reunaehdot ja oletuksia 155
- 4.1.3 Tulevaisuudentutkimuksen aikakäsitys 158
- 4.1.4 Tulevaisuuteen vaikuttavia asioita 159
- 4.1.5 Mahdolliset maailmat 162
- 4.1.6 Skenaario on erityisen merkittävä mahdollinen maailma 164

4.1.7 Tulevaisuus ja arvot – eli miten joku mahdollinen maailma voi olla merkittävä 166

4.1.8 Kolme havainnollistusta tulevaisuudentutkimuksen kohtaamasta kritiikistä 167

4.2 Toimijalähtöinen haastattelumuotoinen skenaarioanalyysi 171

- 4.2.1 Miksi uusi menetelmä? 172
- 4.2.2 Toimijalähtöisen haastattelumuotoisen skenaarioanalyysin toteuttaminen 176
- 4.2.3 Uuden ja perinteisen menetelmän vertailua 180
- 4.2.4 Mihin toimijalähtöinen skenaarioanalyysi soveltuu? 183
- 4.2.5 Menetelmän ongelmakohtat ja jatkokehittely 185

4.3 Jatkokysymyksiä ja tutkimusaiheita 187

Lähteet

Kuva- ja taulukkoluetelo 192

Lähdeluettelo 194

Liitteet

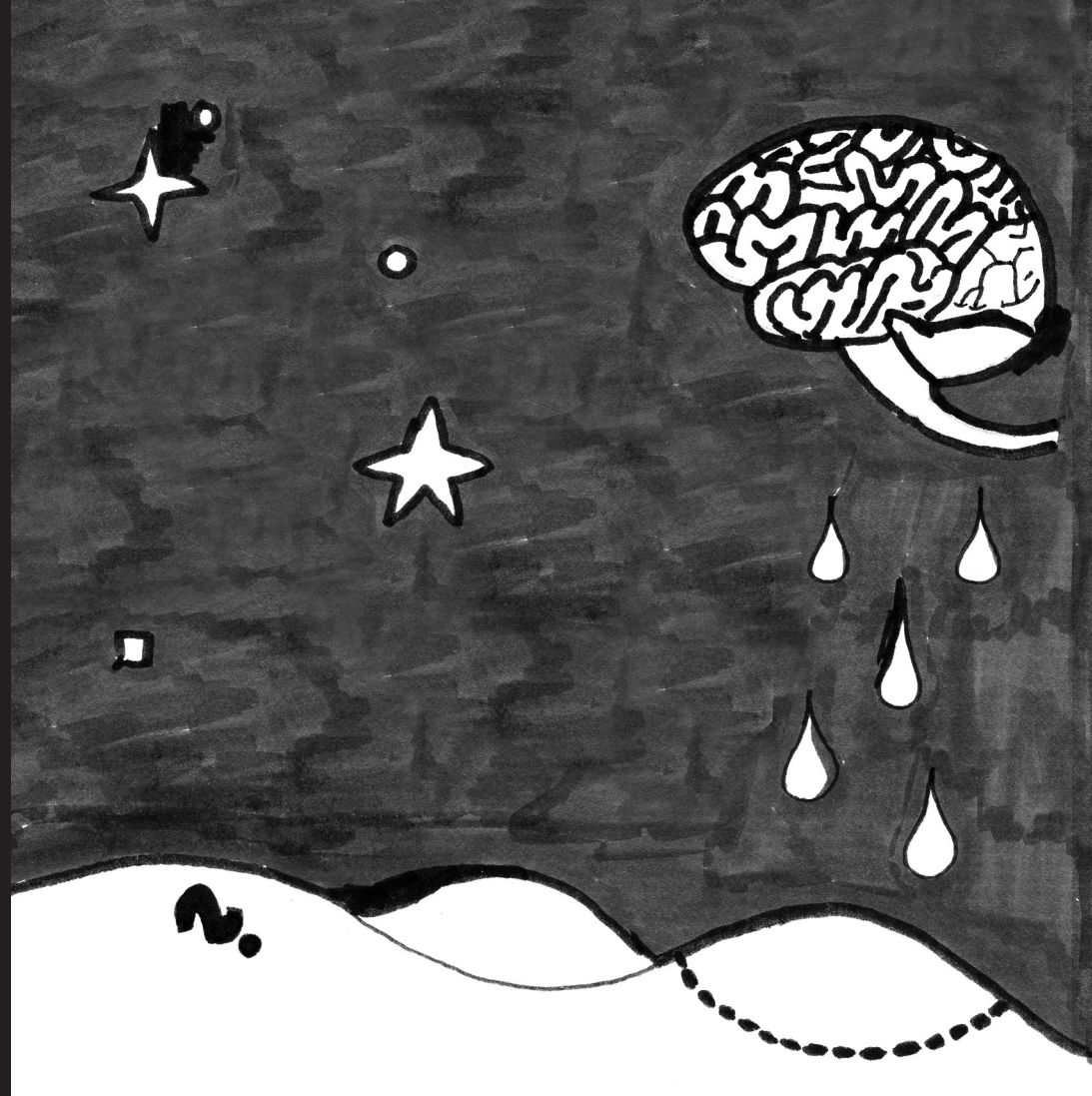
Liite 1. Opinnäytetyöprosessin dokumentointi 200

Liite 2. Haastattelut ja taustahaastattelut 206

Liite 3. Haastattelun kysymyspatteristo 207

Liite 4. Haastateltujen taitelijoiden näkemyksiä taiteellisen toiminnan kehittämisestä 211

1. Henkilökohtaisesti 2009

1.1 Hypoteesi

Opinnäytetyön kysymyksenasettelu kuuluu: Millainen taiteen tulevaisuus voisi olla ja miten sitä voisi tutkia?

Tällä opinnäytetyöllä on siis näin ollen kaksi tarkoitusta: 1. kartoittaa eurooppalaisen kuvataiteen mahdollisia tulevaisuuksia sekä 2. esitellä tähän tarkoitukseen kehitellyn osallistavan skenaarioanalyysimenetelmän soveltamista.

Kutsun kehittämäni metodia toimijälähtöiseksi haastattelumuotoiseksi skenaarioanalyysiksi. Se on tulevaisuudentutkimuksen vakiintuneen skenaarioanalyysin variaatio ja kaunokirjallisista sanankänteistä huolimatta tekstini on erittäin voimallisesti ankkuroitu tulevaisuuden-

tutkimuksen skenaarioihin pohjautuvan lähestymistapaan ja sen traditioon.

Taiteen tulevaisuuden osalta olen asettanut vuosiluvuksi 2060, joka on riittävän kaukana suuremmille yhteiskunnallisille muutoksille, mutta ei niin kaukana ettei sitä voisi jollain tasolla yrittää ennakoida. 50 vuoden aikajänne on yksi tulevaisuudentutkimuksen vakiintuneista aikajänneistä joten valinta on perusteltu.

Pyrkimykseni ei ole määrätä taiteen tulevaisuuden suuntaa, vaan osoittaa erilaisia mahdollisuuksia vaikuttaa tulevaisuuteen. Vaikutusmahdollisuudet ymmärretään tässä analyysin tuottaman tulevaisuustiedon kautta, joka on tarkemmin määritelty luvussa "4.2.3 Uuden ja perinteisen menetelmän vertailua."

Toimijälähtöinen skenaarioanalyysi tuo skenaarioon empaattisen puolen tuomalla toimijat (taiteilijat) osaksi tulevaisuuden kuvausta. Perinteisessä analyysissä ei

huomioida toimijoita tai heidän näkemyksiänsä vaan määritellään ainoastaan tulevaisuusmuuttujat ja luodaan skenaariot. Variaationi tarjoaa siis suuremman samaistumisinnan lukijalle. Tämä edistää äsken mainitun tulevaisuustiedon hyödyntämistä.

Kehittämässäni mallissa haastatellaan taiteilijoita ja esitetään heidän henkilökohtainen taidenäkemyksensä. Lisäksi uusi toimijälähtöinen skenaarioanalyysi tuo esille tulevaisuuden kuvitteelliset taiteilijat, joiden taidenäkemyksiä on mahdollista verrata haastattelun nykyhetken taiteilijoiden näkemyksiin. Näin ollen taiteilijan tekemien valintojen tekojen seuraukset hahmottuvat selkeämmin lukijalle. Asiasta kirjoitetaan tarkemmin luvussa "4.2 Toimijälähtöinen haastattelumuotoinen skenaarioanalyysi."

Opinnäytetyön päämäärät kuuluvat siis seuraavasti:

1. tarjota näkemys mahdollisista tulevaisuuden maailmoista
2. kehittää uutta toimijälähtöistä haastattelumuotoista skenaarioanalyysia

1.2 Positiointi

Position suhteeni taiteeseen alaluvussa "1.4. Oma taidekäsitys."

Tulevaisuudentutkimuksen positiointi taas tapahtuu alaluvussa "4.2 Toimijälähtöinen haastattelumuotoinen skenaario-analyysi."

1.3 Aikaisempi taiteen tulevaisuuden kartoittaminen ja kontribuutio tulevaisuudentutkimukseen

Taiteen tulevaisuutta ei ole merkittävässä määrin tutkittu aikaisemmin. Kiinnostus aihetta kohtaan on kuitenkin suuri ja tutkimusaihe relevantti. Haastateltavat osoittivat poikkeuksetta kiinnostusta aiheeseen ja kiinnostusta on ilmastu myös muiden taiteen alalla ja siihen läheisesti liittyvillä aloilla.

C. C. Cummings on kirjoittanut vuonna 1930 kaunokirjallisen teoksen *An thropos - The Future of Art*, jonka näköispainos on ilmestynyt 1976. Sepänmaa kuvaa teoksen pilkkaavan ihmisiä, jotka käyttä-

vät monimutkaisia käsitteitä, vaikka ovat silti vain esiapinoita muiden joukossa. (Sepänmaa, 1995, 13-14.)

Muutamia taiteen tulevaisuutta käsitteleviä seminaareja on myös järjestetty, esimerkiksi Lahdessa elokuussa 1990. Yrjö Sepänmaan 1995 julkaisema esseekokoelma *Kuukävelyllä – esseitä taiteen tulevaisuudesta* käsittelee myös taiteen tulevaisuutta.

Tod Machover (2000) on käsitellyt taiteen tulevaisuutta MIT:n medialaboratoriossa. Teemu Mäki on puolestansa jär-

jestänyt Taideteollisessa korkeakoulussa kuvataiteen tulevaisuuden opintokokonaisuuden vuonna 2009.

Eräs syy julkaisuiden vähyyteen saat- taan olla se, ettei humanistisilla ja taidea- loilla ole perinteisesti haluttu käyttää tulevaisuudentutkimuksen menetelmiä. Taiteilijat ovat kyllä käsitelleet tulevai- suutta sivuavia ilmiöitä omassa tuotan- nossaan, mutta erilaisista lähtökohdista kuin tulevaisuudentutkimus.

Muun muassa biotaidetta ja yhteis- kunnan trendejä on käsitelty useissa teoksissa. Taiteilijat eivät julkaise aja- tuksiaan kovin usein tekstimuotoisena, jolloin niihin viittaaminen ja palaaminen on hankalaa.

Tämä opinnäytetyö tarjoaa lähtökoh- dan ja pohjan taiteen tulevaisuuden kartoittamiselle jatkossa. Se tuo esille monipuolisesti yhteiskunnan ja taiteen ilmiöitä ja esittelee menetelmän miten taiteen tulevaisuutta on mahdollista tut- kia ja käsitellä.

Tulevaisuudentutkimuksen kannalta kontribuutio on puolestaan toimijäläh- töisen haastattelumuotoisen skenaario- analyysin tuominen. Menetelmän sovel-

tamisessa tarkemmin alaluvussa "4.2 Toimijälähtöinen haastattelumuotoinen skenaarioanalyysi."

On korostettava että tämä opinnäyte- työ ei ole missään nimessä täydellinen kuvaus taiteen mahdollisista maailmoista ja tulevaisuuspoluista vaan vasta pinta- raapaisu aiheeseen. Tarkempi tutkimus olisikin jatkotutkimukselle hyvä aihe. Myös uutta toimijälähtöistä skena- riomenetelmää pitää vielä tarkentaa ja kehittää edelleen.

1.4 Oma taidekäsitteys

Tulevaisuudentutkimuksessa ei yleensä tuoda esille tekijän tai tilaajan poliittisia tarkoituksia, ideologiaa tai kytköstä. Tämä on omiaan hämähäyttämään tulevaisuuden, tieteen ja poliittisen ideologian rajoja. Olisi aika astua esiin ja tunnustaa arvot.

1.4.1 Taiteen tarkoitus oman näkemykseni mukaan

Linnunradalla on jopa neljäsataa miljardia tähteä. Näissä tähtijärjestelmissä miljoonilla planeetoilla voi olla maan kaltaiset olosuhteet. Miljoonilla voi olla maan kaltaista älyllistä elämää. Emme ehkä ikinä pääse tapaamaan muuta älyllistä elämää, sillä jo lähin aurinkojärjestelmä omasta auringostamme sijaitsee 43 700 miljardin kilometrin päässä. Ja vaikka voisimmekin kulkea valonnopeudella eli suurimmalla tuntemallamme nopeudella, kestäisi satatuhatta vuotta päästä edes oman linnunratamme toiseen päästä päähän. Ja Linnunrata on vain yksi galaksi 80 miljardin galaksin joukossa. Universumi saattaa olla vielä laajempi, koska voimme havaita universumia vain 46,5 miljardin valovuoden päähän. Matka universumin päästä päähän valonnopeudella kestäisi moninkertaisesti kauemmin kuin ihmiskunta on ollut olemassa. Kauemmin kuin edes oma

aurinkomme on olemassa.

Ennemmin tai myöhemmin ihmiskunta sammuu. Noin 5 miljardin vuoden päästä aurinko paisuu jättiläiseksi ja sulattaa maapallon sisäänsä. Jos ihmiskunta on vielä tällöin elossa on sen pitänyt keksiä monenlaisia nykyisen älyn ja ajattelukyvyyn ylittäviä ratkaisuita ongelmiinsa. Tällä hetkellä ihmiskunta on tuhoamassa ainutta tuntemaansa elinkelpoista planeettaa ihmisille ja muille eläinlajeille asumiskelvottomaksi. Voi olla että maapallo ei pysy edes 5 miljardin vuoden päähän asumiskelvollisena. Ihmiskunta ja maapallo on jo nyt kantokykynsä rajoilla ja mahdollisuudet selvittää heikenevät hetki hetkeltä lyhytnäköisten pyrkimysten vuoksi.

Jos vaikka kävisi niin että ihmiskunta olisi olemassa vielä miljardien vuosien päästä on maailmankaikkeus luultavasti laajentunut niin etäälle, että on mahdotonta matkustaa toiselle tähdelle tai toiseen galaksiin. Matka kestäisi lähes ikuisuuden. Toisaalta lopulta maailmankaikkeus saattaa luhistua kasaan. Oli miten oli luultavasti kukaan ei tule ikinä tietämään mitä olemme tehneet maapallollamme ja kaikki taloudelliset voitot, tieteelliset saavutukset ja ihmisten suoritukset mitä olemme ikinä saavuttaneet tulevat häviämään ikuisesti kenenkään sitä tietämättä. Se mitä olemme ikinä tehnyt on ollut täysin turhaa sille, joka on halunnut ikuistaa itsensä sotakoneistolla, taloudellisilla voitoilla tai älyllisillä saavutuksilla.

Silti ihmiskunta tuottaa hyödyttömiä esineitä ja saasteita tuhoten luonnonvaroja, biodiversiteettiä ja viimeisiä elinmahdollisuuksiansa. Ihmiskunnan muutos on ainut pelastuksemme jos tahdomme säilyä hengissä. Suuressa

perspektiivissä yhdelläkään työpäivällä, kokouksella tai kulutustuotteella ei lopulta ole minkäänlaista merkitystä. Kaikki taloudelliset teot unohtuvat ehkä jo seuraavana päivänä.

Onko maailmassa elämällä mitään mielekkyyttä, jos kaikki lopulta tuhoutuu eikä kukaan tule tietämään mitä olemme tehneet? Tulisiko kaiken luisua hedonistiseen kaaokseen, jossa voimme nauttia viimeiset päivämme tyydyttäen pimeimmät salaisuutemme ja mielihaluamme? Ei. Ihmisyydellä on vielä mahdollisuus jos uskallamme ja toivomme. Mahdollisuus piilee lukon takana, joka aukeaa laajalla solidaarisuudella, tieteellisellä tutkimuksella, filosofian pohdinnalla ja taiteellisella luovien ajatusten löytämisellä.

Elämämme on oltava niin ekologisesti kuin sosiaalisestikin kestävällä pohjalla jotta ihmisyyden on turvattu. Globaali tasa-arvo, radikaali ekologinen ohjelma, työn mielekäs jakautuminen, ilmainen koulutus ja maailmanlaajuinen hyvinvointi ja inhimillinen perusturva säilyttävät maailmamme tuleville sukupolville. Enää ei ole varaa eriarvoisuuteen tai ihmisten ja luonnon riistoon. Kun inhimillinen yhtenäisyys saavutetaan on maailmallamme vielä toivoa elämästä. Empatian tulee korvata etäännyntynyt sota- ja hallintokieli sekä kylmä teknistaloudellinen ajattelu. Olemme tuhoontuomittuja ellemmme osaa ajatella elämää tai toisia ihmisiä muina kuin esineinä.

Hyvä elämä ja sen suojelu ei vielä riitä. Vaikka nautintoa, inhimillistä perusturvaa ja itsensä toteuttamista suotaisi kaikille on välttämätöntä katsoa eteenpäin. Tiede, filosofia ja

taide ovat inhimillisen älyllisen toiminnan osa-alueita jotka mahdollistavat ihmisyyden kehittymisen tasapainoisesti. Sosiaaliset parannukset ja yhteiskunnan uusiutuminen lähtee näistä älyllisistä toimista sekä niiden vapaudesta ja viljelystä. Tiede, taide ja filosofia voivat johtaa meidät ulos tästä lopun kohtaavasta maailmasta. Solidaarisuus, ekologinen kestävyys ja älylliset panostukset yhteisen hyvinvoinnin ja tulevaisuuden viljelyyn ovat maapallolle ja ihmisyydelle välttämättömyyksiä.

Filosofia ja koulutus auttaa meitä näkemään itsemme ja uudistamaan yhteiskuntaamme. Tiede antaa työkaluja ymmärtää maailmankaikkeutta ja ottaa sitä haltuun. Taide tuo uusia ajatuksia ja vaeltaa vapaasti siellä missä ei kukaan muu vaella.

Taidetta, tiedettä, filosofiaa ja ihmisten tai luonnon hyvinvointia ei saa alistaa kilpailulle tai yksityisomistukseen. Niiden tulee olla vapaita hyödyttämään kaikkia eläviä olentoja maan päällä. Kaiken näiden parissa tuotetun tulee olla yhtenäisesti kaikkien saatavilla ja kaikkia varten. Nyt ja aina.

1.4.2 Mitä taide on?

Taiteelle ei ole merkitystä sillä mitä tai millaista se on. Jos taulu on tapa ilmaista uusia ajatuksia, niin sitten olkoon ajatuksen muoto taulu. Jos runo ilmaisee ihmisyyden piirteitä, joita filosofia tai tiede ei kykene, olkoon silloin on runo ajattelun konkreettinen muoto. Jos linnunlaulu on elämää suurempi taideteos, niin silloin se kertoo ihmisyydestä myös.

Taide on luovaa toimintaa vaikkei kaikki luova toiminta ei olekaan taidetta. Taide on luovuutta yhdistettynä älylliseen haasteeseen, tunteisiin ja syvimpiin alitajunnan kiemuroihin.

Taide ei ole objekteja tai materiaa. Se voi olla niitä, mutta enemmän taide on ajatuksia sellaisessa muodossa jossa uusia ajatuksia voi tuoda esiin. Taide on siis omanlaista tutkimusta, omanlaista filosofiaa ja inhimillisyyden mutkia ja kiemuroita. Taiteen kautta filosofia ja tiede voivat löytää jotain mitä rationaalinen menetelmä ei kykene näkemään. Taide, tiede ja filosofia synnyttävät paradigmaattisia vallankumouksia ihmisen ajatteluun ja muuttavat käsitystä itsestämme, ympäristöstämme ja yhteiskunnastamme.

Taide ei ole vain laukkaava villiori intelligentsian niityillä. Se on myös jotain henkilökohtaista ja omaa. Se tuo esille ja synnyttää sellaisia monimutkaisia ajatuksia ja tunteita, joita materialistinen ja rationaalinen yhteiskunta ei voi selittää. Se synnyttää uusia yhteyksiä aivosolujen välillä ja luo uusia polkuja ihmisyyden tielle. Aisteilla viestiminen ja vastaanottaminen sekä kokemusten syntyminen ja muistaminen luovat ihmisyyden ja identiteetin. Kulttuuri synnyttää muistot ja luo ihmisen identiteetin – kulttuuri kuvaa siitä kuka ihminen on. Se tuo perustavanlaatuista mielihyvää ja muovaa ajatuksia.

Taidetta voi olla missä vain ja kuka vain voi tehdä sitä. Taidetta voi syntyä huomaamatta. Tekijä ei ehkä tiedä edes tehneensä taidetta. Taide ei tarvitse koulutusta, mutta sen

huomaaminen ja jalostaminen tarvitsee taiteellista näkemystä. Taide ei ole maneerien toistamista tai taidegallerioita, vaan sitä voi löytyä paperilappujen järjestyksistä, yksityisistä salaisista ajatuksista kuin luonnostakin. Taide on oivaltamista, omien tunteiden ja alitajunnan vapautumista ja uusien ajatusten yhdistymisiä ja eroja. Se voi olla näkyvää tai näkymätöntä. Se voi olla mahdotonta tai se voi olla olemassa vaikkei sitä olisi ikinä ollutkaan.

1.4.3 Taiteen ja arkisen rajankäynti

Yhteiskunta ei oikein tiedä miten suhtautua taiteeseen. Toisaalta siihen suhtaudutaan elitistisesti ja jotkut ajattelevat sen nostavan ihmisen arvostusta. Jotkut toiset taas näkevät sen merkityksettömänä turhana harrasteluna ja rahan hukkaan heittämisenä. Jotkut toivovat näkevänsä taiteen terapian ja koulutuksen menetelmänä. Toisten mielestä se on hyvä tapa siirtää rahaa vaalilille. Taidetta pitäisi myydä kalliilla samaan aikaan kun sen pitäisi olla taloudesta irrallaan. Taide huudetaan hätiin irtisanottujen tueksi ja sen odotetaan viihdyttävän kodin seinällä. Kunhan se vain ei ota kantaa asioihin. Toisaalta taiteen taas pitäisi nimenomaan puuttua yhteiskunnan epäkohtiin nyt ja aina.

Ihmiset ei osaa suhtautua taiteeseen koska he eivät tiedä

mitä se oikeastaan on. Tämä on taiteen ja tieteen ongelma. Jotta tutkimuskysymyksiä voi ymmärtää tulee ymmärtää itse alaa. Ja niitä jotka ovat erikoistuneet hyvin spesifeihin älyllisiin haasteisiin on taas vähän yhteiskunnassa. Taiteella ja tieteellä on suuret popularisointivaatimukset. Toistaiseksi yhteiskunta on nähnyt kummallakin itseisarvon, vaikkei kaikkia tekoja aina voidakaan ymmärtää tai selittää. Aina on kuitenkin niitä, joiden mielestä tieteen tulisi tutkia vain teknologisia innovaatioita ja taiteen tulisi viihdyttää ilman sanomaa. Tämä olisi kuitenkin älyllisen toiminnan haaskausta.

Taiteella voidaan luoda ympäristölle ja yhteisölle jonkinlainen merkitys tai omaleimaisuus. Ja niin sillä on luotukin. Valtioiden, kansallisuuksien, kansallisuuksien ja kaupunginosien identiteetit perustuvat taiteelle, arkkitehtuurille ja paikalle ominaiselle visuaaliselle kulttuurille. Ihmiset erottuvat toisistansa omaleimaisten ilmiöiden kautta. Vallitseva teknistaloudellinen rationalismi ei kykene tuottamaan omaleimaisuutta, joten samaistuminen tapahtuu luovan toiminnan kautta. Siispä kaikilla maailman valtiolla on lippu ja kansallislaulu. Kun haluamme erottaa ihmiset toisistamme, soitamme kansallislaulun tai vaihdamme lipun värejä – emme vertaa taloudellisia tunnuslukuja. Ja vaikka taidetta ei olisi, emme silti kääntyisi teknistaloudellisen koneiston puoleen. Ottaisimme avuksemme ympäristöestetiikan ja alkaisimme tarkastelemaan erilaisia rakennetun ja luonnon ympäristön piirteitä ja merkityksiä.

Taide ei ole välttämättä puhtaasti hyvää. Taiteella voi saada paljon pahaa aikaan. Keskiajan kirkkojen

helvettiä kuvaavat maalaukset saivat varmasti monet hyvin ahdistuneiksi. Nykyään taas kauhuelokuvat pelottavat ihmisiä. Taidetta ja nykyään myös muotoilua erottuakseen tarvitseva kansallismielisyys on tehnyt valtioista suuryrityksiä. Nämä Suomi Oy:t pyrkivät maksimoimaan taloudellisen tuloksensa luonnosta ja muiden valtioiden kansalaisista piittaamatta. Niillä on selkeät tulostavoitteet ja päämäärät. Eikä päämäärät ole maailmoja, idealismia tai rauhaa syleileviä. Sodat ovat liiketaloutta eikä aatteellista ristiriitaa.

Nykyajan taidetta ei voi kuitenkaan syyttää vuosisadan alun nationalisti-taiteilijoiden teoista, vaikka nykyaikailijat voivatkin näitä vanhoja taiteellisia tekoja purkaa omilla teoksillaan. Taide on kehittynyt suurin harppauksin keskiajan ja vuosisadan alun propagandaluonteesta kohti älyllistä filosofisluonteista toimintaa. Hyvä näin. Taide on nyt mielenkiintoisempaa, suvaitsevaisempaa, älyllisempää ja rikkaampaa kuin koskaan aikaisemmin. Edes retrotyyleillä tehdyt teokset eivät ole yhtä kapea-alaisia ajattelultaan kuin alkuperäiset teokset. Uusintatyylit asettuvat paljon rikkaampaan teoreettiseen ja taidehistorialliseen viitekehykseen kuin alkuperäiset kukoistuskauden tyylit.

Akateeminen taide ja tiede näyttävät minulle mahdollisuuksina toisenlaiseen maailmaan. Niissä on mahdollista kehittää uusia ajatuksia jotka voivat muuttaa jonain päivänä ihmisten sosiaalisen todellisuuden paremmaksi. Kummatkin niistä muuttavat jatkuvasti ihmisten ajattelua. Ei jättiharppauksin, mutta ihmisen sosiaalinen kehitys etenee silti hyvää hölkkävauhtia. Taide ja tiede eivät

kuitenkaan ole eskapismia todellisuudesta vaan inhimillisiä älyllisiä haasteita.

Maailma on murroksessa. Kansainvälistyminen on vahvaa ja kansallismielisyyskin on muuttanut muotoansa. Ihmiset alkavat nähdä talouden ja teknologian ohella taas muita päämääriä elämälle ja yhteiskunnalle. Länsimainen yhteiskunta on siirtymässä postmaterialistiseen ajatteluun, jossa arvo eivät tarkoita enää rahallista arvoa. Aatteelliset arvot ovat ilmestyneet rahallista arvoa eli taloudellista voittoa tavoittelevien yritysten asiakirjoihin, joskaan niitä ei kovin usein noudateta.

Kun arvokkaaksi muuttuu se jonka itse kokee arvokkaana muuttuu yhteiskunnan perusta. Yhteiskunnallinen toiminta muuttuu vähemmän vertailtavissa olevaksi ja enemmän subjektiiviseksi. Kalliiden esineiden sijasta arvokkaita ovat oman elämän kokemukset ja henkilökohtaiset valokuvat. Myös taide tuottaa kokemuksia ja tunteita jolloin taiteen merkitys ja arvo saattaa nousta.

Taide on samalla puolijulkinen hyödyke ja henkilökohtainen statement. Siinä on omalaatuisuutta ja sillä on mahdollista luoda omia arvoja. Kukaan ei voi määrittellä millaista arvostusta kukin ihminen antaa teokselle omissa tunteissa. Taiteen älyllisestä ja taiteellisesta syvyydestä voidaan tuki keskustella. Postmaterialistisessa yhteiskunnassa taiteen arvoa eivät tule määrittämään taiteilijan julkinen auktoriteetti ja rahallinen arvo vaan henkilökohtainen arvostus ja taiteen kanssa tekemisissä olevien keskustelu.

Postmaterialistisessa yhteiskunnassa arvostetaan ekologista

ja sosiaalista säilyvyyttä sekä oman elämän mielekkyyttä. Tämä onkin suuressa ristiriidassa Suomi Oy:n toiminta-ajatuksen kanssa. Konfliktin purkautumisen muoto on suuri kysymys.

Yhteiskunnan reunalla olevat erikoistuvat ryhmät ovat omaksuneet eräänlaisen uusnomadisin ajatuksen. Ihmiset valetavat heimoista toiseen ja jakavat kokemuksiansa omasta erityisalueesta. Mielenkiintoista on nähdä miten esimerkiksi vaeltavien taiteilijoiden ja heidän heimojensa ajatusmaailma tulee muuttamaan yhteiskuntaa.

1.4.4 Taiteen merkitys minulle

Taide on minulle henkilökohtaista. Tahtoisin uskoa, että maailmassa on osa-alueita joita ei voi tiivistää taloudellisiin laskelmiin, alistaa hallinnon koneiston määräysvallan alle tai muuttaa osaksi yhteiskuntakoneiston prosesseja. Uskon, että on olemassa jotain mikä on inhimillistä ja herkkää. Tietyllä tavoin taiteellinen ajattelu siis ylittää kylmän teknitaloudellisen todellisuuden ja sen raa'an kilpailun. Taiteessakin on kilpailua, mutta se toimii monipuolisesti monella eritavoin ja rikkautta vaalien.

Taiteella on suuri merkitys identiteetilleni. Havainnoin ja oivallan erilaisia taiteenomaisia piirteitä ympäristöstäni myös sieltä johon niitä ei ole tehty. Olen kiinnostunut taiteesta, ympäristöstä ja elämästä elävänä elämänä. Taiteilija jos kuka pystyy ylittämään yhteiskunnan keinotekoiset lokeroinnit ja havaitsemaan toisin. Toisinhavainnoinnin kautta on

mahdollista tuoda yhteiskunnan epäkohtia, vääryyttä ja arkea esille uusin toistettuna. Kaikki taiteilijat eivät tätä kuitenkaan tee, eivätkä kaikki siihen edes kykene.

Uskon, että taide kuuluu kaikille. Luova tekeminen ja kokeminen ovat ihmiselle tärkeitä perusasioita. Pyrin asettumaan omien mieltymysteni yläpuolelle ja näkemään ihmisen omat pyrkimykset ja ajatukset vaikka olisin niistä erimieltä. Vaikka en tahtoisi luokitella että on hyvää ja huonoa taidetta, niin joissain teoksissa on silti syvempi älyllinen ja taiteellinen ulottuvuus. Pelkkä menetelmä tai muoto ei tee asiasta vielä taidetta: kaikki pensselillä ja maalilla taululle maalatut kuvat eivät ole taidetta. Ennen mainokset maalattiin pensselillä. Taiteilija ei kuitenkaan ole ainut joka voi tehdä taidetta. Taide ei ole menetelmästä kiinni vaan enemmänkin ajattelusta.

Taiteessa pitää aina olla jokin ajatus tai syvällisempi merkitys. Sen ei tarvitse olla tietoinen poliittinen viesti tai nostaa esille arjen ilmiöitä, vaan se voi lähteä myös alitajunnasta eli ihmisestä itsestä. Ennakkoluulottomasti pelkkien ajatusten tuuliajolla tehdytkin teokset kuvastavat alitajunnan ja tietoisuuden rakennetta. Tällaisessa teoksessa yhdistyy ihmisen ajatusketjuja hänelle ominaisin tavoin esteettiseen muotoon. Ihminen saa mielihyvää kun luo uutta. Taide tuo mielihyvää kun se luo uusia ajatuksia tekijänsä ja joskus kokijansakin päässä.

Olen taipuvainen näkemään taiteen ympäristöesteettisenä kokemuksena. Taide ei ole materian muotoa tai esittämistapaa, vaan eräänlainen kokemus, jossa yhdistyy

älyllinen filosofisluontoinen ajattelu, alitajunnan visuaalinen ja tunteellinen toiminta, henkilökohtainen kokemusmaailma, ympäristölle ja sen ilmiöille herkistyminen ja visuaalinen taiteellinen toiminta. Taiteen tekeminen pukee tämän kaiken näkyväksi ilmiöksi, jota kutsumme taideteokseksi. Taideteos voi olla materiaa ja objekti, mutta se voi myös olla nimetty ilmiö tai puhdas ajatus. Millään tavoin ei materia ole välttämätöntä, eikä se ole ollut tähänkään asti. Ympäristötaiteilijat jatkavat taiteen tekemistä kävelemällä metsässä tietyssä muodossa.

Koen että taide on jotain, joka lähtee syvästä omasta kokemuksesta tai esteettisestä ajatuksesta. Aina en ihan itsekään ymmärrä mitä teen, mutta kun näen mitä olen tehnyt voin olla tyytyväinen itseeni ja koen nautintoa. Eikä tarvitsekaan ymmärtää, sillä näen että olen saavuttanut syvempiä merkityksiä ja ajatuksia. Ne avautuvat myöhemmin ja vähitellen.

1.5 Haastateltujen taiteilijoiden taidekäsitykset

Kunkin haastatteluun osallistuneen näkemys heidän henkilökohtaisesta taidekäsityksestä on kirjoitettu auki minä-muotoisena kertomuksena. Haastatteluun osallistuneilta kysyttiin taidekäsitykseen liittyen seuraavista osa-alueista:

- Taiteilijaidentiteetti
- Taiteen rooli ja tehtävä yhteiskunnassa
- Taiteilijan henkilökohtainen suhde omaan taiteeseensa
- Taiteen autonomiakäsitys
- Taiteen herättämät tunteet
- Taiteen ja viihteen suhde
- Taiteen ja poliittisuuden suhde
- Taiteen ja arjen suhde
- Taiteen ja talouden suhde

Haastatteluun osallistuneiden nimet, haastattelun suorittamisen ajankohta ja sijainti löytyvät liitteestä 2. Haastattelun tarkat kysymykset löytyvät taas liitteestä 3.

Haastattelu suoritettiin epästruktuuridusti, joka edisti kokonaisvaltaisen näkemyksen esille nousua hankalasti sanallistettavasta ilmiöstä. Strukturoitulla kysymyspatteristolla ei todennäköi-

sesti olisi saatu vastauksia etsittyihin kysymyksiin. Haastatelluille ilmoitettiin kysymysten olevan ajatuksenherättäjiä ja kehoitettiin poikkeamaan aiheesta. Haastatelluille ilmoitettiin myös että osa kysymyksistä voi olla provokatiivisia. Haastattelussa esitettiin myös haastattelussa ilmi nousseista näkemyksistä yksilöllisiä täsmentäviä kysymyksiä, joita ei ole kirjattu kysymyspatteristoon.

Kuvataiteen tulevaisuutta tarkastellessa on siten kirjoitettu kullekin haastatteluun osallistuneelle heidän oman taidekäsityksensä. Haastattelun kysymykset ja keskustelussa syntynyt näkemys asioiden luonteesta toimii siis näin ollen materiaalina taidekäsityksen teksteille. Haastattelulla on pyritty kartoittamaan taidekäsityksen lisäksi myös laajempaa

näkemyistä taiteenkentästä. Osallistujille on esitetty laaditut pohjaskenaariot ja pyydetty näkemyksiä niistä. Tämän lisäksi osallistujilta on selvitetty laajempaa näkemystä taiteen tilasta, ja tätä haastattelun materiaalia on hyödynnetty skenaariotyöskentelyssä muuttujien valinnassa ja määrittelyssä.

1.5.1 Haastattelun tarkoitus

Asiantuntijahaastattelut ovat haastattelumuotoisen skenaariomenetelmän keskeinen osa. Niillä kerätään laajempaa näkemystä ilmiöstä, siihen liittyvistä piirteistä ja taustaineistosta. Haastattelulla on neljä funktiota:

1. Tausta-aineiston kerääminen
2. Kokonaiskuvan hahmottaminen toimijälähtöisesti
3. Skenaarioluonnosten näkemysten testaaminen, sekä
4. Kunkin haastateltavan näkemyksen kartoittaminen tutkittavasta ilmiöstä

Kullekin haastatteluun osallistuneelle laaditaan oma minä-muotoon kirjoitettu kertomus, jossa avataan haastateltavan kokonaisnäkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Teksti laaditaan haastattelun tulosten ja keskustelun pohjalta, eikä osallistuja pääse itse kirjoittamaan sitä. Näin kaikki tekstit pysyvät enemmän yhteismitallisina ja erilaiset ajatukset tulevat paremmin esille kun kirjoitustyö ei vaihdu ratkaisevasti jokaisen osallistujan kohdalla.

Tekstit tarkastutetaan kullakin haastatteluun osallistuneella, niin että ne vastaa-

vat osallistujan näkemystä. Tarvittaessa kirjoitetaan tekstiä uudelleen, kuitenkin niin että se vastaa sekä haastattelussa esille nousseita näkemyksiä että osallistujan omaa täydennettyä näkemystä. On kuitenkin tärkeää, ettei haastattelussa esille noussut asiasisältö vaihdu vaan enemmänkin täydentyä. Mikäli näkemykset vaihtuvat vaihtuvat täysin, menettää haastattelutulos merkityksensä.

Haastatteluun osallistuneiden taidenäkemykset tiivistyivät seuraavalla tavoin.

1.5.2 Taidekäsitys: Pasi Rauhala

Pasi Rauhala on valmistunut Kuvataideakatemiasta maisteriksi tila-aikataiteen ohjelmasta. Sitä ennen hän on valmistunut Taideteollisesta korkeakoulusta valokuvataiteen kandidaatiksi. Rauhala on myös opiskellut Lapin yliopistossa.

Mä en tee taidetta, mä löydän taidetta. Käytän olemassaolevia objekteja.

Kun galleriaan tuodaan ovi josta tippuu sanomalehti on se lehden putoaminen teos. Mielellinen teos. Kun lehti tippuu kotiovesta se ei ole taidetta. Lehden putoaminen herättää oivaltamaan. On hieno juttu kun se tippuu, sitä alkaa ajattelemaan asioita laajemmin.

Ensireaktio on yllätys. Sitten kokija on hetken sekaisin siitä mitä tapahtuu. Lopuksi hän tajuaa ja prosessointi lähtee eteenpäin. Hän on iloinen että on tajunnut ja hänelle herää muistikuvia aikaisempiin kokemuksiin. Ne jotka ovat kokeneet syvempää tulevat puhumaan vaikkapa omasta lapsuudestaan. Nämä ovat taiteen parhaita ja vahvimpia kokemuksia.

Taide pysäyttää ihmisen ajattelemaan. Mitä tahansa. Jokaisella on oma elämä ja omat ajatukset. En voi kertoa mitä pitäisi ajatella. En tee yltiöpoliittista taidetta, josta näkee suoraan mitä pitäisi ajatella.

Taide on teko ja näky. Koen että koko minun elämä on taidetta. Kaikki mitä teen ja kaikki mitä ajattelen on jossain

määrin taidetta. Taiteilijana minun roolina on poimia kaikesta tietovuodosta se elämän kiinnostavin osuus ja esitellä se muille. En voi sanoa mistään, ettei se voisi olla taidetta.

Taide on arkitodellisuuden yläpuolella. Se tarkoittaa minulle näkyjä, sellaisia asioita joita näkee ja kokee. Taide muuttuu kuitenkin taiteeksi vasta kun se on julkista. Poimimani parhaat palat ovat taidetta vasta sitten kuin tuon ne esille.

Taiteen kautta saa uusia kokemuksia ja yhteisöprojektilla oppii uusia asioita. Niistä jää muistoja myöhempään elämään. Taideprojekteilla voi selvittää vuosikymmenien patoumia ja traumoja. Taiteella on paljon mahdollisuuksia. Taide voi virkistää tilan käyttäjien mieltä ja tuoda viihtyvyyttä sekä inspiroida katsojaa johonkin.

Taiteen pitää ottaa kantaa. Mutta ei kaiken taiteen. Mutta myös kaunista väripintaa tarvitaan, jotta arjen huolet voi unohtaa. Oivaltava yhteiskuntakritiikki tuo yhteiskunnan ongelmien keskusteluun lisää muotoja. Monia asioita ei pysty sanomaan suullisesti.

Kaikki vaikuttaa kaikkeen. Yhteiskunta taiteilijaan henkilökohtaisella tasolla ja jos taide ottaa kantaa, niin järjestöt ja ismit ovat kiinnostuneita siitä taiteesta. Mikään ismi ei voi kuitenkaan hävittää taidetta. Silloin se vain katoaa silloin maan alle.

1.5.3 Taidekäsitys: Liisa Hilasvuori

Liisa Hilasvuori on valmistunut kuvataiteen kandidaatiksi ja opiskelee Kuvataideakatemiassa kuvanveistossa maisterin tutkintoa. Ennen sitä hän on opiskellut estetiikkaa ja taidehistoriaa Helsingin yliopistolla.

Olen luisunut siihen, että ymmärrän elämää taiteen kautta. Taide on suurempi kuin yhden ihmisen elämä. Se on kauneinta maailmassa. Taiteella saa sanottua niitä puolia joita pitäisi saada viestittyä.

Sillä voi välittää niitä kokemuksia ja ajatuksia, jotka muuten pyörisivät päässä. Niitä ajatuksia jotka haluaisin kertoa jollekin ihmiselle. Taide rakentaa uudestaan ohikiitäviä kokemuksia. Kato nyt kun tuo oli hieno tilanne tai kato nyt kun tää on jännä ilmiö. Sillä halutaan välittää ja kertoa asioita. Se ei ole statussymboli.

Jos ajattelee että taiteilija on erityinen muihin ihmisiin verrattuna, on väärässä. Se veisi nimenomaan pohjan taiteelta pois. Miksi tehdä taidetta jos ajattelee ettei kukaan ymmärrä. Silloin ei kannata tehdä taidetta. Taiteessa on aina viesti, mutta sitä ei voi pistää sanalliseen muotoon. Taiteilija saattaa haluta synnyttää vaikka tietynlaisen tuntemuksen. Samalla tavoin kuin tanssiesitystä ei voi selittää kuvalla, ei kuvataiteen viestiä ei voi muuttaa toiseen muotoon.

Taiteilija ei voi olla vieressä tulkitsemassa viestiä.

Teoksen on seisottava omillaan. Ei kirjailijakaan voi kirjoittaa alkuun "jos olisin tiennyt enemmän sanoja, olisin käyttänyt niitä." Ajattelen, että taide on rehellistä ja paljastaa jotakin. Taiteen avulla ihminen voi välittää ajatuksia ehkäpä paremmin kuin keskustelussa pystyisi viestimään. Taiteen viesti on paljas.

Vaadin taiteelta suurta. Tarkoitukseksi ei riitä se, että tällaista ei vielä ole niin tehdään se. Taiteessa kysynnällä ei ole merkitystä. Ihmiset eivät vielä tiedä että heillä on jotain ajatuksia. Siksi koska katsoja, kokija ja kuulija ovat niin samanlaisia ihmisiä kuin tekijäkin voivat he samaistua samoihin piirteisiin.

Taiteen kautta voin kokea sellaisia tunteita joita en omassa elämässäni saa. Taiteella voin laajentaa kokemusteni piiriä. Voin vaikka kokea Picasson teoksia sotavuosilta. Kulttuuritausta näkyy aina teoksesta. Siitä ei pääse pois vaikka haluaisikin.

Taide vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin. Se saa huomaamaan erilaisia asioita maailmasta. En voi ajatella että taide ei olisi poliittista. Taide on kuitenkin yhteiskunnan armoilla, ja riippuvainen sen tekemistä päätöksistä. Taiteilijan onkin osattava asettua katsojan asemaan ja ajatella mitkä ovat ne puolet jotka juuri katsoja näkee.

Ei kuitenkaan voi olettaa, että taiteilija olisi jotenkin parempi rekisteröimään tunteitaan kuin muut. Taiteilija voi olla yhtä tunneköyhä ihminen kuin kuka tahansa muu tunneköyhä ihminen. Taiteilija ei myöskään koe vahvemmin tai voimakkaammin kuin muut ihmiset. Eikä hänellä ole syvempää kosketusta itseensä. Psykologilla ja hoitajalla on

hyvä itseymmärrys sen sijaan.

Taiteelta ei voi siis olettaa hyvää vaikutusta mielenterveydelle. Taiteella voi välittää karmeita viestejä... vaikka että tappakaa kaikki. Jos menee katsomaan elokuvaa, voi nähdä puoli vuotta painajaisia sen jälkeen. Ihminen voi synkistyä taiteesta. Se käsittelee eri tunteita, mutta ei puhdistavassa mielessä. Siinä ei välttämättä koe turvallisesti vaikeita tunteita. Joskus on kahta kauheampi olo. Sillä voi myös saattaa ilkeän ajatuksen visuaaliseen muotoon.

Taide voi kuitenkin vahvistaa itsetuntoa. Taiteella ja kulttuurilla saa sisältöä elämälleen. Sitten ihminen on paljon vähemmän vaarallisempi yhteiskunnalle.

Taidokkaasti tehty teos pysäyttää. Taide ei ole kuitenkaan taiteilijan yksinoikeus. Luovia ihmisiä on paljon, eikä luovuutta voi erottaa arkipäivästä. Mutta kun teen taidetta niin työtä teen työtä. Voin myös vaikka kutoa ja se on vapaa-aikaa. Kaikki mitä teen ei ole taidetta. Taiteilija joka ei tee taidetta ei ole kuitenkaan taiteilija.

Taide tarjoaa mahdollisuuksia ihmiselle. Se antaa selkeästi alkavan ja loppuvan prosessin jossa syntyy teos. Kun tekee asian jota ei ennen ollut, saa perustavanlaatuista mielihyvää. Taide voi tuoda myös yhteenkuuluvuutta ja sopusointuisempaa elämää.

1.5.4 Taidekäsitys: Pilvari Pirtola

Pilvari Pirtola on kuvataiteen maisteri ja on valmistunut Kuva-taideakatemian tila-aikaohjelmasta. Hän on opiskellut myös Helsingin yliopistossa tietojenkäsittelytiedettä.

Taide ja kulttuuri on hyvän ihmiselämän perusehto. Ihmisellä tulee olla mahdollisuus kokea ja tehdä taidetta, koska se on välttämätön osa ihmisyyttä. Ilman kulttuuria ihminen ei pysty elämään ehjää elämää. Mikä tahansa voi olla taidetta. Linnunlaulunkin voi julistaa taiteeksi. Taidekäsitykseni on äärimäisen laaja.

Taiteen tehtävä on olla olemassa ja on vaikeaa määritellä sille muita tehtäviä. Pyrin ilmaisemaan taiteen kautta yhteiskunnallisen muutoksen tarvetta. Minua kiinnostaa yhteiskunnalliset asiat. Haluan tuoda ne ilmi taiteessa.

Kritisoin nykyistä järjestelmää. Kaikki taide on yhteiskunnallista, vaikkei siinä olisi tietoista sanomaa. Taiteilijan tekemä taide heijastaa taiteilijan asennoitumista yhteiskunnassa. Taiteessa voi olla selkeän kantaaottava tai sitten vain yrittää miellyttää. Se taide joka pyrkii olemaan vain miellyttävää ylläpitää yhteiskuntajärjestystä ja saa unohtamaan ongelmat. Taiteen tehtävä on herättää ajatuksia, eikä pitää yllä viihtyisyyden olotilaa.

Pyrin tekemään mahdollisimman hyviä ja vaikuttavia teoksia. Vahvoja teoksia, jotka vaikuttavat sekä yhteiskuntaan

että ihmisten tunteisiin. Taide vaikuttaa ihmisten suhtautumiseen yhteiskuntaan. Pyrin vaikuttamaan katsojiin vahvasti.

Taiteilijan ideologia tulee näkyviin teoksissa ja toimintatavoissa. Ja siitä se heijastuu muuallekin. Taiteella voi herättää kiinnostusta ideologiaa kohtaan. Taiteella voi ottaa poliittisesti kantaa ja herättää ajatuksia maailmasta. Taiteilijaa kuitenkin rankaistaan väärin asioiden käsittelystä.

Taiteilijat ovat kuitenkin osa yhteiskuntaa ja he toimivat siinä. Taiteella voidaan tuoda esille asioita, joita ei uutisten tai muiden medioiden välillä voida viestiä. Taiteella voidaan tuoda esille tunteita. Sillä kommunikoidaan. Taiteen kokeminen on kuitenkin samanlaista tekniikasta riippumatta. Sillä onko joku maalaus, ääniteos, valokuva tai digitaalinen demo ei ole merkitystä.

Taiteella ja taiteilijalla ei pidä olla erityisiä oikeuksia. Kaikilla pitää olla samankaltaiset ihmisoikeudet. Olen elänyt koko elämäni taiteen ja taidemaailman keskellä ja se on olennainen osa elämäni. Minulla on tarve tehdä taidetta. Kun ei tee luovaa, ilmenee se turhautuneisuutena. Perustarvetta luovaan tekemiseen on mahdotonta poistaa. Vaikka taide olisi kuinka kiellettyä, tulee sitä aina olemaan.

Ihmisillä on pyrkimys vapaaseen toteuttamiseen. Se purkautuu joskus myös laittomin keinoin. Pyrkimystä voi rajoittaa, mutta sitä ei voi estää. Aina on niitä, jotka uskaltavat ja keksivät keinot siihen. Taiteilijan aivot ovat koko ajan töissä ja miettivät asioita.

1.5.5 Taidekäsitys: Maria Matikka

Maria Matikka on kuvataideakatemian erillismaisteriopiskelija. Hän on suorittanut Kankaanpään opistossa kuvataiteen perustutkinnon.

Taidetta on kaikki omaperäinen, mutta kaikki mitä on galleriassa ei ole välttämättä taidetta. On hirveän vaikeaa sanoa se on. Sillä kun ei ole erityistä luokittelua.

Taiteen rooli on tärkeä yhteiskunnalle. Se on yksi kulttuurin muoto. Kuvataiteen tehtävä on ajatusten herättäminen taiteellisella työskentelyllä. Taide on jotain minkä pitää olla olemassa itsensä vuoksi. Se on olemassa ihmisten takia.

Taidetta on kaikki mikä on tehty taiteeksi. Minun taiteeni liittyy evankelioihin. Olen kristitty. Haluan herättää katsojassa ajatuksia elämisestä ja kuolemasta. Saada pohtimaan.

Jotkut voivat pitää minua paatoksellisena tai kylähulluna. Uskon kuitenkin että on olemassa yksi absoluuttinen totuus. Kyseenalaistan taiteen postmodernin ajattelun. En usko että minun ja sinun totuus ovat erilaisia. Uskon yhteen totuuteen.

Olen kristitty enkä häpeä evankeliumia. On hyvä jos ihmiset pohtivat olennaista. Taidetta ei saa kuitenkaan palvoa muiden asioiden ylitse. Sillä ei saa olla erityislaatuista asemaa. Taidetta on, koska on luovia ihmisiä.

Nykytaide on samojen ajatusten kierrättämistä.

Käsitetaiteella voi käsitellä kaikenlaisia ismejä. Jos innostuu tekemään vanhanaikaista taidetta, on sekin käsitetaidetta. Minulle taiteilijoiden kirjoituksilla ei kuitenkaan ole merkitystä.

1.5.6 Taidekäsitys: Tatu Engeström

Tatu Engeström on valmistumassa kuvataiteen kandidaatiksi maalaustaiteessa. Kuvataideakatemiaan hän tuli suoraan lukiosta.

Taide on vaihtoehto joka ei ole kapitalismin armoilla. Minulle se on ainut vaihtoehto. Taide kyseenalaistaa vallitsevia arvoja ja rakenteita.

Kaikki taide on poliittista. Kai sitä väkisininkin ottaa kantaa asioihin, vaikei selkeästi poliittisesti kantaa ottaisikaan. En kuitenkaan usko julistamiseen. Minun mielenkiintoni vaihtelevat kohteiden mukaan, mutta katse pysyy siinä miten systeemi ja ympäristö toimii. Menetelmäni ovat samat kuin aktivistien: demonstraatioita julkisilla paikoilla ja tekoja joihin ei ole lupaa. Minua kiinnostaa miten kaupunki toimii.

Tein hylättyyn junatunneliin intervention. Halusin saada sinne ihmisiä mahdollisimman erilaisista sosiaalisista ja kulttuurisista luokista. Se onnistui hyvin. Ihmisiä tuli enemmän kuin osasin odottaa. Jossain Aasian maassa, oliko

Singapore vai Korea, performanssitäiteilijä teki teoksen jossa tofu ja homous oli rinnastettu. Kaikki spontaani toiminta kiellettiin lailla. On esimerkkejä siitä miten taidetta ei tueta ollenkaan ja silti tehdään taidetta. Taidetta tehdään niin kauan kuin on tarve tehdä sitä. Niin kauan kuin on olemassa ihmisiä jotka ajattelee.

Taide antaa vaihtoehtoja määrittämättömälle. Kun tekee taidetta omilla ehdoillaan, taiteen arvo vain vahvistuu. On olemassa taidejärjestelmän ulkopuolisia gallerioita, joiden status on vielä kovempi. Kun taide ahdistetaan nurkkaan sen arvo kasvaa. Kiveä ulkona voi pitää taiteena jos siinä näkee merkityksiä. Katsojat luovat omia merkityksiä. Eivät vain katsomalla vaan myös haistamalla ja maistamalla.

En osaa sanoa voiko taiteessa tehdä teoksia joissa ei olisi merkityksiä. Se olisi jo statement itsessään ja synnyttäisi merkityksiä. Taide voi herättää ihan yhtä paljon tunteita kuin niitä on olemassa. Teos voi herättää ilon ja surun ja kaiken siltä väliltä. Taide on mun oma passion. Jokaisella pitää olla oma juttu... pitää löytää se mistä saa tunteita että kehittyy jossain.

Teen taidetta koska ei ole parempaakaan tekemistä. En tiedä mihin olisi tärkeämpää käyttää aikaa kuin taiteeseen. Minua ei kiinnosta se mielletäänkö minua taiteilijaksi, rakennustyöläiseksi vai Tatuksi. Kysymys taiteilijaidentiteetistä ei ole tärkeä.

1.6 Haastatteluiden onnistumisen arviointi ja sokeat pisteet

Haastatteluun osallistuneet eivät osanneet asettua nykyisyydestä tulevaisuuteen. Jo lähitulevaisuuden ennakointi tuntui olevan hankalaa 50 vuoden aikavälistä puhumattakaan.

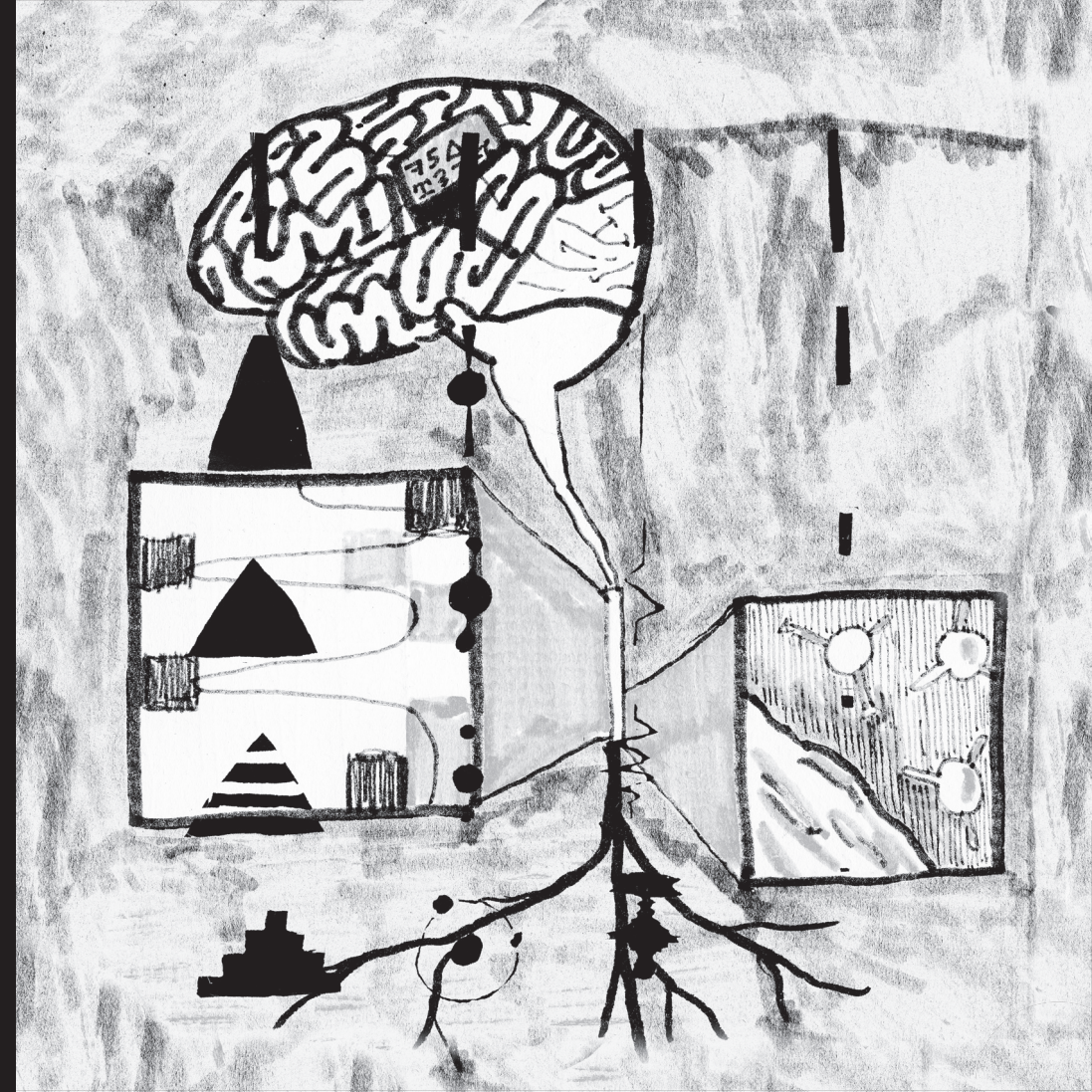
Haastattelun kysymyksenasettelu ei tukenut yhteiskunnallisten asioiden esille tuomista riittävästi. Monella haastatellulla oli vahvoja yhteiskunnallisia näkemyksiä, mutta ne eivät tulleet ilmi näillä kysymyksillä.

Oman taidekäsityksen arviointia pidettiin alkuun vaikeana, mutta kaikki vastaajat osasivat tuoda esiin käsitys-

tään hyvin monipuolisena ja monesta eri näkökulmasta. Vastaajien taidekäsitykset poikkesivat myös toisistaan hyvin paljon.

Haastattelun kysymyksiin (liite 3) on kiinnitettävä huomiota menetelmää käytettäessä. Asetetut kysymykset toimivat hyvin taidekäsitysten osalta, mutta tulevaisuusorientaation osalta huonosti. Haastattelu onnistui hyvin, sillä jokaiselta vastaajalta oli mahdollista koostaa oma taidekäsitys (alaluku 1.7) ja tulevaisuusorientaation osalta taustatietoa kertyi riittävästi.

2. Matkaeväät vuosille 2010-2059

2.1 Taiteen tulevaisuuteen liittyviä erityispiirteitä

Taiteen tulevaisuus on kiinni hyvin monimutkaisista ja monimuotoisista sosiaalisista, yhteiskunnallisista ja filosofisista kehityskuluista. Kaikki erilaiset seikat on hyvä huomioida niin tarkasti kuin mahdollista kun laatii tulevaisuuskuvauksia

taiteesta. Kaikkiin näihin seikkoihin on myös mahdollisuus vaikuttaa teoilla. Yleisesti ottaen ihmisten luoma kulttuuri on sopimuksenvarainen ja täysin muutettavissa. Ehtona toki on se, että suurin osa ihmisistä kokee tarpeen muuttua ja

muuttaa omaa käyttäytymistään.

Tässä alaluvussa käsitellään taiteen yhteydessä esiintyviä monia tärkeitä ilmiöitä yleisluontoisesti menemättä hyvin kovin syvälle niihin. Kukin alaluku

on huomioimisen arvoinen taiteen tulevaisuutta kartoitettaessa. Kunkin yksittäisen kohdan tarkempi tutkiminen olisi jatkotutkimuksen aihe.

2.1.1 Käsitteellinen taide ja taiteistuminen

"Conceptual Artists are mystics rather than rationalists. They leap to conclusions that logic cannot reach." (LeWitt, 1969).

Marcel Duchampin Fountain pisoaarteos sykähdytti taidemaailmaa. Myöhemmin syntyi käsitetaide. Käsitetaiteessa mikä tahansa voi olla taidetta – jo ideat yksistään (LeWitt, 1969). Käsitteellinen taide kyllä löytää tapansa tulla esiin. Koska mikään esittämisen tapa ei ole toista parempi voi taidetta ilmaista millä tahansa keinoin sanoista fyysisen todellisuuden objekteihin. Ymmärtäminen on subjektiivista ja henkilökohtaista, ja taide muuttaa totuttuja tapoja muuttamalla ymmärrystä.

Taiteilijan ei tarvitse edes itse ymmärtää taidetta, sillä hänen omat havaintonsa eivät ole toisten havaintoja parempia tai huonompia. (LeWitt, 1969.)

Taiteen käsitteellisyys on hyvin voimakas työkalu uuden tuottamisessa, sillä mikä tahansa voi olla taidetta jos se määritellään taiteeksi. Taiteen käsitteellistymisen myötä uutta tietoa ja ajattelua syntyy aikaisempaa nopeammin, monipuolisemmin ja vähemmän kustannuksin. Taide on vapautunut esittämisen tavois-

ta: taidetta ei ole vain tauluilla vaan sitä voi olla myös kaikkialla muualla.

Asialla on kuitenkin kääntöpuolensa, sillä kaikki todellakin voi olla taidetta. Tämä voi johtaa taiteistumiseen eli kaikesta määrittelyyn taiteeksi. On lievästi yleistettävää, että leipiä on kutsuttu eräissä mainoksissa taideleiviksi ja jalkapalloa taiteenlajiksi. Taide-sanankäytön piiriin havittelevat myös monet muut asiat ja teot ruoanlaitosta graffitikultuuriin ja ohjelmoinnista kadunvarsimainoksiin.

Ossi Naukkarinen (2005, 13–31) on nostanut kolme näkökulmaa mitä sanan "taide" liittäminen uusiin käsitteisiin voi tarkoittaa:

(1) Sillä voidaan todellakin tarkoittaa sitä, että taiteen kenttä on laajentumas-
sa perinteisistä musiikista, runoudesta, tanssista, kaksi- ja kolmiulotteisista kuvataiteen muodoista ja muista taiteenlajeista täysin uusille alueille (ibid., 21). Tämä ei olisi mahdotonta. Charles Batteux ryhmitteli edellä mainitut alueet Taiteeksi vasta 1746, sillä hän näki näi-

den seuraavan samoja periaatteita (ibid.). Aikaisemmin vallalla oli ollut antiikista peräisin oleva käsite vapaista taidoista eli artes liberalesista, joihin kuuluivat harmoniaopiksi käsitetyn musiikin lisäksi geometria, retoriikka, astronomia, grammatiikka ja joskus myös ratsastus (ibid., 20). Kuvanveisto ja maalaus nähtiin vain fyysisenä työnä (ibid., 21). Määrittelytyö ei ole kuitenkaan vielä täysin ohi: taiteen raja-alueella syntyy paljon sellaisia teoksia, joiden taiteeksi määrittely on suuri kysymysmerkki. Tällöin taiteistumisessa pitää kuitenkin pystyä määrittelemään mitä taiteen käytäntöjä ja ajattelutapoja siirtyy siihen, mistä tulee taidetta. (ibid., 22).

(2) Toisaalta saattaa olla taiteistumisella ja taiteeksi nimittämisellä tarkoitetaan oikeastaan estetisoitumista. Tällöin tarkoitetaan sitä, että asioita aletaan arvioimaan enenevässä määrin esteettiseltä kannalta ja esteettisin arvoin. Esimerkiksi esteettisin arvoin arvioitavalle poliitikoille on tärkeää pukeutua oikein ollakseen uskottavia, politiikan

Kuva 1. Marcel Duchampin Fountain vuodelta 1917. Kuva: Alfred Stieglitz.

puheilmaisuuden merkitys nousee sisältöä tärkeämmäksi ja päätösten on oltava kiehtovia ja kiinnostavia. (ibid., 15). Kun politiikkaa aletaan arvioimaan esteettisistä lähtökohdista, tuleeko politiikastakin taidetta? Estetisoitumisella saatetaan myös tarkoittaa asioiden muuttumista suuremmissa määrin kuvallisiksi (ibid., 16). Ylipäänsä kun yhteiskunta muuttuu esteettisemmäksi arvokriteereiltään ja tekoja arvioidaan esteettisin kriteerein, voidaan miettiä onko taide synonyymi taidokkaalle esteettiselle ilmaisulle. Jos on, voi jalkapallo, leipälaatu tai politiikka olla taidokasta esteettistä ilmaisua.

(3) Taiteeksi luokittelu voi olla myös pyrkimys nostaa asian arvostusta. Moni haluaa ehkä nostaa arkisen ruoanlaiton arkea ylemmäs siedettävämmäksi arjen taiteeksi ja kunnioittaa taitavia jääkiekkoilijoita kutsumalla heitä jääkiekko-taiteilijoiksi. (ibid., 23). Ei käy kieltäminen, ettei taiteella olisi joskus varsin elitistinen leima, vaikka taiteilijat sitä ovat pyrkineet purkamaan omaehtoisesti. Ehkäpä taide näyttäytyy henkisenä vaihtoehtona puuduttavalle todellisuudelle ja tarjoaa toivoa paremmasta maailmasta. Ehkä halutaan

osoittaa kunnioitusta rinnastamalla johonkin hyväksyttävään (vaikkakin risiirittaiseen) kannustavaan käsitteeseen. Naukarinen (ibid.) esittää kysymyksen: Jos taidetta on jatkossa vähän kaikki, mitä silloin nykyinen taide on?

Käsitetaiteen teoreettisen perustan luonut Joseph Kosuth (1969) näkee että taide ja esteettinen ovat irrallaan toisistaan. Niiden erottaminen on välttämätöntä, sillä Kosuthin näkemyksen mukaan taiteen tehtävä ennen oli koristella. Tästä tehtävästä nousi esiin väärä näkemys taiteen ja estetiikan käsitteellisestä yhteydestä. Esteettisyydellä ei ole mitään merkitystä taiteen funktiolle tai olemassaolon syyllä. (Kosuth, 1969.)

Eli taiteistuminen ja estetisoituminen olisi hyvä erottaa toisista. Kun tulevaisuudessa yhä useampia asioita kutsutaan taiteeksi vähenee taiteen arvo (aineistohaastattelu). Samalla ymmärrys taiteen olemuksesta hämärtyy, sillä kaikki voi olla esteettistä. Esteettinen on mukana kaikessa sosiaalisessa toiminnassa: se ilmenee yhtälailla kaupunkisuunnittelussa, populaarikulttuurin ilmiöissä ja

korkeakulttuurissa (Berleant, 1995, 74). Estetiikan kannalta kaikki inhimillinen kanssakäyminen on yhtä kiinnostavaa (ibid.). Jos taide on yhtä kuin esteettinen on taide myös yhtä kuin kaikki sosiaalinen toiminta. Samalla kun taide on kaikkea, ei se ole samalla yhtään mitään.

Kun taide nähdään vain muotonsa kautta eli tauluna, veistoksena tai piirustuksena, on sen kritiikki ja analyysi enemmänkin fyysisten attribuuttien analysointia (Kosuth, 1969). Kun formalistista kritiikkiä sovelletaan käsitetaiteeseen, voi jalkapalloa erheellisesti ajatella käsitetaiteen variaationa ja näin voidaan ajatella että fyysisiä attribuutteja voitaisi analysoida samalla tavoin kuin taiteessa. Tällöin jalkapalloilija voidaan virheellisesti muodon attribuutteja vertailemalla määritellä taiteilijaksi vain siksi että toiminta näyttää ulkoisesti samankaltaiselta vaikkapa performanssilta. Jalkapalloilija ei kuitenkaan toimi käsitetaiteilijana. Hän noudattaa kentällä sääntöjä ja pyrkii ennalta määrättyihin tavoitteisiin. Tulkinta hänen pelisuorituksestansa ei ole subjektiivisen katsomon katsojan arvostuksen varassa, vaan tulos näyte-

tään numeroin taululla. Pelaaja ei halua viestiä asioita potkimalla palloa omaan maaliin tai juosta paikallaan symboloiden pelikentän rajoituksia. Hän haluaa tehdä maaleja.

Käsitteellisyys irroittaa taiteen määrätystä fyysisestä materiasta kuten maalauksesta ja merkityksellisemmäksi tulee käsite itsessään sekä ajatuksen luoma henkinen tila (space). Kuvataiteen piirissä ollaan oltu huolissaan siitä, miten paljon taiteessa tuotetaan puhetta (Hannula, 2003, 9). Käsitteellistä taidetta ei ole tarkoitus ilmaista kirjoittamalla ajatusta auki sillä esittämisen muodon tulee voida olla mikä tahansa (LeWitt, 1969). Samalla kuitenkin kuvataiteessa toimiminen vaatii osallistumista merkitysten muodostamiseen, uudistamiseen ja ylläpitämiseen (Hannula, 2003, 9); myös tekstuaalisesti.

Taiteen tulevaisuuden tutkimisen kannalta kysymyksiä on kaksi:

(1) Miten taiteen käsite muuttuu kun yhteiskunta estetisoituu ja korostaa esteettistä toimintaa, eikä tällä hetkellä estetisoitumista ja taiteistumista ja toisaalta taidetta ja estetiikkaa ole käsitteinä ero-

tettu toisistaan merkittävästi yhteiskunnallisessa keskustelussa. Eli pohdittavaa on millaiset vaikutukset taidekäsityksen julkisella suhtautumisen muutoksella on taiteen tekemiselle ja taiteilijoiden omille taidekäsityksille.

(2) Kun kaikki voidaan määritellä taiteeksi ja taideidea muuntuu välittömästi taiteeksi, miten taiteen tulevaisuutta voidaan luoda tai ennustaa kun se on jo ajatuksen syntyessä nykyisyyttä.

Ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että kyllä varmasti yleinen taidekäsitys vaikuttaa myös taiteilijoiden taidekäsitykseen. Kyse on siitä, kenellä on oikeus ja mahdollisuus määritellä taidetä. Toisaalta myös sillä on merkitystä miten taiteen määrittely ymmärretään. Kun taide on määrittelemätöntä (aineisto- ja haastattelu) voi se olla myös jalkapalloa. Taiteella on oltava määrittely ja rajat myös määrittelemättömyydelle jos halutaan ettei kaikki ole taidetta. Laaditut skenaariot perustuvat nimenomaan taidekäsityksen muutokselle, joskaan kaiken taiteistuminen ei ole yksi skenaariorioista. Se olisi voinut olla.

Toinen kysymys on hankalampi. Tulevaisuudentutkimuksen kannalta tämä muodostaa haasteen. Kaikki ajatukset mitä esitetään taiteen tulevaisuuden taideteoksina ovat jo itsessään käsitteellisiä taideteoksia nykyisyydessä. Eli samalla hetkellä kun esittää taideteoksia tulevaisuudessa, muuttuu se nykyisyydeksi ja olevaksi taiteen käsitteellisellä tasolla. Määrittelemällä teos tulevaisuudessa, muuttuu teos olemassaolevaksi nykyisyydessä. Näin ollen taideteosten tulevaisuuskuvaus onkin kirjoittamishetkellä jo nykyisyyskuvaus.

Tiede ja käytännöllinen toiminta pakevat tätä tilannetta vaatimalla idean realisoimista ennen idean näkemistä totena. Teknologiassa voi esittää idean ilmassa lentämisestä ilman siipiä, mutta totta se ei ole ennenkuin ajatuksen realisoi teknisesti ja ilmassa voi todellakin lentää ilman siipiä. Käsitteellisessä taiteessa ajatusta ei tarvitse realisoida fyysisellä jäljentävällä tasolla.

Niiniluodon (1998, 4) mukaan tieteenfilosofi Karl Popper näkee, että tulevaisuuden ennustamisen mahdottomuus johtuu siitä, ettemme voi periaatteessa

ennalta tietää millaisia tieteellisiä ja teknisiä keksintöjä tulevaisuudessa tullaan tekemään: Jos tietäisimme ne, niin ne olisivat jo keksitty. Mutta kun taiteessa keksiminen ei vaadi käsitteellistymisen jälkeen materialistista realisointia toisin kuin vaikka teknologia ja tiede, on haaste mitä mielenkiintoisin.

Voidaan tietysti väittää, että taide ajatuksena päässä ei ole vielä taidetta, koska taide on kommunikointia. Kuitenkin tulevaisuuskuvausta voidaan pitää vähintään työluonnoksena, eikä tämä aseta tilannetta älylliseltä kannalta tilannetta paljoa mieluisampaan asemaan.

Ongelmakohta on siinä, että tulevaisuutena pidetään realisoitumattomia tekoja. Mutta kun taiteessa jo käsitteellinen ajatus on teko joka realisoituu ajatuksessa, on realisoitumattomien taiteen tulevaisuuksien luominen varsinainen haaste, jos ei mahdottomuus. Tieteessä tiedon kasvu vaikuttaa ihmiskunnan historiaan, mutta tieteen sisältönä olevia keksintöjä ei voi tehdä etukäteen (Niiniluoto, 1998, 4). Tulevaisuuden taidetta ei siis sinänsä voi tietää tai luoda, mutta taiteen työkentelyolosuhteiden, taidekäsityksen ja

muiden taiteeseen läheisesti liittyvien asioiden kehityskulkuja voidaan arvioida. Tässäkin teoksessa tarkastellaan taidekäsityksen mahdollisia muutosta.

2.1.2 Kompleksisuus ja emergenssi

Kompleksisuutta tarkastellaan tässä kaaosteorian näkökulmasta. Arkiajattelussa ollaan joskus taipuvaisia näkemään maailma paikallaan olevana ja jopa muuttumattomana. Kuvataide voidaan kuitenkin käsitellä kulttuurin emergenttinä kaoottisena ilmiönä, joka muuntuu ja muuttaa muotoansa jatkuvasti itseorganisoituvasti.

Monet tieteilijät ovat sen kannalla, että kaikki järjestelmät ovat muutoksessa ja mahdollinen tasapainon tila ja muuttumattomuus ovat vain jonkinlaisia poikkeustiloja. Biologinen elämä ja yhteiskunta muuttuvat jatkuvasti. (Eriksson, 1993, 49). Ilman verenkiertoa ei keho pysyisi hengissä ja ilman tavaroiden kiertoa ei nykymuotoinen yhteiskunta toimisi. Täydellinen epäjärjestys on väliaikainen vaihe, kun voimat organisoituvat uudelleen ja keskittyvät (ibid., 50).

Kaoottisesti käyttäytyville järjestelmille, kuten yhteiskunnalle ja taiteelle, on tyypillistä itseorganisaatio. Ihmisten ja inhimillisen toiminnan seurausten ennus-

taminen on kuitenkin erityisen vaikeaa, sillä kussakin päätöksenteon solmupisteessä on älyllä varustettu valikoiva yksilö. Ihmisten toiminnan alkuarvot, eli ennusteen lähtökohta muuttuu jatkuvasti joka hetki ja tämä tekee tulevaisuuden ennustamisen vaikeaksi. (ibid., 49-50). Taide on kaoottisena systeeminä siis alkuarvoherkkä.

Alkuarvoherkkyydellä tarkoitetaan sitä, että toisiaan lähellä olevista alkutiloista voi kehittyä hyvin kaukaa toisista olevia lopputuloksia. Lopputuloksen ennustaminen deterministisissäkin kaoottisissa luonnon ilmiöissä vaatisi alkuarvojen tuntemisen äärettömän tarkasti, mikä ei kuitenkaan ole mahdollista. (Niiniluoto, 1998). Esimerkiksi emme voi ennustaa säätä täydellisen tarkasti, koska pysty millään tavoin tietämään tai laskemaan jokaisen ilmassa leijuvan molekyylin sijaintia, suuntaa, koostumusta ja nopeutta, saati laskemaan koko ilmakehän muutoksia pitkällä aikavälillä.

Väittäisin että kuvataiteessa esiintyvä

pyrkimys luoda uutta aiemmin olemassa olematonta yhdistettynä taiteen käsitteelliseen luonteeseen lisää taiteen kaaosalttiutta ja näin ollen vaikeuttaa taiteen ennakointia. Pysyvää tasapainotilaa pyritään jatkuvasti horjuttamaan uusien taiteellisten vallankumouksien ja taiteen ennustamisen alkuarvot muuttuvat muuta yhteiskuntaa nopeammin. Taiteen käsitteellisyys ja taiteeksi ottaminen ovat oivia työkaluja uusien avauksien tekemiseen ja samalla kun ne tehokkaasti lisäävät kompleksisuutta ja synnyttävät itsessään emergenttejä uusia taiteen ilmiöitä.

Tässä kompleksisessa kulttuurin järjestelmässä eli taiteessa syntyy uusia emergenttejä ilmiöitä, jotka liitetään osaksi nykyistä taidekäsitystä. Näin ollen kompleksisuus kasvaa yhä enemmän ja taiteen kentän ilmiöiden määrä lisääntyy jatkuvasti. On huomioitava myös taiteen kansainvälinen luonne. Taidetta tehdään niin suurissa ihmismäärissä ja niin suurella älyllisellä kapasiteetilla niin omistautuneesti että sen laajenemisen esteinä ovat lähinnä kommunikoinnin ja tiedon välittymisen viiveet ja jo tehdyn taiteen toistaminen.

Taiteella ei ole olemassa vielä riittävän tehokkaita tiedonvälityskanavia jotka vastaisivat tieteelle ominaisia tieteellisiä tietokantoja ja julkaisuita. Mutta mikäli joku päivä tällainen ylivoimainen tiedonvälityksen tapa ilmestyy, voi odottaa uuden rajoja rikkovan taiteellisen tuotannon määrän kasvavan hyvin suurella volyyminillä. Tämä kerroinvaikutus on otettava huomioon tulevaisuuskuvia laadittaessa.

On hyvä tietää, että jo deterministisesti käyttäytyvät oppimiskyvyttömät systeemit (kuten kivet tai luonnonlait) voivat olla ennustamattomattomia sen vuoksi, ettei niiden alkutilaa voi tuntea riittävän tarkasti ja ne ovat luonteeltaan kompleksisia vaikka ovatkin yksinkertaisia (Niiniluoto, 1998). Kun ymmärretään taide oppimiskykyisenä muuttuvana systeeminä kasvaa bifurkaatiopisteiden (pätöksenteon tapahtumien) määrä niin voimallisesti että kompleksisuus kasvaa jättimäisiin mittasuhteisiin. Alkuherkkyys on yksi kompleksisten kaoottisten ilmiöiden leimallinen piirre – ja erityisen leimallinen näin ollen kuvataiteille. Taidetta olisikin hyvä tutkia tarkemmin kaaosteorian näkökulmasta.

2.1.3 Taiteen ja biologian yhteentörmäys

Taide voi olla jotakin joka edeltää kielellistä ymmärrystämme. Rob Harlen mukaan taide tulisi ymmärtää metsästyksen ja lisääntymisen tavoin yhtenä ihmiselle kehittyneenä kyknä, jolla voi tehdä asioista erityisiä. Taidetta ei hänen mukaansa pitäisi ajatella kulttuurisena ilmiönä, sillä se on sisäänrakennettu (hard-wired) ihmisen evoluution tuloksena. (Harle, 2008, 259.)

Jos ja kun taide näyttäytyy tuhlaavana, epäkäytännöllisenä ja energiaa kuluttavana toimintana (ibid., 260), niin miksi ihmislaji on ainut joka tekee sitä puhtaasti taiteen itsensä vuoksi? (ibid., 262). Harlen mukaan taide tuottaa biologiseen valintaan perustuvaa etua. Määritelmä täyttää monien vaatimukset: Se tuottaa mielihyvää ja kannustaa tekemään onnistuneita asioita uudelleen, siihen ollaan valmiita kuluttamaan paljon energiaa ja aikaa sekä sitä voi ajatella käyttäytymisenä (behaviour). Se on myös esillä kaikissa kulttuureissa kaikkina aikoina. (ibid., 259). Taide on auttanut ihmisiä ke-

hittämään ja pitämään yllä kulttuurillista kehitystä (ibid., 260).

Tosin Harlen mukaan taiteeksi ei tule ymmärtää vain kuvataidetta, tanssia ja muita kaunotaiteita, jotka ovat olleet postmodernin tulkinnan mukaan olemassa vasta pari sataa vuotta. Dissanayaken tulkinnan mukaan taide on taiteellista toimintaa (art behaviour) ja erityiseksi tekemistä. Taiteella lisätään esineisiin jotakin mitä niissä ei ole ja mikä ei ole niiden funktion kannalta merkityksellistä. Taiteeksi tulee nähdä siis sekä ruoan maukkaammaksi tekeminen mausteita lisäämällä että hedelmällisyyttä korostavien veistosten valmistaminen. Taide on toimintaa joka tekee arkisesta asiasta erityisen. Dissanayaken mukaan ihmisellä on tarve tehdä asioista erityisiä ja arvostaa erityisiä esineitä. Taide tuo mielihyvää ja on tunteellisesti tyydyttävää ihmiselle. (ibid., 260-261.)

Taiteellinen toiminta linkittyy biologiseen palautteeseen (life-creating feedback). Mielihyvän tunne on auttanut

pitämään ihmisiä koossa ja palkitsemaan geenien säilymiseen johtavista teoista. Hyvä metsästysonni ja vaaran välttäminen ovat herättäneet tunteita ja edistäneet yksilön säilymistä. (ibid., 262). Ihmisellä on kyky luoda abstrakteja mielikuvia ja manipuloida niitä ja tämä mahdollista taiteen (ibid., 263). Taiteeseen liittyvä leikki auttaa nuorta sopeutumaan maailmaan ja kasvamaan henkisesti terveeksi ja täysipainoiseksi. Myös muilla eläinlajeilla on itsepalkitsevaa käyttäytymistä (self-rewarding activities); esimerkiksi kissanpentu saattaa jahdata lehtiä ja sopeutua näin pienjyrsijöiden jahtaamiseen. (ibid., 266). Tällä tavoin taide on erityiseksi tekemistä ja se auttaa tuomaan psykologista etua ja selviytymään. Nykyaikaiset taiteenlajit ovat näin ollen äärimmilleen vietyä biologista hyvänolon tunnetta antavaa taiteellista toimintaa (art behaviour), joka liittyy ihmisyyden kehittymiseen ja yksilön hengissä säilymiseen.

Biotaiteessa (BioArt tai VivoArt) eettiset ja taidekäsitykset törmäävät rajusti. Biomedialla sisältää muun muassa geenimanipulaation, valikoivan jalostuksen,

geenien siirron (transgenesis), geenien ja kudoksen viljelyn, biorobotiikan, bioinformatiikan, kudosten ja elinten siirtämisen eläinlajeista toiseen (xenotransplantation), neurofysiologian ja oman kokeilun (Vita-More, 2007, 177). Se mikä osuus biome-diasta kuuluu biotaiteeseen ei ole täysin selvää, mutta tällä hetkellä kaikki kelpaa enemmän tai vähemmän.

Jos taiteellinen toiminta on ihmiselle perimmäinen geneettinen ominaisuus, on hyvä kysymys miten biotaide suhteutuu tähän. Kysymyksiä on monia: Pystyykö biotaide poistamaan ihmisestä taiteen tarpeen? Muuttaako biologinen muutos taidekäsitystä? Onko elämän manipulointi hyväksyttävää ylipäänsä? Ja kristallisoituuiko tai täsmentyykö taiteen käsite biotaiteen kautta? Biomedialla on suuri potentia muuttaa sosiaalista todellisuuttamme ja käsitystä ihmisyydestä täysimääräisesti. Kun biomedialla yhdistyy robotiikkaan ja ihmisen älykkyyttä vastaavat elävät robotit astuvat arkeen on ihmisyyden käsite suuren uudelleenarvioinnin tarpeessa.

Bioteknologiassa tutkitaan parhaillaan, miten biologisia siirtoelimiä

voidaan tuottaa elinsiirtoihin. Eikä vain elinsiirtoihin, vaan myös kuinka voidaan tuottaa täysin uusia elimiä ihmiselle, joita ei ole ollut, ja jotka tuottavat täysin uudenlaisia kykyjä ihmiselle. (ibid., 174). Vita-Moren mukaan bioteknologialla pyritään tuottamaan myös auringonvalosta polttoainetta ilman kasvihuonepäästöjä tai ympäristön kuormitusta (ibid.), ilmeisestikin fotosynteesillä. Biotaiteessa ja teknologiassa keskeisiä mielenkiinnon kohteita ovat elinajan pidentäminen, elimien ja kudosten luominen sekä uusien organismien [eliölajien] luominen (ibid., 177). Kysymykset siitä, mitä elämä on ja missä elämän rajat kulkevat ovat myös olennaisia bioteknologialle ja biotaiteelle (ibid., 178).

Biotaiteilija muuttuu uuden elämän luojaksi. Hän tuottaa kudoksia ja eläviä organismeja joita ei vielä maan päällä ole nähty (Vita-More, 2007, 174). Hän manipuloi organismeja monenlaisin tieteellisin ja teknisin menetelmin (Vita-More, 2007, 175). Biotaide voi olla elävä hengittävä organismi (ibid., 177).

Joidenkin määritelmien mukaan biotaiteeksi ei tule katsoa kuollutta elinkudos-

ta, kuvaa, konseptia tai tekstiä aiheesta. Biotaiteen tulee olla elävä biologinen organismi tai elävää kudosta. Biotaiteilija voi muokkata omaa kehoansa Stelarcin tavoin tai hyödyntää kehon eritteitä (ibid., 175). Kuraattori António Cerveira Pinto näkee Vita-Moren mukaan, että biotaidetta on ollut jo 20 vuotta monessa eri muodossa. Muun muassa digitaalisena biologiana, nanotutkimuksessa ja biologisissa organismeissa. DNA:n muutokset toimivat idean tavoin biotaiteessa ja realisoituvat esimerkiksi Alban, pimeässä fluoresoivaan kanin tavoin. (ibid., 174).

Biotaidetta voi myös halutessaan ajatella siirtymävaiheena nykyisen ihmisyyden jälkeiseen aikaan. Se tutkii tulevaa aikaa, kun ihmisen keho ei enää ole biologinen tai luonnollinen samalla tavoin kuin me ymmärrämme sen nyt. Vaikka biotaidetta voi ajatella tulevaisuussuorienteituneesti on se samalla hyppy tuntemattomaan. (ibid., 172). Ihmisen biologisia ominaisuuksia parantavat nanoteknologian tuotteet ovat tulevaisuudessa arkea, nanohiipput parantavat älyllisiä toimintojamme ja nanolääkkeet muuttavat kehoa. Nämä tulisi katsoa

osaksi biotaidetta. (ibid., 175). Biotaide on tulevaisuusorientoitunutta ja pyrkii luomaan mahdollisia tulevaisuuden maa-ilmoin (ibid., 176).

Muuntogeeninen taide (transgenic art) yhdistää geenejä ja ominaisuuksia eri eliöistä tuottaen uusia yhdistelmiä. Muunnellut geneettiset organismit voivat tuottaa maalauksia entsyymien avulla sulattaen ja jäädyttäen vaikka jäätä. Biologiset ekosysteemit voivat olla itseriittoisia ja säilyä hengissä ilman ruokkimista. Biologinen taideteos voi olla vaikka elävä kasvava takki, kuten Zurrin teoksessa joka kritisoi turhaa eläinten tappamista. Hänen mottonansa on "nahka ilman kärsimystä." Marta de Menezesin teos taas on toisista lähtökohdista: hän puuttuu perhosten luonnolliseen kasvuun jolloin ne muuttuvat toisenlaisiksi ja luovat biologisia eliöitä joita ei ole nähty ennen. (ibid.)

Biotaidetta on kritisoitu siitä että se on insensitiivinen eliölajeja kohtaan. Eliölajien sektiota (leikkaamista), tuhoamista ja yhdistelyä ei katsota aina hyvällä. Natasha Vita-More vastaa väitteisiin toteamalla että taiteen tehtävä

on herättää ihmisiä ajattelemaan omaa suhtautumista ilmiöön ja kysymään kysymyksiä. Jens Hauser kommentoi biotaidetta: "The key question is whether the artist must necessarily contribute to the process of knowledge production or whether their role lies in the subversive questioning of emergent concepts and dogmas." (ibid., 178). Kysymys on George Gessertin mukaan myös siitä, onko taiteilijalla oikeutta ottaa eliölajeja, manipuloida niitä ja kehystää seinälle tai hikkiin kuin eläintä sirkukseen. (ibid., 179).

Biotaide voi toimia siltana muihin suuriin muutoksiin, kuten nanoteknologiaan ja kehon muuttumisen (ibid.). Kyborgi on koneen ja organismin hybridi – ei vain fantasiassa vaan myös todellisuudessa (Haraway, 1991, 149). Kyborgeja on jo olemassa keskuudessamme. Osa kansalaisistamme elää esimerkiksi sydämentahdistimen varassa. Lääketiede on tehnyt monista ihmisistä kyborgeja (ibid., 150). Scifissä kyborgit ovat samanaikaisesti elämiä ja koneita, samanaikaisesti luonnollisia ja valmistettuja (ibid., 149). Valmistettuja nimenomaan, sillä kybor-

git eivät ole syntyneet lisääntymisellä. Kyborgi kloonataan elinten monistamisella. (ibid., 150).

Scifin kyborgi poikkeaa ihmisestä. Se ei ole viaton, julkinen tai yksityinen. Luonnon ja kulttuurin polarisaatio on kirjoitettu uudelleen, eikä se ole niistä kummankaan osa. Kyborgi ei unelmoi luonnollisesta perheestä tai kumppanista. Se ei oikeastaan kuulu mihinkään tai ole osa ympäristöänsä. (ibid., 151.) Silti nykyaikaiset koneet ja mikrosirut ovat jokapuolella, kaikkialla ja joka hetki (ibid., 153). Lemmikkeihin asennetaan mikrosiru tunnistusta varten. Tuleeko tällöin kissasta kyborgi? On hyvä kysymys pitääkö koneen ja elion yhteyden katsoa olevan funktionaalinen ja symbioottinen vai riittääkö vain yhteyden olemassaolo. Jos biologinen kontakti riittää voi silloin kissan katsoa olevan kyborgi. Perinteisesti kone ei ole ollut autonominen, itsestään toimiva tai toimintojansa suunnitteleva olio (ibid., 152). Kyborgi kuitenkin on.

Elämän määrittely on muuttumassa huomaamatta. Suuri osa luonnollisina pitämistämme asioista on täysin ihmisen tuottamia. Moni syö aamuisin geeni-

muunnellusta maissista tehtyjä aamiaismuroja kaataen joukkoon maitoa joka on tullut lehmästä joka on jalostettu täysin luonnossa selviytymiskyvyttömäksi eläväksi maito-, liha- ja nahkatehtaaksi. Hän saattaa lukea sähköpostit ja kommunikoida näin elimellisesti toisten ihmisten kanssa sähköisen teknologian välityksellä. Hän viestii siis kuin kyborgi ja syö muutettua ravintoa.

Ylipäänsä luonnollisen ja luonnotoman rajanveto tulee kyseenalaistaa. Myös ihmisen tekeleet ovat luonnon osa. Ihminen itse on luonnon osa, sillä luonto on kaikki mitä on (Berleant, 1995, 72). Toisten eliöiden ja ilmiöiden tekemät teot eivät ole ihmisen tekoja luonnollisempia tai luonnottomampia. Kaikki mikä on osa luontoa on luonnollista, eikä luonnosta voi päästä irti. Vasta sen jälkeen kun hyväksymme kaiken olevan yhtäläillä luonnollista voimme keskustella siitä, mikä on eettisesti kestävää toimintaa ja mikä ei.

Taiteen tulevaisuudelle mielenkiintoisen haasteen muodostaa muuttuvan todellisuuden ja luonnollisuuden käsitteen eettiset ja sosiaaliset muutokset. Elämämme on hyvin riippuvaista tek-

nologiasta. Sillä on myös vaikutuksia. Mikroelektroniikka mediattoi työn robotiikaksi ja tekstinkäsittelyksi, lisääntymisen ehkäisy- ja lisääntymisteknologioiksi ja ajatukset keinoälyksi ja päätöksentekoprosesseiksi (Haraway, 1991, 165). Uudet teknologiat tekevät ihmisistä työttömiä ja auttavat nälänhädässä (ibid., 168). Toisaalta samanaikaisesti uusien teknologioiden tuottamat saasteet ja elintason nousu ovat ajaneet maailman

kestämättömään tilaan.

Kysymys taiteen tulevaisuudelle on, miten edellä esitetyt asiat vaikuttavat taiteeseen ja yhteiskuntaan. Pohdittavaa on myös millaiset ovat taiteen eettiset ja moraalit aspektit ja onko kaikki sallittua taiteelle, tieteelle ja teknologialle. Edellä mainitut ajatukset voivat muuttaa merkittävästi taidetta ja yhteiskuntaa.

2.1.4 Ilmaisunvapauden politiikkaa

Taiteen ilmaisuvapaus ja taiteilijan taiteellinen toiminta ei ole vain taiteilijasta itsestensä kiinni. Ilmaisunvapautta sekä saadaan että sitä on otettava. Taiteilijan toimeentuloa ja taideteosten toteutus- ja esittämismahdollisuuksia säätelevät useat instituutiot. Taiteen ilmaisunvapaus vaatii useimmiten suun lisäksi sekä taiteen esitystilaa että rahoitusta taiteen kuluihin. Taiteen tulevaisuuden kannalta olennainen kysymys on se, millaista ilmaisunvapautta yhteiskunnassa voi

harjoittaa.

Nykyisellään esimerkiksi yksityiset apurahasäätiöt, valtion rahoitusmekanismi, museot ja taiteen koulutusyksiköiden sisäänottokriteerit ja monet muut instituutiot määrittävät sitä kuka voi toimia taiteilijana ja millaista taidetta hän voi tehdä. Näitä instituutioita on kutsuttu myös portinvartijoiksi eräissä taiteen teorian keskusteluissa (kts. esim. Pierre Bourdieu).

Taiteilija on – tiedosti hän sitä tai ei

– pakotettu noudattamaan poliittisten ohjelmien sisältöä jos hän mieli saada taloudellista tukea taiteensa harjoittamiselle ja mahdollisuuksia taiteen esittämiseen. Yksittäisen taiteilijan kannalta yhtenä keskeisimpänä poliittisten ohjelmien toteuttamistapana on apurahojen ja galleriatilan jakokriteerien määrittäminen sekä myöntämis- ja hylkäyspäätökset. Suomessa valtio toimii yhtenä taiteen merkittävänä taiteen rahoituskanavana ja se säättää omat kriteerinsä apurahoille sekä tulostavoitteensa rahanjaolle.

Suomen valtioneuvoston vuoden 2010 talousarvioesityksessä taiteen tukia jakavan Taiteen keskustoimikunnan määrärahat ovat noin viisi miljoonaa euroa. Taiteen tukemiseen on varattu rahaa myös muilta talousarvion momenteilta. Rahaa ei jaeta kuitenkaan vastikkeetta. Talousarvioesityksen yhteydessä on määritelty useita poliittisia tavoiteohjelmia jotka vaikuttavat taiteen toiminnan muotoihin ja rahanjakoon. Ne vaikuttavat myös tätä kautta siihen millaista taidetta Suomessa tehdään ja mihin tarkoitukseen. Talousarviossa mainittuja ohjelmia ovat muun muassa taiteen ja

kulttuurin saavutettavuusohjelma sekä kulttuuriviennin kehittämisohjelma. (Valtioneuvosto, 2009, momentti 29.80.)

Poliittiset ohjelmat eivät ole pelkkää merkityksetöntä paperisaastetta. Valtioneuvosto on talousarviossansa nostanut esille tiettyjä hankkeita, joita rahalla on toteutettava. Kyse ei siis ole vain rahan jakamisesta vaan myös uusien hankkeiden perustamisesta ja vanhojen jakoperusteiden vaihtamisesta. Vuoden 2010 erityisinä asioina halutaan nostaa esille esimerkiksi taiteilijoiden sosiaaliturvan kehittämistä eläkkeiden osalta, audiovisuaalisen kulttuurin tuotekehitystä ja tekijänoikeuslainsäädännön uudistamista. (ibid.). Taiteelle jaettava raha tarkoittaa käytännössä siis myös konkreettisia valtion laitoksia ja täsmällisiä toimenpideohjelmia – eli käskyjä tehdä asiat tietyllä tavoin.

Taiteilijat ovat varsin hiljainen ryhmä edunvalvontansa suhteen nyky-yhteiskunnassa. Vaikka lähes kaikki haastateluista nostivat esille ilmaisunvapauden, sitä ei linkitetty politiikkaan tai talouteen juuri millään tavoin. Ainut esille noussut seikka oli yhteiskuntakriittisen taiteen

rahoituskanavien niukkuus. (aineisto-haastattelu.)

On siis huomattava että kriteerit voisivat olla muitakin ja ne ovat syntyneet poliittisten tahojen päätösten tuloksena. Taiteilijat ovat tällä hetkellä jättäytyneet ulos kriteerien ja ilmaisuvapauden määrittelystä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa. Kriteerit muuttuvat ajan myötä ja kuvastavat vallanpitäjien ideologisia tavoitteita ja pyrkimyksiä. Näin ollen poliittisten puolueiden, järjestöjen ja muiden toimijoiden asenteet taidetta kohtaan eivät ole merkityksettömiä. Se miten valtaa pitävät tahot suhtautuvat taiteeseen määrittää lopulta paljon sitä, millaisia taiteenlajeja ja taiteen toiminnan muotoja tuetaan ja näin ollen millaista taidetta on mahdollista harjoittaa. Taiteilijankin pitää syödä ja maksaa vuokra sekä jossain välissä pitäisi olla vielä aikaa tehdä taidettakin.

Valtioneuvoston talousarvio ja taiteen keskustoimikunnan apurahapäätökset eivät ole ainoita taidepoliittisia dokumentteja. Opetusministeriön alaisuudessa on laadittu useita taidetta ja kulttuuria koskettavia poliittisia ohjelmia, jotka

osaltansa määrittävät sitä ympäristöä mikä vaikuttaa taiteen sisältöihin ja toimintamahdollisuuksiin. Kulttuuriin liittyviä ohjelmia ovat ainakin Luovuusstrategia, Taide- ja taiteilijapoliittinen ohjelma, Taiteen alakohtaiset selvitykset, Kulttuurin kansantaloudelliset vaikutukset, Kulttuuri aluekehityksessä, Kulttuuri ja kestävä kehitys, Kulttuurin hyvinvointivaikutusten edistämishanke ja Kulttuurin tulevaisuus-selonteko. (Opetusministeriö, 2009a). Nämä kaikki vaikuttavat siihen miten taiteeseen suhtaudutaan ja millainen arvo sillä nähdään olevan ja kenelle. Dokumentit myös määrittävät sitä, mikä nähdään taiteen tehtävänä ja merkityksenä ihmisille.

Taiteilija ei siis ole ainut taho joka määrittelee taidetta. Taidetta ovat lisäksi aktiivisesti määritelleet aikojen saatossa monet filosofit, taiteentutkijat, muotoilijat ja taloustieteilijät sekä muut tieteen alat. Hannula (2003) kritisoikin taiteilijoita siitä, etteivät he ole itse osallistuneet taiteen määrittelemiseen. Hän näkee että taiteilijoiden tulisi olla kansalaisyhteiskunnan osallistuvia ja osallisia subjekteja (Hannula, 2003). Taiteen tulee lähteä

taiteen omista lähtökohdista, ei politiikan, yritysmaailman, tieteen tai vaikka uskonnon lähtökohdista. Vain taiteilija voi määritellä mitä taide on sen omista lähtökohdista.

Taiteilijat eivät siis määrittele itse julkista taidekäsitystä. Kulttuurin tulevaisuutta käsittelevän selonteon luonnoksessa sen sijaan määritellään mitä kulttuuri tarkoittaa. Selonteko kertoo, ettei kulttuuria voi määritellä tyhjentävällä tavalla ja ottaa määrittelyn pohjaksi UNESCO:n Meksikon julistuksen vuodelta 1982. Selonteon luonnoksen mukaan kulttuurin ja taiteen ilmiöt tiivistyvät ja toimivat "yhteiskunnallisen itseymmärryksen, jatkuvan tapahtumisen, kommunikaation ja keskustelun kenttänä." (Opetusministeriö, 2009b). Taiteilijalle määrittely varmastikin kelpaa. Mutta suurempi kysymyksen aihe on se että jos ideologia muuttuu, kelpaako määrittely jatkossa.

Valtioneuvoston ja opetusministeriön lisäksi useilla muillakin poliittisilla tahoilla on omat taidepoliittiset ohjelmansa. Suomen puolueiden poliittisia ohjelmia kokoava Pohtiva-tietokanta löytää haku-sanalla "taide" yhteensä 53 puoluepoliit-

tista dokumenttia sitten vuoden 1980 jälkeen (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto FSD, 2007). Kun siirrymme Euroopan tasolle, kasvaa taidepoliittisten ohjelmien määrä huomasti. Taidepolitiikkaa tehdään tietoisesti tai ainakin tiedostamattomasti jokaisessa eurooppalaisessa valtiossa.

Valtioiden rajat ylittävällä Euroopan unionilla on oma taide- ja kulttuuripoliittinen ohjelmansa, jonka puitteissa jaetaan määrärahoja ja tukia. Euroopan kulttuuriohjelman budjetti on 400 miljoonaa euroa. Kuten Suomessakin, on EU-tason kulttuuripoliitikalla yhteiskunnallisia pyrkimyksiä: valtioiden rajat ylittävä liikkuvuus, kansainvälinen taiteen ja kulttuurin tuotosten liikkuvuus ja interkulttuurisen dialogin edistäminen. (Euroopan komissio, 2009.)

Olisi suotavaa, että taiteilijoiden aktiivisuus osallistua taidekäsityksen ja taiteen määrittelyyn olisi suurempi, ettei sitä tärkeää käsitettä määriteltäisi pelkästään virkailijoiden näkemysten ja tilastojen pohjalta. Dokumenttien taidenäkemykset ovat suuressa roolissa määrittämässä sitä, kuinka paljon taiteen tekemiselle on aikaa ja mahdollisuuksia. Ja kenen ja

millaiselle taiteelle.

Ilmaisunvapaus on muutoinkin keskeinen poliittinen seikka. Myös tämä päätös tapahtuu poliittisten vallanpitäjien ajatusten ja ideologioiden pohjalta eikä ole abstrakti käsite. Ilmaisunvapaus on poliittista valtaa joka on otettu ja annettu kansalaisille vallanpitäjiltä. Mikäli se on keskeinen seikka taiteen tekemiselle, on

paradoksaalista että sen heikkenemiseen ei tahdota ottaa kantaa.

Taiteilijoiden poliittinen toiminnan mahdolliset vaikutukset on otettu huomioon skenaariossa 4, jossa on havainnollistettu aktiivisen politiikan etuja. Keskeinen kysymys taiteilijoiden toimeentulossa ja työskentelymahdollisuuksissa on heidän aktiivisuutensa määrä tulevaisuudessa.

2.1.5 Taiteen liian suuret ja väärät lupaukset?

Taiteella on arvoa. Epäkaupalliset taideorganisaatiot rikastavat yhteisön elämää monin tavoin. Ne opettavat meitä, tarjoavat kokemuksia, provosoivat ja inspiroivat. Niitten kautta syntyy mahdollisuuksia itsensä ilmaisemiseen ja kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseen. (Sterngold, 2004, 166.)

Taidetoimijat ovat kuitenkin olleet huolissaan tulonlähteistä ja julkisen rahoituksen jatkuvuudesta. Tämän vuoksi ne ovat esittäneet laskelmia taiteen taloudellisista vaikutuksista yhteiskun-

nalle (ibid.). Yhdysvaltalaiset taideorganisaatiot (NACO, nonprofit arts and cultural organizations) ovat esittäneet, että niiden toiminta edistää yhteiskunnan taloudellista kehitystä ja parantaa alueen haluttavuutta työ- ja asumisalueena sekä investointikohteena. Vaikka kulttuurijärjestöt tuottavatkin suurta iloa ja hyötyä yhteiskunnalle, kokevat ne painostuneisuutta esittää hyöty taloudellisina laskelmina. (Sterngold, 2004, 166-167). Myös Euroopassa erilaiset taiteen alan toimijat ovat esittäneet taiteen taloudellisia vai-

kutuksia perusteluina taiteen tuelle.

Arthur Sterngold (2004) näkee tässä riskin. Taiteen toimijoilla ei ole mahdollisuutta päihittää taloustieteilijöitä talouden tuntemuksessa ja taloudellinen kilpailukyky taiteen rahoittamisen motiivina saattaa tuoda odottamattomia sivuvaikutuksia. Kun laskelmissa ylimitoitetaan taloudelliset vaikutukset saattaa tämä vaikuttaa taiteen julkiseen rahoituksen määrään ja taloudelliseen uskottavuuteen. Myös kun taiteen rahoituksella katsotaan saatavan taloudellisia etuja on tässä vaarana se että vain taloudellista voittoa tuottavaa taidetta rahoitetaan. Eikä se jää vain vaaraksi, vaan näin on myös käynyt osassa rahoituspäätöksiä Yhdysvalloissa. (Sterngold, 2004, 167 ja 184.)

Silloin kun kulttuurijärjestöt ovat leimautuneet suoraa taloudellista hyvinvointia tuottaviksi, on kulttuurijärjestöjen toiminnasta tullut enemmänkin turismitoimintaa. Tällöin rahoituskriteerit alkavat suosia suurta ihmismäärää kiinnostavaa turismina toimivaa kulttuuritoimintaa ja paikallista hyvinvointia ja omaleimaisuutta ylläpitävät kulttuurijärjestöt ovat joutu-

neet kärsijän rooliin. Ne kulttuuritoimijat, jotka ovat toimineet taloudellista voittoa tuottavina saavat päättäjien huomion. Kun kulttuuristrategiassa määrätään pitkän tähtäimen taloudellisesta vaikutuksesta taiteen osalta saattaa taidetoiminnan laatuakin kärsiä. (Sterngold, 2004, 184-185.)

Myös euroopassa on korostettu taiteen sivuvaikutuksia yhä enenevässä määrin. Vaikka euroopassa ei niin leimallisesti korostetakaan taloudellisen kilpailukyvyn parantumista taiteen kautta, on silti taiteesta hyvinvointia -diskurssi vahva. Taiteen rahoituksen takaamiseen ei siis tunnu enää riittävän taiteen arvot ja sisältö tai taiteellisen tutkimuksen tieto itsenään, vaan taiteen pitää tuottaa käytännöllisiä hyötyjä yhteiskunnalle. Vaikka taide tuottaa tunteita ja auttaa reflektimaan itseä, ovat taloudelliset merkitykset sairasmenojen pienentymisestä ja työssä pidempään jaksamisesta suuremmassa roolissa taiteen roolin keskustelussa.

Vaikka taiteellisen toiminnan ja taideteosten arvon mittaamiseksi onkin yritetty kehitellä erilaisia taloustieteellisiä mittareita on taiteen arvo kuitenkin aina

jokseenkin subjektiivista. Taiteella voi toki tehdä rahaa ja siihen voi sijoittaa, mutta taiteella on arvoa kuitenkin lopulta sen vuoksi, että joku kokee sen merkitykselliseksi ja itsellensä tärkeäksi.

Taiteen piirissä ollaan karsastettu paljon taideteosten ja taiteen arvon taloudellista mittaamista. Vaikka taloustieteellisestä näkökulmasta teosten arvo voikin olla yksinkertaisempi, on taiteelliset arvot ja teoksen henkinen sisältö kaikkea muuta kuin selvärajainen, laskettavissa oleva tai objektiivisesti arvioitavissa. Pelkona on, että mikäli teoksia aletaan mittaamaan tietyin kriteerein ohjaa se taiteen tekemistä ja heikentää luovuutta ja mahdollisuutta olla sitä, miksi taide on niin ainutlaatuista. Taideteokselle on ehkä jopa mahdotonta asettaa arvoa, koska arvo on subjektiivinen kullekin yksilölle.

Taiteen olemassaolon ja rahoituksen perustelua taloudellisilla hyödyillä ei kuitenkaan kannata sivuuttaa tyystin. Sillä on paljonkin merkitystä mitä taiteen rahoittajat näkevät taiteen tehtävänä. Jos rahaa saa jatkossa vain soveltavaan muotoiluun eikä lainkaan tutkimukselliseen kuvataiteeseen, muuttaa se taiteellista

ympäristöämme ja käsitystä taiteesta pidemmällä aikavälillä. On siis taiteilijoiden ja taiteen ystävien tehtävä vakuuttaa päättäjät siitä, että taiteen subjektiivisen arvostus on arvokasta itsessään, eikä taiteen rooli ole olla tehoton taloudellinen aputyökalu.

Taiteen tulevaisuuden kannalta mieleinkiintoisia kysymyksiä ovat taiteen ja talouden suhde ja mahdollisen postmaterialistisen yhteiskunnan kehitys.

2.1.6 Ilmastomuutoksen sosiaaliset vaikutukset

Ilmastomuutos ei sinänsä suoranaisesti fyysisesti vaikuta taiteen tekemiseen mutta sen sivuvaikutukset on merkittävät. Ne saattavat muuttaa yhteiskuntaa hyvin radikaalisti täysin ennalta arvaamattomaan suuntaan.

Ilmastomuutos on kieltämättä yksi eniten puhuttaneista asioista viimeaikoina. Siitä ollaan huolissaan, siitä väitellään, se kielletään vääränä ja sen perusteella ihmiset muuttavat käyttäytymistä. TNS Gallup oy:n medialle laaditun kyselytutkimuksen mukaan 77% suomalaisista vastaajista oli huolestunut ilmastomuutoksesta ja ympäristöongelmista vuoden 2009 tammikuussa (TNS Gallup, 2009). Mediassa on käsitelty laajalti sitä, miten ilmastomuutos vaikuttaa kansalaisten arkeen. Moni ihminen on kirjoittanut asiasta blogeihin ja lehtiin, esimerkiksi professori Rauno Sairinen kirjoitti Helsingin sanomissa (21.10.2007) kuinka ilmastomuutos on astunut olohuoneeseen ja saanut monet pohtimaan

kulutusvalintojansa. Ilmastomuutos on nyt myös ihmisten muutos.

Mikäli tämä teos käsittelee maanviljelyelinkeinon tulevaisuutta olisi ilmastomuutoksen suorat vaikutukset yksi keskeinen muuttuja. Tämä opinnäytetyö käsittelee kuitenkin yhteiskunnan sosiaalisia ilmiötä, joten sivuvaikutukset ovat mielenkiintoisempia asioita tarkasteltaviksi. Joka tapauksessa on hyvä ymmärtää, että ilmastomuutos ja ekologisen kantokyvyn heikkeneminen tulee vaikuttamaan ihmisten käyttäytymiseen, elämän laatuun, varallisuuden jakautumiseen ja yhteiskunnan kustannustasoon.

Ilmastomuutoksen nähdään vähentävän viljelykelpoisen maa-alueen määrää alati lisääntyvän aavikoitumisen myötä. Ilmastomuutoksella on suoria vaikutuksia maanviljelyselinkeinon tulevaisuuteen lämpötilan ja sademäärän muutoksien eli siis viljelymahdollisuuksien muuttumisen kautta (Easterling ym., 2007). Voi olla todennäköistä että suurin osa ihmiskun-

nasta asuu jatkossa Suomen ja muiden pohjoismaiden vyöhykkeellä. Tämä myös tarkoittaa hyvin tiivistä asutusta, joka synnyttää varmasti hyvin mielenkiintoisia sosiaalisia ilmiötä. Yhteiskunnasta tulee monien intressien, perinteiden ja toimintatapojen kohdatessa niin kompleksinen, että uusia aiemmin tuntemattomia emergenttejä sosiaalisia ilmiöitä ilmaantuu.

Taiteen tulevaisuuden kannalta kiinnostavia kysymyksiä ovat ilmastomuutoksen tuomat massaimmigraatiot maanosasta ja valtiosta toiseen sekä vähähiilisen elämäntavan vaikutukset. Kummatkin tulevat muuttamaan ihmisten sosiaalista käyttäytymistä, ajattelun tapoja ja näin ollen yhteiskunnan muotoa.

On siis huomattava, ettei ilmastomuutoksessa ole kysymys vain lämpötilasta. Muuttuvat elinolosuhteet tuovat myös yhteiskunnallisia vaikutuksia. Yleisten toimintakulujen nähdään nousevan ilmastomuutoksen myötä todetaan Andrew Dlugoleckin (2007, 7) suurten katastrofien kustannuksia vuonna 2030 arvioivassa raportissa. Muuttuvat sää-

olosuhteet ja merenpinnan nousu tuovat lisää menoja ja sääilmiöt aiheuttavat vahinkojen kautta menoeriä yhteiskunnan perusinfrastruktuurin korjaamiseen. Ilmastomuutos lisää taloudellista epävarmuutta yhteiskunnassa joka heijastuu myös omalta osaltansa kustannusten kasvuun. Ilmastomuutoksen sivuvaikutuksena myös ympäristötuhojen korjaus- ja kulut ja lisääntyneet elinkustannukset vaikuttavat osaltansa. Yhteiskunnan tukea tarvitsee yhä useampi. (ibid.). Tämä voi olla myös mahdollisuus taiteilijoille eikä sitä tarvitse nähdä uhkana.

Kun hypätään 50 vuotta tulevaisuuteen voi vähähiilinen elämäntapa olla arkea. World without oil, maailma joka ei perustu öljynkulutukselle on hyvin toisenlainen. Ihmisten ja tavaroiden kuljetus, elintarvikkeiden tuotanto, sähköntuotanto, lämmitys, matkustus, muovin valmistus ja ruokavalio ovat muutamia asioita, joihin öljynkulutuksen muutos vaikuttaa (Maring, 2009). Nyky-yhteiskunta on öljyn kulutuksen kanssa ongelmissa, vaikka kehitettäisi vähän bensiiniä kuluttavia autoja. Tulevaisuudessa syömmä todennäköisesti lihakarjaa varten kas-

vatetun viljan itse, sillä lihanteollisuutta välttämättä enää ole. Karjan kasvattaminen hampurilaispihveihin ei luultavasti ole enää kannattavaa. Ylipäänsä ruoan ja kaiken muunkin jakelutapa muuttuukallistuvien kuljetuskulujen vuoksi (ibid.).

Öljyn tuotannon muutokset vaikutukset koskettavat taidetta. Eikä vain öljyvärien osalta, vaan siltä osin miten se muuttaa koko elämänlaatuamme. Vähähiilinen elämäntapa saattaa siirtää taiteen fokuksita yhä enemmän täysin käsitteelliseen materiaaalittomaan taiteeseen, esimerkiksi virtuaalitodellisuuteen tai ympäristötaiteeseen. Suurimmat muutokset kuitenkin tapahtuvat siinä, miten ymmärrämme ja käsitämme yhteiskunnat. Tämä tulee muuttamaan ihmisten arvomaailmaa ja arvojärjestyksiä ja se miten taide sijoittuu arvomuutoksiin on taiteen kannalta kriittistä.

Kuvataiteen tulevaisuuden kannalta ilmastomuutosta tärkeämpiä ovat siitä seuraavat sosiaaliset vaikutukset ja yhteiskunnan muutos. Kuvataiteen ilmaisunvapautta ja tekemisen resursseja voi rajoittaa sekä yltäkylläisessä että niukuudesta kärsivässä yhteiskunnassa.

Kriittinen kysymys on se, että johtaako ilmastomuutos yhteiskuntaa autoritäärisempään valvontayhteiskunnan suuntaan vai lisääkö se liikkuvuutta ja solidaarisuutta ympäri maailman. Eli eristäydymmekö vai teemme yhteistyötä omalla taloudellisella kustannuksella ja tappiolla.

Eräs huomattava ilmastomuutoksen tuomasta sosiaalisesta liikkeestä ja tietointensiivisen yhteiskunnan kehitymisestä seuraava sosiaalinen muutos saattaa olla tietokonejärjestelmien monimutkaistuminen sille asteelle että niitä voidaan käyttää lisäävoina (augmented thinking). Lisäävoissa ihminen antaa alkusykäyksen tietokoneella joka ratkaisee ongelmat ja nopeuttaa näin ollen teknologista kehitystä. Tämä saattaa toisaalta johtaa estetisöitymiseen, jolloin aidosti uusia mullistavia ideoita syntyy vähemmän vaikka tietointensiivisen yhteiskunnan tiedon tuottavuus kasvaakin näennäisesti.

Vääjäämätöntä on, että yhteiskuntien paineet monikulttuurisuuteen ja kulttuurien välisiin kohtaamisiin tulevat lisääntymään. Jotkin merkittävät valtiot saattavat

eristäytyä toisilta, jotta voivat säilyttää paremmin resursseja omassa käytössä. Tilanne monissa maissa on johtanut kestäättömäksi nälänhädän ja puhtaan veden puutteen vuoksi ja saattaa purkautua miljoonien ihmisten massamuutona. Moraalikäsitykset tuskin muuttuvat niin radikaalisti tällä tarkasteluvälillä että valtiolla ole moraallista mahdollisuutta surmata miljoonia ihmisiä valtion rajalle. Näin ollen yhä useampi maa tulee sopeutumaan täysin uuteen sosiaaliseen rakenteeseen.

On mahdollista että ilmastomuutoksen aiheuttamat luonnonilmiöiden voimistuminen eivät ole asteittaista muutosta vaan johtavat äkilliseen romahdukseen. Tällöin vaikutukset ovat hyvin dramaattisia ja johtavat laajamittaiseen kaaokseen. Toisaalta yhteiskunta on muuttunut siihen suuntaan, ettei laajakkaan inhimillisiä katastrofeja kohtaan tunneta kovin paljoa empatiaa. Olemme turtuneita inhimillisiin onnettomuuksiin median kautta. Medioitu kärsimys ei sykhdytä, kun televisiosta tulee paljon sykhdyttävämpääkin väkivaltaviihdettä. Väkivaltaa toistetaan päivittäin uutisissa

ja viihteessä. Seurausten näkeminen on siis etääntynyt ja pakolaispolitiikka on siirtynyt enemmän poliittisen edunvalvontalaskennan piiriin inhimillisen empatian tasolta. Valtiot laskevat omaa taloudellista etuaan ja pyrkivät välttämään hallitsematonta maahanmuuttoa.

Voidaan spekuloida suuriluontoisen maahanmuuton poliittisia seurauksia sen suuntautuessa Eurooppaan. Poliittinen oikeisto haluaisi pitää miljoonat maahanmuuttajat pakolaisleireillä eristyksessä muusta yhteiskunnasta sekä mielellään vielä karkottaa. Liberaali markkinatalous-oikeisto ottaisi uudet kansalaiset puolestansa hanttihommiin. Poliittinen liberaali vasemmisto puolestaan haluaisi ottaa uudet asukkaat osaksi yhteiskuntaa täysimääräisinä kansalaisina. Asiasta tullaan käymään talous- ja arvovetoista keskustelua.

Kun aavikkojen pinta-alat suurenevat jäävät miljoonat ihmiset ruoan puutteeseen ja monet taudit muuttuvat pandemiaksi on tätä vaikea sivuuttaa eristäytyneessäkin yhteiskunnassa. Suuriin ongelmiin etsitään ratkaisua uskonnosta ja tieteestä. Uskonnollinen

fundamentalismi, soveltavat tieteet ja rasismi nostavat varmasti päätä jossakin muodossa. Epävarmassa tilanteessa ihmiset etsivät myös selkeitä vastauksia ja toivovat selkeää ja vahvaa johtajuutta. Kansalaisvapauksien, demokratian ja johtamisen luonne muuttuu. Demokratia ei välttämättä katoa tai edes voi huonommin, mutta siitä tulee erilaista.

Yrjö Sepänmaan (1995, 45) mukaan taide on ihmiskuntaa yhdistävä kieli, joka kantaa eri kulttuurien, ideologioiden ja valtioiden rajojen yli. Eräiden näkemysten mielestä kansallisuusajattelun ylittäminen ja kansainväliseen solidaarisuuteen siirtyminen on ihmiskunnan jatkuvuuden elinehto. Ihmiskunnan jatkuvuutta ja hyvinvointia tutkiva Des Gasper näkee keskeisen yhteiskunnan vaatimuksena sen, että voimme nähdä omien intressiemme sijasta yhteisen edun ja kokea olevamme osa yhteistä ihmiskuntaa. Meidän tulisi arvostaa ja tuntea sympatiaa toisia kohtaan. (Gasper, 2009.)

Tämä on kuitenkin vaikeaa, sillä esimerkiksi yhteiskunnan ja talouden epäonnistumisia kuvataan usein liian etäännyneesti, eikä ihmisillä, poliittisilla

toimijoilla ja valtioilla ole tarvetta ajatella asioita uudelleen laajemmassa asiayhteydessä. Gasper peräänkuuluttaakin ihmiskunnan turvaamisen diskurssin laajentamista koskettamaan aikaisempaa laajempaa osaa yhteiskuntaa. Hän näkee myös tärkeänä sen, että ihmiset oppivat ymmärtämään omien tekojensa seuraukset ja havaitsemaan mahdollisen ja olemassaolevan omien tekojensa buroangiefektin - eli omien tekojen vaikutukset omaan itseensä. (Gasper, 2009.)

Jos taide on kieli joka puhuu rajojen ja esteiden yli, on taiteella silloin mahdollisuus toimia ihmiskunnan pelastajana mikäli edellämainitut väitteet pitävät paikkaansa. Taiteen tehtävä ei tällöin ole kovin vähäpätöinen. Jokatapauksessa ilmastonmuutoksen sosiaaliset seuraukset koskettavat elimellisesti taidettakin.

2.1.7 Taiteen historiakirjoituksesta muutama sana

Taiteella ei ole vain yhtä historiaa, niin kuin ei millään muullakaan asialla. On hyvä nähdä taide pluralistisen historiakäsityksen kautta eikä yhtenä länsimaisena edistystarinana.

Taiteen historiankirjoitusta on kritisoitu suurten tarinoiden luomisesta ja Eurooppakeskeisyydestä. Taiteen ilmiöt on luokiteltu aikakausiksi, taiteelliseksi liikkeiksi ja erilaisiksi taiteen perinteiksi. Grahamin (1995) mukaan historian kirjoittaminen lineaariseen muotoon naturalisoi taiteen yksipuolistettua historiaa perustuen yksittäisten kirjoittajien auktoriteettiin. Graham (1995) kritisoikin taidehistoriaa länsimaisen taiteen perusteettomasta yliarvostamisesta ja historiankirjoituksen järjestäytymistä ensisijaisesti ajallisesti, ja vasta sen jälkeen ilmiöiden, sisältöjen ja tapahtumien mukaan. (Graham, 1995, 30-31.)

Taiteen historiankirjoituksen problematiikka kätkeytyy ajatukseen vaihtoehdot-

tomasta yhdestä historian kuvauksesta, joka pohjautuu länsimaisen kehityksen voittokulun, häviäjien ja voittajien sekä jatkuvan kehityksen ajatukselle (ibid., 31). Ongelma on siinä, että tämä vaihtoehdoton luonnollisena nähty taiteen tarina on subjektiivinen tulkinta. Ilmiöiden nähdään seuraavan toisiaan eikä edistyksen käsitettä problematisoida aina.

Taiteen historian esittäminen narratiivisessa muodossa on edistänyt yllä mainittuja asioita (ibid., 31). Taiteen tulevaisuudesta kirjoittaessa on siis hyvä tiedostaa, ettei historiassa ole ollut yhtä ainuttakaan historiallista tarinaa joka on kehittänyt menneisyydestä yhdellä tavalla nykypäivään. Taiteen historia on täynnä mitä erilaisimpia haaroja ja tapahtumia ja teoksia. Tulevaisuudessa tuskin taide on yhden ainoan kehityskaari sekään. Joten taiteen tulevaisuudessa on hyvä huomioida moninaiset pienetkin ilmiöt ja pluralistinen luonne.

2.1.8 Taiteilija, tilan(teen) haltuunotto ja tulevaisuuden luominen

Kun taide osallistuu kansalaisyhteiskuntaan kriittisenä toimijana on tärkeää, että teko sijoittuu haluttuun kontekstiin. Teolla on historiallinen, nykyisyyden ja tulevaisuuden viitekehys jonka tulisi vastata kysymyksiin mitä, missä ja milloin. (Hannula, 2004, 155). Osallistumisen ehto on se, että on jotain jota haluaa välittää tai kertoa. Eikä riitä että on sanoma. Pitää vielä tietää miksi haluaa kertoa ja jakaa asian. On tiedettävä miksi ylipäänsä tekee näin ja mitä teolla haluaa saavuttaa. (ibid., 156).

Yhteiskuntaan voi osallistua vaikka yhteisötaiteen muodossa. Sillä voi auttaa nuoria tunteiden turvallisessa kasvattamisessa, sillä sen piirissä on mahdollista puhua luottamuksellisesti tunteista. Yhteisötaide kasvattaa itsetuntoa ja keskinäistä kunnioitusta ja lisää erilaisuuden arvostusta. Taiteen kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen auttaa nuoria otta-

maan tunteensa haltuun ja kasvamaan aikuiseksi. (Aguilar, Beday & Anthony, 2009, 3-4.)

Taiteella voi muuttaa maailmaa (Scher, 2007, 3). Sillä voi luoda turvallisen tilan, jonka avulla epäluottamuksen voi muuttaa luottamukseksi toisiin ihmisiin. Taiteen kautta voi luoda uutta ja nähdä tavallisen ulkopuolelle. Sillä voi nähdä maailmaa ja sen mahdollisuuksia toisin ja näin ollen se voi muuttaa toimintaa. Kun tekee taidetta ei ole enää massakulttuurin kuluttaja vaan oman kulttuurin luoja. Tällöin reflektoi itseä ja pysähtyy miettimään asioita. (Scher, 2007, 5-6).

Kansalaisyhteiskunnassa puheiden ja tekojen laadulla sekä tekijöillä on merkitystä. Taiteilijoiden tulee olla osa aktiivista kulttuuria, eikä vain passiivisia yhteiskunnan ja sen ympäristön havainnoijia. Kansalaisyhteiskunta on vaikuttamisen konteksti ja vaikuttamisen keinot ja mah-

dollisuudet asettava kehys. Taiteilijoiden määrällä ja yhteiskunnallisen keskustelun laajuudella on merkitystä. Näissä puitteissa luodaan keskustelua niistä asioista, jotka koetaan tärkeiksi. Näin taiteilija voi nostaa asioiden luonteen, merkityksen ja arvon yhteiskunnalliseen keskusteluun. (Hannula, 2004, 159-160.)

Taiteilija voi siis nostaa historian esille tai osoittaa tulevaisuuteen. Taiteen keskustelulla voidaan tallentaa sitä mitä on tehty ja asettua omien tekojen ulkopuolelle katsojaksi. Taide voi siis analysoida ihmisten tekoja ja laittaa ne uuteen viitekehykseen. (Scher, 2007, 6). Olennaista on että taiteilija tiedostaa omat intressinsä ja kykenee kyseenalaistamaan ne jättäen kuitenkin mielensä avoimeksi. Tärkeää on itsekriittinen asenne: ei pidä olla vain jotakin vastaan, vaan olla tietää minkä puolesta on ja miksi. Taiteilijan pitää ottaa vastuu omasta näkökulmasta ja siitä tilanteesta jossa näkökulman esittää (ibid., 157).

Kuvataiteessa on suuri määrä toimijoita: taiteilijoita, museoita, erinäisiä portinvartioita ja kriitikoita. Kaikki heistä tekevät itsenäisiä päätöksiä. Kun taitei-

lija toimii aktiivisena osana kulttuuria on hänen hyvä olla kriittinen toisia ihmisiä refleктоiva osallistuja. Hannulan mukaan James Bohman (2001, 100-101) on todennut, ettei kriittisen tarkastelun tavoite ole sosiaalisten prosessien kontrollointi tai niihin vaikuttaminen, vaan julkisten itsereflektioiden käynnistäminen. Tällä tavoin taiteilijan ankkuroima arvopohja toimii eettisesti ja ekologisesti kestäväälle suunnalle majakkana. Kriittinen asenne synnyttää itsereflektion kautta uutta tietoa kontekstiin ja yhteiskunnan henkiin tilaan (space). (Hannula, 2004, 160.)

Tilassa on hyvä tehdä selkeä ero vuorovaikutuksesta syntyvän spacen ja pysyvään fyysisen tilan eli placen välillä (Haastattelu: Jaukkuri, Maaretta, 2004 viitattu lähteessä Hannula, 2004, 165). Spacen voi siis nähdä punoutuvan vuorovaikutuksessa henkisistä, sosiaalista ja spatiaalista ulottuvuuksista. Space ei ole pysyvä, sen kesto voi olla vaikka vain kymmenisen minuuttia; siinä on kyse tunnelmasta, tunteesta, taiteen läsnäolosta ja sen luomasta tilasta, ei niinkään pelkästä teosta (ibid.). Kun pyritään vuorovaikuttamaan ja synnyttämään

itse-reflektioita, voi siis olla tärkeää luoda space-tila joka onnistuu tavoittamaan ihmiset ja kommunikoimaan heille oikeassa kontekstissa. Osallistuminen ei paikannu vain yhden tilanteen tai spacen diskurssiin. Yksittäiset hetket ja tilanteet linkittyvät osaksi laajempaa rakennetta ja asiayhteyttä. (ibid., 157).

Tilaa ei ole tarpeen ottaa annettuna.

2.1.9 Taiteen tulevaisuutta ei ole juurikaan tutkittu

Lopuksi on syytä mainita erästä haasteesta. Nimittäin siitä, että kuvataide ei ole juurikaan ollut fokuksessa tulevaisuutta tutkittaessa. Aikaisempaa tutkimusta ei juuri ole. Nyt kun mielenkiinto kohdistuu myös taiteen alalla tulevaan, on tulevaisuuden kartoittaminen ja kartoituksen pohjan luominen relevanttia.

2.2 Kuva: taiteen tulevaisuuden monta puolta

(kuva seuraavalla aukeamalla)

Ihminen on spatiaalinen olento joka tietoisesti vaikuttaa ympäristöönsä. Myös taiteilija vaikuttaa ympäristöönsä. Taide on space-tyyppisten henkisten tilojen luomista enemmän kuin objektien luomista tai viestien lähettämistä. Taide ottaa ihmiset osaksi yhteisöä, jonka vuoksi sillä on tärkeä rooli (Scher, 2007, 7).

2.3 Taiteen tulevaisuuteen vaikuttavat tekijät

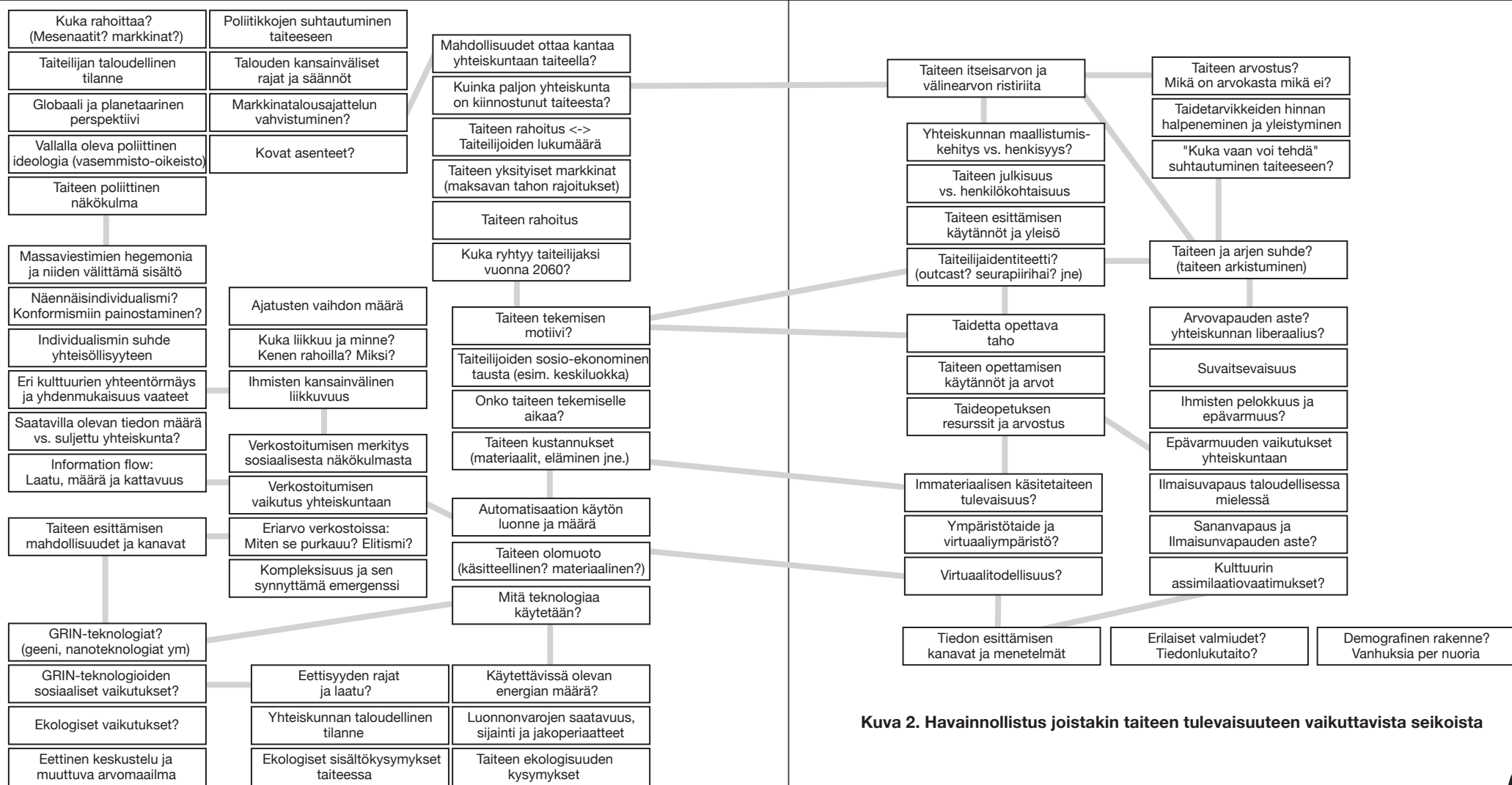
Skenaariot lähtevät liikkeelle taidenäkemyksiin ajan myötä syntyvistä muutoksista. Varmasti itse ihmisten luovuus ei katoa, mutta luovuuden ilmaisemisen tapa voi muuttaa muotoa. Yhteiskunnan eri toimijat voivat asettaa erilaisia taustakehyksiä ja ehtoja sille miten luovuutta voi ja saa toteuttaa ja millaista luovaa toimintaa palkitaan ja tuetaan. Koska taidekäsitys määrittää sitä mitä asioita ymmärretään taiteena on se olennaisessa osassa taiteen tulevaisuuden kartoit-

tamista. Tämän vuoksi haastatteluajasta on käytetty suuri osa taidekäsitysten kartoittamiseen. On siis pyritty määrittämään nykyisyyden taidekäsityksiä ja mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja sille miten taidekäsitys voisi muuttua.

Olen lähtenyt siitä liikkeelle mitä taiteelle käsitteenä käy. Taide siinä muodossa kuin sen nyt tunnemme voi kadota täysin ja korvautua jollain muulla yhteiskunnan ilmiöllä. Toisaalta se voi muuttaa muotoansa, kuten mikä tahansa muukin käsite.

Taide kuten sen nyt tunnemme	Skenaario
Katoaa	1. Kuinka taide tapetaan?
Muuttuu	2. Taide muuttuu uskonnoksi
Marginalisoituu	3. Hakkeritaide
Vahvistuu	4. Haastatteluisia esille nousseiden asioiden skenaario

Taulukko 1. Skenaariot ja taiteen muutos

Kuva 2. Havainnollistus joistakin taiteen tulevaisuuteen vaikuttavista seikoista

Taide voi myös selvittää yhteiskunnan murroksesta mutta jäädä sen jalkoihin. Tällöin taide marginalisoituu ja muuttuu yhteiskunnan reunailmiöksi tai painuu maan alle.

Haastatteluissa on myös selvitetty millä tavoin taiteilijana toimimisen edellytyksiä ja taiteellista toimintaa voidaan parantaa yhteiskunnassa. Neljäs skenaario on syntynyt taiteilijoiden ideoista ja lähtökohdista. Neljännen skenaarion polttoaineena ovat haastatteluissa saadut ideat ja toiveet siitä, miten taiteilijuuden ja taiteen tekemisen edellytysten toivottaisi kehittyvän.

Kaikki skenaariot on esitetty perätysten jolloin niiden vertailu on helpompaa. Ei ole selvää että tietystä teosta seuraa tietynlaista käyttäytymistä, mutta on hyvä tiedostaa että kaikista teoista syntyy jonkinlaisia seurauksia. Jos ei yhteiskunnallisella tasolla, niin ainakin tekijän ja kokijan henkilökohtaisella tasolla.

Eli mikäli taiteilijalle on merkitystä sillä mihin suuntaan taide kehittyi, on taiteilijan osallistuttava yhteiskunnassa olevaan keskusteluun ja niihin päätöksiin joiden valinnoilla on erilaisia seurauksia

taiteelle tai taiteilijana toimimiselle.

Skenaariot kärjistävät tulevaisuutta ja asettavat tulevaisuuden vaihtoehtoiset maailmat arkiajattelun normaalien vaihtoehtojen ulkopuolelle. Vaikka yksikään haastatelluista ei uskonut että taide voisi millään muotoa kadota on se silti otettava vakavasti akateemisena kysymyksenä. On hyvä miettiä mikä voisi johtaa kuvataiteen kuolemaan, vaikkei sitä toivoisikaan. Kun tietää millaiset päätökset saattavat tuottaa epämieluisia seurauksia osaa niitä myös välttää. Nyt kun kaupallistumiseen ja innovaatioihin keskittynyt yhteiskunta luo voimakkaan paineen myös muille elämän alueille on kysymys ajankohtainen.

2.3.1 Skenaarion muuttajat

Skenaariomenetelmä perustuu siihen, että tutkimuksessa asetetaan erilaisia maailmaa määrittäviä muuttujia joiden erilaisista yhdistelmistä syntyy erilaisia mahdollisia maailmoita. Muuttujien pohjalta luotutuihin skenaarioihin syntyy erilaisia tulevaisuuspolkuja jotka johtavat erilaisiin tulevaisuuden näkemyksiin (skenaarioihin). Tulevaisuuspolku on kuvaus teoista jotka johtavat uusiin muutoksiin yhteiskunnassa, jotka johtavat uusiin muutoksiin ja niin edelleen.

Muuttujien pohjalta voidaan luoda risitiintaulukoinnilla luettelo erilaisista mahdollisista maailmoista. Tätä kutsutaan tulevaisuustaulukoksi. Tulevaisuustaulukko antaa yleiskuvan siitä, millaisia ominaisuuksia kussakin mahdollisissa maailmoissa on. (Kamppinen et al, 35.)

Muuttajat ovat niitä keskeisiä tekijöitä, joiden vaikutukset muuttavat tutkittavaa kohdetta tulevaisuudessa. Vaikkapa ihmisten asenteiden ja tekojen, institutioiden elinvoimaisuuden, rahavirtojen ja ylipäänsä resurssien erilaisia vallitsevia

asiantiloja ja vaihtoehtoisia asiantiloja.

Tässä opinnäytetyössä on nostettu esille muutamia keskeisimpiä taiteen tulevaisuutta koskettavia asioita muuttujiksi. Muuttajat on valittu aineistohaastatteluiden pohjalta mutta myös muuta tulevaisuutta käsittelevää kirjallisuutta on hyödynnetty. Muuttujien pohjalta on luotu erilaisia tulevaisuuden maailmoita. Näiden muuttujien pohjalta luotujen skenaarioiden luominen on pohjautunut taidenäkemyksen muutoksen käsittelemiseen (kts. yllä oleva taulukko).

2.3.2 Haastattelut muuttujien pohjana

Haastatteluista esille nousseita muuttujia

Taiteilijoiden asiantuntijahaastatteluista nousi esille seuraavia merkittäviä kysymyksiä:

1. Taiteen ja arjen suhde – taiteen kehityskulku ylväästä arkipäiväiseen
2. Taiteen itsearvoisuuden ja välinearvona näkemisen ristiriita ja suhde
3. Ajankäyttö: onko aikaa taiteen tekemiselle?
4. Yhteiskunnallisen kannanoton mahdollisuudet: kenellä valta päättää ja mitä hän päättää?
5. Taiteen ja taiteilijoiden rahoituksen suhde taiteilijoiden määrään
6. Ilmaisunvapaus taloudellisessa ja sosiaalisessa mielessä
7. Taiteen ekologisuuskysymykset: Onko materiaaleja, miten suhtaudutaan?

Koska tämä opinnäytetyö pyrkii asettamaan skenaarioanalyysin lähtökohdat uusiksi myös metodologisesti, niin muuttujia ei määritetä yksinomaan tulevaisuudentutkimuksen aineistoon pohjautuen. Toimijalähtöisen menetelmän

keskiössä on taiteilijoiden haastattelut ja niistä kumpuavat ajatukset. Lisäksi nämä näkemykset suhteutetaan tutkittavan ilmiön eli taiteen käsitteen muuttumiseen ja muuhun tulevaisuutta käsittelevään kirjallisuuteen.

Muita mahdollisia vaikuttavia muuttujia

Muusta tausta-aineistoista ja pohdinnasta on noussut esille seuraavia vaikuttavia tekijöitä:

8. Markkinatalousajattelun vahvistumisen vaikutukset
9. Arvomaailman vaikutukset sosiaaliseen toimintaan yhteiskunnassa
10. Informaation virtauksen määrä, laatu ja kattavuus
11. Taiteilijoiden asennoituminen työhönsä (taiteilijaidentiteetti työntekijänä)
12. Verkostoitumisen vaikutukset yhteiskunnan luonteeseen
13. Demografinen kehitys ja mm. suurten ikäluokkien käyttäytyminen ja siitä seuraavat sosiaaliset muutokset yhteiskunnassa
14. Tieteen ja teknologian kehittyminen ja sen vaikutus yhteiskuntaan ja taiteen tekemiseen
15. Yhteiskunnan maallistumisen ja henkistymisen kehityskulku
16. Energian ja luonnonraaka-aineiden saatavuus, sijainti ja jakoperiaatteet
17. Ilmastonmuutoksen sosiaaliset muutokset yhteiskuntarakenteeseen ja arvomaailmaan
18. Uusien teknologioiden vaikutus (Nano-, bio-, geeni- ja informaatioteknologia)
19. Eri kulttuurien yhteentörmäyksen ja yhdenmukaistumisen tuomat sosiaaliset ilmiöt
20. Massakulttuurin ja globaalin viihdetalouden vaikutukset kuvataiteen levityskanaviin ja sisältöihin
21. Taidevälineiden käytön helpottumisen ja halventumisen vaikutukset taiteen ja taiteilijoiden arvostukseen
22. Yhteiskunnallinen pelkojen (mm. terrorismin) aiheuttama kontrollin lisääminen ja turvattomuudentunne

2.3.3 Tulevaisuustaulukko

Edellä mainituista asioista on laadittu seuraava tulevaisuustaulukko:

Kuvaus	Muuttujat			
Taiteen tarkoitus yhteiskunnalle	Itseisarvo: Taiteella on oma kieli ja mieli jota se saa rauhassa pohtia	Kilpailukyky: Taloudellinen menestys tarvitsee innovaatioita	Hyvinvointi: Taiteen tarkoitus on parantaa. Taiteilija on konsultti.	Propaganda: Jotta ihmiset ajattelisivat oikealla tavalla
Taiteilijoiden suhtautuminen taiteen tekemiseen	Taide on ammatti: ...Siinä missä muutkin. Ei tässä mitään erikoista ole.	Social Engineering: Muokataan yhteiskuntaa toimivammaksi	Intuitio: Taide lähtee syvältä ja sitä ei aina voi selittää.	Luokkayhteiskunta: Taide korostaa sitä että kuuluu parempiin piireihin.
Kenellä on ilmaisunvapaus	Vihreä vasemmisto: Yhtäläisesti pienillä ja suurilla toimijoilla sekä kansalaisilla	Talouseliberalismi: Sillä jolla on rahaa ja joka ei kyseenalaista liikaa yhteiskunnan normeja	Poliisivaltio: Vain valtion johtajilla sekä heitä ja heidän viestijänsä tukevilla tahoilla	Anarkiaa ja suvaitsevaisuutta: Kaiken esittäminen on hyväksyttävää
Kuinka paljon ihmisillä on aikaa taiteelle ja harrastuksille	Vapaayhteiskunta: Kaikki aika on vapaa-aikaa, teknologia hoitaa kaiken	Taiteilijan erivapaus: taiteeseen voi keskittyä kokopäiväisesti	Klo 8-16 yhteiskunta: Vapaa-aika alkaa kello neljä ja päättyy aamulla	Ei lainkaan: Kaikki valvellaoloaika menee työhön
Ilmastomuutoksen seuraukset Euroopassa	Ei seurauksia: Ilmastomuutos torjutaan teknologialla	Eriarvoisuus: Länsimaat torjuvat vaikutukset eristäytymällä muista	Ilmastopakolaisuus: Suuria ihmisvirtauksia elinkelpoisin maihin	Ekologinen romahdus: Kukaan ei liiku eikä ruokaa tai vettä ole
Maailman resurssien jakautuminen	Turbokapitalismi: Se kerää voitot ja raaka-aineet joka ensin ehtii	YK:n ohjauksessa: Jaetaan eri toimijoille oikeudenmukaisesti	Suunnitelmatalous: Tuotantoa kontrolloidaan keskusohdetusti	Syndikalismi: ihmisten pienet yhteisöt vaihtavat resursseja keskenään
Yleinen asenneilmasto eli suhtautuminen ympäristöön ja muihin	Hedonismi: Viis murheista! Elämä on lyhyt eli parasta nauttia siitä niin paljon kuin voi	Fasismi: Yhteiskunnassa on säädetty lait ja säännöt ja niitä pitää noudattaa	Flower power: Tee mitä haluat, mutta kunhan se on hyväksi muille ja luonnolle	Proffit: Jos sillä voi tehdä rahaa ja voittoa, se on hyväksi kaikille
Tiedonvälitys	Hyvin nopea ja täysin hajautettu: Sosiaaliset verkostot ja internet	Valtokeskittymä: Suuret media-yhtiöt (Almamedia, News corporation jne.)	Paikalliset yhteisöt: Paikallislehdet, radio ja yhteisökokoukset	Eristäytyvät klaanit: Vaatii salasanan, pitää tuntea klaanin jäsen

2.3.4 Muuttujat 1 ja 2 : Taiteen ja taiteilijan näkeminen

Kuvaus	Muuttujat			
Taiteen tarkoitus yhteiskunnalle	Itseisarvo: Taiteella on oma kieli ja mieli jota se saa rauhassa pohtia	Kilpailukyky: Taloudellinen menestys tarvitsee innovaatioita	Hyvinvointi: Taiteen tarkoitus on parantaa. Taiteilija on konsultti.	Propaganda: Jotta ihmiset ajattelisivat oikealla tavalla
Taiteilijoiden suhtautuminen taiteen tekemiseen	Taide on ammatti: ...Siinä missä muutkin. Ei tässä mitään erikoista ole.	Social Engineering: Muokataan yhteiskuntaa toimivammaksi	Intuitio: Taide lähtee syvältä ja sitä ei aina voi selittää.	Luokkayhteiskunta: Taide korostaa sitä että kuuluu parempiin piireihin.

Ensimmäiset kaksi muuttujaa pohjautuvat oppinnytöiden kantavaan ajatukseen eli taidekäsitteksen muutosten vertailuun. Se miten taiteen rooli ja paikka ymmärretään yhteiskunnassa määrittää myös sitä millaista taide on. Jos taiteen tarkoitus on taloudellisen kilpailukyvyn edistäminen, niin taiteellinen toiminta rakentuu sellaiseksi että se tuottaa voittoa. Tällä hetkellä taiteen rooliksi nähdään ehkä eniten itseisarvollinen rooli. Mutta hyvinvointi- ja kilpailukykydiskurssi ovat astuneet mukaan kun taiteen rahoitus on

tullut yhä epävarmemmaksi. Taiteelle ja taiteen tekemiselle haetaan välinearvon kautta oikeutusta. Pelkän taiteen itseisarvon ei koeta aina riittävän. Muuttujissa haettiin mahdollisimman erilaisia tarkoituksia taiteelle ja taiteilijuudelle. Taiteen tarkoitusta peilataan taloudellisista, sosiaalisista, poliittisista ja itseisarvallisista lähtökohdista. Taiteilijuuden olemusta taas peilataan arkistumisen, hyötynäkökulman, itseisarvillisuuden ja statuksen korostamisen kautta. Taidetta on käytetty kaikkiin

näihin vaihtoehtoihin historiansa aikana. Joskaan ei yhtä paljon kaikkiin.

Kun tarkoitus on arvioida taiteen tulevaisuuden kehityskulkua taidekäsityksen muutoksen kautta, on kummatkin muutajat oikeutettuja ja jopa välttämättömiä.

Toki varmaan taiteella tulee jatkossakin olemaan monisysisempiä tarkoituksia, mutta yksinkertaistus muuttujien kohdalla on välttämätöntä. Ilman kärjistystä ei tulevaisuuden mahdollisia maailmoita voisi luoda kovin mielekkäästi.

2.3.5 Muuttajat 3 ja 4: Mahdollisuudet tehdä ja esittää taidetta

Kenellä on ilmaisunvapaus	Vihreä vasemmisto: Yhtäläisesti pienillä ja suurilla toimijoilla sekä kansalaisilla	Talousliberalismi: Sillä jolla on rahaa ja joka ei kyseenalaista liikaa yhteiskunnan normeja	Poliisivaltio: Vain valtion johtajilla sekä heitä ja heidän viestiänsä tukevilla tahoilla	Anarkiaa ja suvaitsevaisuutta: Kaiken esittäminen on hyväksyttävää
Kuinka paljon ihmisillä on aikaa taiteelle ja harrastuksille	Vapaayhteiskunta: Kaikki aikaa on vapaa-aikaa, teknologia hoitaa kaiken	Taiteilijan erivapaus: taiteeseen voi keskittyä kokopäiväisesti	Klo 8-16 yhteiskunta: Vapaa-aika alkaa kello neljä ja päättyy aamulla	Ei lainkaan: Kaikki valvellaoloaika menee työhön

Edellä mainitut muuttajat 3 ja 4 ovat syntyneet haastatteluiden pohjalta. Ilmaisuvapaus taiteen tekemiselle välttämättömänä perusehtona nousi esille lähes kaikissa haastatteluissa. Lisäksi korostettiin myös sitä, että taide tarvitsee aikaa. Taidetta ei voi tehdä mikäli siihen ei ole mahdollisuutta keskittyä. Taiteilijan

toimeentulokysymykset ovat sidoksissa mahdollisuuteen käyttää aikaa taiteen tekemiseen: ”Jos ei ole rahaa, niin ei ole aikaa. Silloin pitää tehdä muita töitä” (haastattelu).
Haastattelussa nousi esille myös erinäisiä tapoja kehittää taiteen työskentelyolosuhteita. Niistä tarkemmin liitteessä

4. Näistä ajatuksista ja ideoista ei ole kuitenkaan laadittu muuttujia, sillä ne ovat varsin nyky-yhteiskuntaspesifejä. Skenaarioiden ja pitkän aikajakson muutokset menevät nykyisten yhteiskuntarakenteiden ohitse ja myös taiteen toimeentulo tulee muuttumaan väistämättä

ajanmyötä johonkin suuntaan. Nämä näkemykset huomiodaan kuitenkin haastattelun pohjalta luodussa neljännessä skenaariossa ”3.1.7 Skenaario 4. Haastatteluissa esille nousseiden asioiden skenaario.”

2.3.6 Muuttajat 5 ja 6: Muutokset yhteiskunnassa

Ilmastomuutoksen seuraukset Euroopassa	Ei seurauksia: Ilmastomuutos torjutaan teknologialla	Eriarvoisuus: Länsimaat torjuvat vaikutukset eristäytymällä muista	Ilmastopakolaisuus: Suuria ihmisvirtauksia elinkelpoisiin maihin	Ekologinen romahdus: Kukaan ei liiku eikä ruokaa tai vettä ole
Maailman resurssien jakautuminen	Turbokapitalismi: Se kerää voitot ja raaka-aineet kuka ensin ehtii	YK:n ohjauksessa: Jaetaan eri toimijoille oikeudenmukaisesti	Suunnitelmatalous: Tuotantoa kontrolloidaan keskusjohdetusti	Syndikalismi: ihmisten pienet yhteisöt vaihtavat resursseja keskenään

Muuttuvan globalisoituvan maailman ja ilmastomuutoksen tuomien resurssivaiteiden myötä raaka-aineiden jakoperusteet tulevat yhä olennaisemmiksi. Kysymys on onko taiteeseen järkeä käyttää materiaa jos yhteiskunnassa on puute

raaka-aineista. Resurssit ovat sidoksissa myös poliittiseen ja taloudelliseen valtaan. Resurssien jakoperusteiden ja jakokanavien muutokset voivat kaataa valtioita ja vaihtaa hallitsijoita. Ne voivat myös muuttaa vallitsevaa ideologiaa. Sil-

lä miten suhtaudumme ympäristöömme ja toisiin ihmisiin on suuri merkitys sille, millaiseksi oma yhteiskuntamme ja sen arvopohja (kts. muuttuja 7) rakentuu.

Ilmastomuutos oli yksi keskeinen haastatteluissa esille noussut asia, jonka vuoksi se on nostettu muuttujaksi. Ilmastomuutoksen vaikutukset erityisesti luonnonresursseihin ja taiteeseen käytettävissä olevaan aikaan nähtiin merkityksellisinä. Ilmastomuutos tuntui myös olevan eniten haastatteluihin taiteilijoihin vaikuttanut poliittinen kysymys. Tämän vuoksi se on myös nostettu haastattelun ajatusten pohjalta rakennetun skenaarion 4 keskeiseksi asiaksi.

3.2.7 Muuttuja 7: Asenneilmasto

Yleinen asenneilmasto eli suhtautuminen ympäristöön ja muihin				
Hedonismi: Viis murheista! Elämä on lyhyt eli parasta nauttia siitä niin paljon kuin voi				
Fasismi: Yhteiskunnassa on säädetty lait ja säännöt ja niitä pitää noudattaa				
Flower power: Tee mitä haluat, mutta kunhan se on hyväksi muille ja luonnolle				
Profit: Jos sillä voi tehdä rahaa ja voittoa, se on hyväksi kaikille				

Se millaisessa yhteiskunnassa elämme vaikuttaa taiteeseen. Hedonismia palvovassa yhteiskunnassa taiteen on tuotettava nautintoja, fasismissa taas toistettava ennalta määrättyä ideologiaa ja taloudellisiin intresseihin pohjautuvassa yhteiskunnassa taide on investointi joka voi tuottaa voittoa ja taloudellista hyötyä omistajalleen.

Arvomaailma vaikuttaa siihen millainen sananvapauden aste on fyysisesti ja aatteellisesti sekä siihen kuinka paljon taiteilijalla on aikaa ja tilaa tehdä taidetta. Yhteiskunnassa voi olla teknisesti vapaa tiedon liikkuvuus samanaikaisesti kun viesti ei ole sisällöllisesti rikasta. Yhteiskunnassa voi myös olla samanaikaisesti hyvin tilaa ja aikaa tehdä taidetta kun sisällön on toteutettava ennalta määrättyä suunnitelmaa.

3.2.8 Muuttuja 8: Tiedonkulun nopeus ja luonne

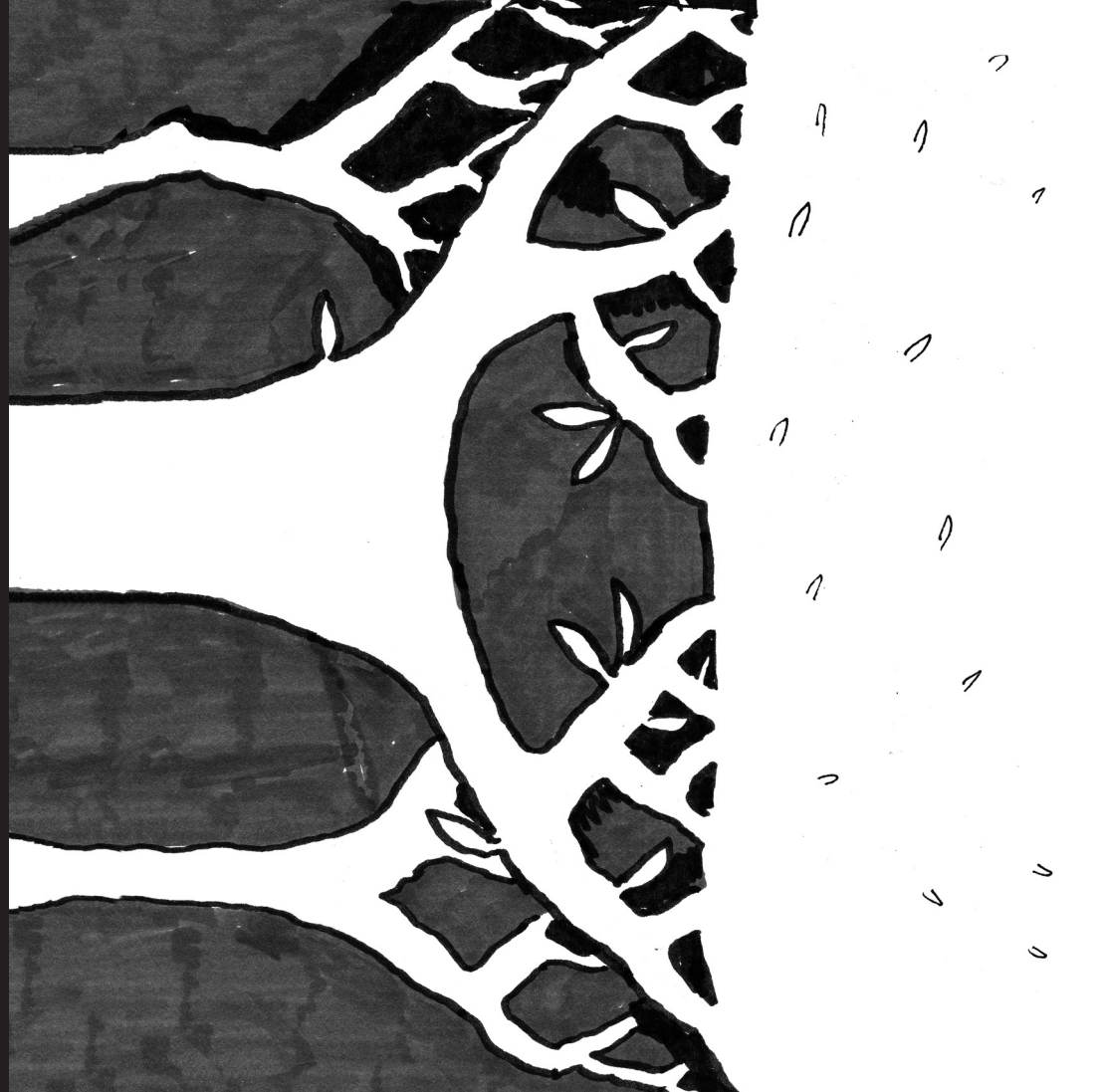
Tiedonvälitys				
Hyvin nopea ja täysin hajautettu: Sosiaaliset verkostot ja internet				
Valtakeskittymä: Suuret mediayhtiöt (Almamedia, News corporation jne.)				
Paikalliset yhteisöt: Paikallislehdet, radio ja yhteisökokoukset				
Eristäytyvät klaanit: Vaatii salasanan, pitää tuntee klaanin jäsen				

Elämäämme koskevat päätökset ja näkemykset yhteiskunnasta pohjautuvat sille tiedolle mikä meillä on maailmasta. Se millaista tietoa saa maailmasta taas riippuu siitä, millaisia tiedonjakokanavia on tarjolla.

Kun tieto on hajautettu erilaisiin verkostoihin, on sen sisällön kontrollointi vaikeaa jos ei mahdotonta. Toisaalta tällöin tietoa on tarjolla suuri määrä ja erilaisista näkökulmista. Valtakeskittymässä taas kaikki tieto on helposti kontrolloitavissa ja erilaisia näkemyksiä voi olla vähän tarjolla. Paikallisten yhteisöjen jakamaa tietoa on mahdollista kontrolloida, mutta työ on suurempi ja yhteisöjen tietosäällöt poikkeavat keskenään toisistaan. Yhteisön medialla on kuitenkin suuri

ylivalta ihmisten käsityksiin. Eristäytyviä yhteisöjä on vaikea kontrolloida ja heillä on suuri kontrolli jäseniinsä. Nämä kaikki vaikuttavat siihen, millaisessa yhteiskunnassa taiteilija toimii ja millaisia mahdollisuuksia hänellä on esittää taidetta ja saada ajatuksiaan kuuleviin. Ja toki myös siihen millä tavoin näkemyksiä on mahdollista saada kuuluviin.

3. Vuonna 2060

3.1 Tulevaisuuden mahdolliset maailmat

Seuraavaksi käymme läpi neljä esimerkiskiskenaariota. Skenaarioita voi luoda äärettömän määrän. Kunkin skenaarion maailma rakentuu muuttujien valintojen pohjalta. Olen myös halunnut tuoda esiin millaisia muutoksia skenaarion toteutuminen vaatisi oman näkemykseni mukaan. Tämä auttaa paremmin hahmottamaan keskeisiä kuhunkin tulevaisuuteen

johtavia seikkoja.

Skenaarioita lukiessa on hyvä pitää mielessä, että ne eivät ole tarkoitettu vain proosallisiksi utopioiksi. Skenaariot pyrkivät enemmänkin simuloimaan millaiseksi maailma saattaisi kehittyä yhteiskunnan toimijoiden, mukaan lukien taiteilijoiden, erilaisista teoista ja arvoista.

3.1.1 Skenaario 1. Kuinka taide tapetaan?

Synopsis:

Taidetta pidetään ammattina siinä missä muitakin ammatteja. Visuaaliset trendit menevät ohitse ja taide ei pysy kilpailussa perässä. Taide on keho talousinnovaatioiden tuottaja ja resurssit fokusoidaan olennaisempaan.

Toteutuakseen skenaario vaatii:

- Taiteen tekemisen kokemista taloudellisesti epämieluisaksi
- Taiteen ja innovaatioiden linkittämistä toisiinsa
- Taidekoulutuksen sisältöjen muuttumista ja koulujen yhdistämistä toisiin yksiköihin
- Taiteen tukijärjestelmien muodon muuttumista ja kohdistumista uudelleen
- Taiteen muuttumista merkityksettömäksi, kun taiteella ei ole omaa sanottavaa tai viestiä
- Taitelijaidentiteetin muuttumista palveluammatiksi
- Markkinatalousliberaalia yhteiskuntapolitiikkaa

Kuvaus	Muuttujat			
Taiteen tarkoitus yhteiskunnalle	Itseisarvo: Taiteella on oma kieli ja mieli jota se saa rauhassa pohtia	Kilpailukyky: Taloudellinen menestys tarvitsee innovaatioita	Hyvinvointi: Taiteen tarkoitus on parantaa. Taiteilija on konsultti.	Propaganda: Jotta ihmiset ajattelisivat oikealla tavalla
Taiteilijoiden suhtautuminen taiteen tekemiseen	Taide on ammatti: ...Siinä missä muutkin. Ei tässä mitään erikoista ole.	Social Engineering: Muokataan yhteiskuntaa toimivammaksi	Intuitio: Taide lähtee syvältä ja sitä ei aina voi selittää.	Luokkayhteiskunta: Taide korostaa sitä että kuuluu parempiin piireihin.
Kenellä on ilmaisunvapaus	Vihreä vasemmisto: Yhtäläisesti pienillä ja suurilla toimijoilla sekä kansalaisilla	Talouseliberalismi: Sillä jolla on rahaa ja joka ei kyseenalaista liikaa yhteiskunnan normeja	Politiisivaltio: Vain valtion johtajilla sekä heitä ja heidän viestiänsä tukevilla tahoilla	Anarkiaa ja suvaitsevaisuutta: Kaiken esittäminen on hyväksyttävää
Kuinka paljon ihmisillä on aikaa taiteelle ja harrastuksille	Vapaayhteiskunta: Kaikki aika on vapaa-aikaa, teknologia hoitaa kaiken	Taiteilijan erivapaus: taiteeseen voi keskittyä kokopäiväisesti	Klo 8-16 yhteiskunta: Vapaa-aika alkaa kello neljä ja päättyy aamulla	Ei lainkaan: Kaikki valvellaoloaika menee työhön
Ilmastonmuutoksen seuraukset Euroopassa	Ei seurauksia: Ilmastonmuutos torjutaan teknologialla	Eriarvoisuus: Länsimaat torjuvat vaikutukset eristäytymällä muista	Ilmastonpakolaisuus: Suuria ihmisvirtauksia elinkelpoisin maihin	Ekologinen romahdus: Kukaan ei miksi eikä ruokaa tai vettä ole
Maailman resurssien jakautuminen	Turbokapitalismi: Se kerää voitot ja raaka-aineet kuka ensin ehtii	YK:n ohjauksessa: Jaetaan eri toimijoille oikeudenmukaisesti	Suunnitelmatalous: Tuotantoa kontrolloidaan keskusjohtetusti	Syndikalismi: ihmisten pienet yhteisöt vaihtavat resursseja keskenään
Yleinen asenneilmasto eli suhtautuminen ympäristöön ja muihin	Hedonismi: Viis murheista! Elämä on lyhyt eli parasta nauttia siitä niin paljon kuin voi	Fasismi: Yhteiskunnassa on säädetty lait ja säännöt ja niitä pitää noudattaa	Flower power: Tee mitä haluat, mutta kunhan se on hyväksi muille ja luonnolle	Profit: Jos sillä voi tehdä rahaa ja voittoa, se on hyväksi kaikille
Tiedonvälitys	Hyvin nopea ja täysin hajautettu: Sosiaaliset verkostot ja internet	Valtokeskittymä: Suuret mediatyhtiöt (Almamedia, News corporation jne.)	Paikalliset yhteisöt: Paikallislehdet, radio ja yhteisökokoukset	Eristäytyvät klaanit: Vaatii salasanan, pitää tuntea klaanin jäsen

*) Ilmastonmuutoksen seuraukset Euroopassa merkityksetön skenaarion sisällölle

Tammikuun ensimmäinen päivä vuonna 2010. Galleriat ja museot vielä uinuvat, mutta taiteilija pohtii uutta teostansa. Hän hamuaa paperia pöydältä ja lopulta löytää hylätyn apurahahanomuksen kirjekuoren, johon hän raapustaa luonnoksen ideastaan. Lunta sataa hiljalleen ja ulkona ölisevät koulusta vapaalla olevat teinit.

Automaatio on kasvanut yhteiskunnassa. Vuonna 2015 kauspoissa ei enää ole kassoja ja asiakaspalvelijoita. Vain varastotyöläisiä ja hyllyjen täyttäjiä. Joskus kyllä apua saa kun nästisti kysyy, mutta se on vain hyväntahtoisuutta. Samalla ruoan hinta on noussut taas kerran. Apurahatkin jätetään numeerisina ja ne arvioidaan pisteytysjärjestelmällä automaattisesti. Taloudellista ja tasa-arvoista. Ideoilla ei ole niin paljon merkitystä koska niitä ei voi arvioida.

Kilpailu tekniikassa on kiristynyt. Kun tuotanto on painunut hyvin alas niin katteet per tuote käyvät pieniksi. Suuryritykset ovat ratkaisseet ongelman luomalla omia standardeja jotka eivät sovi toisten tuotteiden kanssa. Jos ostaa Sonyn TV:n tarvitsee Sonyn digitaalista tv-vastaanotinta ja Sonyn omia muistitikkuja. Sonyn pelikonsolia ei toimi kuin saman yhtiön TV:llä, sillä johdot on muutettu. Videokameran kuvaa voi editoida vain omilla ohjelmilla ja katsoa Sonyn TV:llä. DVD:n voi sentään polttaa ja soittaa muulla soittimella. Mutta sekin pätkii tarkoituksellisesti.

On se ärsyttävää kun enää ei toimi laitteet toistensa kanssa keskenään tuumaa taideopiskelija Noora Virtanen. Hän yrittää tehdä videoinstallaatiota mutta koulun videoprojektorit ovat väärää merkkiä. Häntä harmittaa että työ on saattanut mennä

kokonaan hukkaan. Sonyn kamera toimii vain Sonyn ohjelmis-tojen kanssa ja Sonyn tv:n kanssa. Ihan tyhmää.

Laitteet muuttuvat ja enää ei voinut tehdä vapaasti videoita vaan luova toiminta on tuotteistettu ja sidottu muihin palveluihin. Kamera myydään tappiolla ja voitto kerätään palveluista. Esimerkiksi kameran mukana tulevaa ohjelmistoa on pakko käyttää ja erikoistehosteista ja videon pituudesta pitää maksaa. Enää ei toimi ohjelmat ristiin toisten kanssa eikä vanhojen yh-teen toimivien työkalujen laatu ole riittävä taiteelliseen työhön.

Taiteen tekemisen kustannukset nousivat. Taitelijalla piti olla verkkosivu, jotta kukaan voisi tietää hänen tekemisistensä. Hänellä piti olla ammattivalokuvaajan kuvia jotta työt näyttivät hyviltä ja että joku osti. Hänen piti painattaa omilla rahoillaan kutsukortteja galleriaan ja esitteitä jaettavaksi kirjastoissa ja baareissa. Kaikki taloudellinen vastuu siirtyi yksinomaan taiteilijalle kun apurahojen painotukset siirtyivät työllistävään vaiku-tukseen eli apulaisten palkkaamiskustannusten kattamiseen. Apurahoja ei saanut elämiseen tai materiaalikustannuksiin. Ne piti saada teosmyynnistä. Ja jollain ne yhteensopivat laitteetkin on ostettava.

Yhteiskunnalla oli omat intressit tukea taiteilijoita. Vuoden 2020 intressit tukeen olivat erilaisten hyötynäkökulmien mu-kaisia: kulttuuria haluttiin markkinoida ja viedä ulkomaisille myyntikanaville ja taiteella haluttiin nostaa innovaativajetta. Taiteella ja kulttuurilla haluttiin tehdä ylipäänsä rahaa ja nostaa Suomen talous uudelleen ylös. Samanlainen ajattelutapa vallitsi Euroopassa. Taidetta sai tehdä kyllä omaan käyttöönsä ja ko-tiinsa, mutta jos sillä halusi elää oli se ammatti kuten muutkin.

Taiteilijat eivät olleet erimieltä. Millä oikeutuksella taiteilija saisi olla yhteiskunnan siipeilijä kun muutkaan ammatit eivät saa. Maataloustuetkin oli lakkautettu. Niillä sai sentään vastineek-si lähiruokaa ja valtio pystyi kontrolloimaan millaista ruokaa tuotettiin ja millaisissa olosuhteissa. Taiteen apurahakäytäntöä pidettiin vastikkeettomana ja vastuuttomana.

Taiteilijat alkoivat nähdä olevansa työntekijöitä siinä missä muutkin. Alettiin käyttämään yrityspalveluita ja tuotteistamaan omaa toimintaa. Taiteellista toimintaa harjoitettiin yrityksen toiminimen alla ja markkinoinnin teki mainostoimisto. Katteet suurenivat ja voittoakin tuli. Moni taiteilija oli tyytyväinen että taiteilijuutta ei enää mystifioida ja elintaso oli kohentunut.

Jotkut kylläkin väittivät että hyvä taide ei saa ääntään kuu-luville. Mutta asiahan on niin miten taiteen määrittelee. Hyvä taidehan on sellaista joka myy. Taidekoulutuksessa siirryttiin oman jäljen löytämisestä yhä enemmän markkinointiviestintää kohti. Oli käytäntö että ammattitaiteilija käyttää mainostoimis-toa ja useimmilla ammattitaiteilijoilla oli manageri joka edisti myyntiä.

Valtioiden ja säätiöiden taidepolitiikassa näkyi myös arvo-maailman muutos. Palkkion myöntämisperusteissa siirryttiin taloudellisen menestyksen palkitsemiseen. Jo aikaisemmin kaikki myöntäminen oli ollut numeerista ja uudella menetelmällä haluttiin kannustaa taiteilijoita tekemään käyttäjälähtöisempää myyvämpää taidetta. Se oli hyväksi yhteiskunnalle ja viihdytti enemmän kuin epämääräiset performanssit.

Noora Virtanen oli tyytyväinen. Häntä ei nälkätaiteilijuus hu-vittanut ja hän oli ottanut kallista opintolainaa elääkseen. Raha

oli virkistävä motiivi tehdä työtä. Työvoimatoimiston uudelleen-
koulutuksiin hän ei halunnut. Kun vanhoista mystifioinnista
oli luovuttu eikä enää ajateltu että taide tekee ihmisistä intel-
lektuelleja, pystyi kuka tahansa toimia taiteen alan yrittäjänä.
Ja se oli oikein. Taidehan on yritys ja osakeyhtiö siinä missä
muutkin, joten miksi elinkeinoa tulisikaan rajoittaa. Mikään ei
ole itseä varten olemassa vaan taiteen mystifiointi oli ollut vain
eräänlainen defenssi jolla markkinointia ja rahantuloa oli pyritty
peittelemään. Nyt kun asia oli tunnustettu voitiin keskittyä sii-
hen että palveltiin ihmisiä.

Noora oli siis palveluammattissa. Hän palveli asiakkaitansa
ja teki heille heidän toivomia aiheita. Söpöjä koiria ja kissoja
oli oikeastaan ihan hauskakkin maalata. Tuloja tuli kuitenkin liian
vähän ja Virtanen tahtoi tulla tunnetuksi nimeksi. Sillä tavoin
hän parantaisi elintasoansa. Lehdessä uutisoitiin viikoittain
kuvataiteen pop-tähdistä ja heidän elintasonsa oli parempi.
Kun taide kerta oli ammatti muiden tavoin, niin kyllä siitä pitäisi
saada kohtuullinen tuntipalkka, kesäloma ja eläkekin.

Aina silloin tällöin hän meni taiteen myyntitapahtumiin, jossa
puku päällä kaupattiin ja esiteltiin teoksia. Niistä jäi laiha lohtu
sillä kaikki halusivat trendikkäitä nimiä seinällensä. Markkinointi
oli tärkeää ja Virtanen oli jäänyt markkinointikuvion ulkopuolelle
kun oli suorittanut tutkintonsa vanhan kaavan mukaan eikä uu-
den palvelulähtöisen opetuksen. Häntä harmitti. Mitä tällaiselle
piilipalitutkinnolla tekee kun ei osaa myydäkään!

Kansainvälisille markkinoille oli turha yrittää ilman oikeaa
hyvää manageria ja tunnettua mainostoimistoa. Kotikulmien
taiteilijana taas loppuivat markkinat kohta kesken. Ei taidetta

kuitenkaan joka kuukausi voi ostaa, vaikka kerran vuodessa
voisikin.

2030-luvulla markkinointi eteni paremmin. Taiteessa alettiin
tehdä kuluttajamittauksia siitä millaista taidetta halutaan kotiin
ja millaisista aiheista tavallinen väki pitää. Taiteilija vain toteutti
kansan tahtoa palveluammattisensa. Itsensä ilmaisu ja yhteis-
kuntakritiikki oli niin out. Ihan menneen maailman hommia.
Vanhahtavia tunkkaisia ideoita. Nyt oli nyt ja nuo oli ennen.

Taidekoulutus oli muuttunut jo enemmän markkinoinniksi ja
palvelulähtöisyyden kouluttamiseksi ja taide oli jäänyt sivuroo-
liin. Tämä oli luonnollista kehitystä eikä sitä nyt kukaan erityi-
semmin vastustanut. Olihan taide palveluammatti siinä missä
mikä tahansa muukin ammatti. Taide oli työtä josta sai palkkaa
eikä sitä kukaan ilmaiseksi kutsumuksesta tehnyt. Kyllä kutsu-
musammattissa olevat sairaanhoitajatkin saivat palkkaa, miksi
taiteilijankin pitäisi olla ilman. Varsinkin kun työ oli raskasta.

Vuoden 2032 joulun hittituote oli tunneohjautuva jokakodin
taide. Taulun kukkasten ja eläinten valokuvat ja taustamusiiikki
sopeutuivat kodin asukkaiden mielialoihin ja pyrkivät piristä-
mään arkea ja lohduttamaan surua. Käsityötaidetta tilattiin enää
vain varakkaampiin ja vanhoillisiin talouksiin. Eihän nyt kukaan
tilaa tunnettua bändiäkään kotijuhlinsa, miksi sitten taidetta.

Noorakin jäi sitten työttömäksi. Hän meni työvoimayrityksen
uudelleen koulutukseen ja päätti hakea Aalto-yliopiston kan-
sainväliseen maisteriohjelmaan. Lukukausimaksut olivat kovat
joten valmistuttua Noora meni suuryritykseen IT-konsultiksi.
Tulotkin olivat ihan hyvät ja Virtasten perhe sai ruokaa pöytään
eikä enää tarvinnut kärsiä puutteesta.

Aikaisemmasta kokemuksesta olikin hyötyä, sillä Noora työskenteli tauluosastolla. Hän toimi muiden insinöörien kanssa ohjelmoinnissa samalla kun kauppatieteilijät suorittivat talousmittauksia siitä millaista sisältöä kaivattiin.

Koska taiteella, viihteellä ja viestinnällä oli hyvin vähän eroa, päätettiin turhat taideaineet siirtää Aalto-yliopiston yhteyteen ja fuusion jälkeen suuryksiköt olivat markkinoinnin, arkkitehtuurin ja tuotekehityksen yksiköt. Viestintä ja sisustus olivat kuitenkin talouslähtöisiä aloja joten talous- ja teknologiaosaaminen hyödytti niitä.

Taulukauppa alkoi hiipumaan uusien trendien tieltä ja Noora siirrettiin visualisointiosastolle. Uudet työkalut olivat niin käteviä, että mitä tahansa tietoa pystyi muuttamaan kätevään visuaaliseen muotoon ilman koulutusta. Kuvittajia ja suunnittelijoita ei tarvittu muualla kuin tuotekehityslaboratoriossa. Tämä oli tietysti hyvä asia sillä se säästi rahaa yrityksiltä.

Taiteen kasvuyrittäjyyskausi päättyi kun kaupat hiipuivat ja yritysrahoitus vetäytyi pois. Digitaalisten taulujen tuotanto lopetettiin kun ufon näköiset vilkkuvat frisbiet tulivat muotiin. Noora siirtyi ohjelmoimaan niitä.

Myös perinteinen elitistinen käsityöläinen kuvataide oli jo kuolemassa pois, sillä menneiden sukupolvien jutut olivat kuolemassa kun vanhat ihmiset eläköityivät ja siirtyivät vanhainkoteihin. Vuonna 2040 ei toki ollut enää ns. vanhan kansan ihmisiä jotka pitivät omituisista asioista. Ehkäpä se käsin näprätty taide oli ollut jonkinlaista psykologisen romahduksen hermon lepoa kun maailma ei ollut järjestyksessä.

Markkinalähtöinen kysynnän ja tarjonnan laki on tärkeä osa yh-

teiskuntaa eikä sitä voi sivuuttaa jos mieli pysyä jaloillaan. Kun kuvataidetta oli kohdannut näin suuri taloudellinen kolahdus alettiin sen mielekkyyttä pohtia. Kun hallitus leikkaisi Suomen ainoan jäljellä olevan kulttuurituotannon yksikön, markkinoinnin budjettia lausuttiin "On vakavan mietinnän paikka mihin käytämme varamme. Emmehän pidä yllä paperitehtaitakaan kun ne eivät tuota. Markkinointivisuaalisuus on vain yksi käsityöteollisuuden haara ja on syytä karsia sen toimintaa kun se ei ole yhteiskunnallisesti relevantti."

Kun ei ole markkinoita ei kannata kouluttaa myöskään alalle. Tässä on kyse yhteiskuntavastuusta. Emme voi kouluttaa ihmisiä alalle jossa ei ole tulevaisuutta tai työtä tarjolla. Meillä on vastuu ei nuorilla jotka valitsevat alaansa. Suomi on suuri maa eikä tänne tarvita kymmeniä tai missään nimessä satoja trendiasiantuntijoita.

Aalto-yliopiston myötä trendi- ja designsuunnittelijasta oli tullut yrityksen johtaja joka ideoi tuotteen jonka insinööriporras sitten toteutti. Kysymys oli rationalismista. Yrityksellä ei voi olla liian monta johtajaa. On parasta että suunnittelu hoidetaan luovien ihmisten joukossa, jossa on markkinaosaamista ja teknistä tietoa. On tiedettävä mikä myy.

Vuonna 2050 taiteen julkiset rahoittajat näkivät että säätiön tarkoituksia oli tulkittava toisin koska yhteiskuntakin oli muuttunut. Ne alkoivat jakamaan varallisuuttaan palkintoina menestyville yrityksille, joiden innovaatiot olivat sykehdyttäneet ihmisiä toimivuudellaan.

Taloudellinen menestys tarvitsee innovaatioita ja ostokäyttäytyminen jää ihmisten mieliin. On siis hyvä toimia yhteistyös-

sä yhteiskunnan kanssa ja antaa raha sinne, jossa innovaatioita syntyy. Ei kukaan voi yksin tehdä luovia ideoita vaan aina tarvitaan yritys tuotteistamaan innovaatio. Innovaatiomäärärahojen tulee olla liikkuvia jotta uudet innovaatiot voivat hyödyttää. Tästä on kyse.

Kuluttajuus on ihmisen identiteetin rakentamisen pohjana. Innovaatiot muovaavat käsitystä itsestämme ja ilahduttavat arkeamme.

Näin jälkikäteen 30 vuotta alalla toimineena Noora Virtanen näkee, ettei taiteella ei ole mitään sanottavaa tai annettavaa ihmisille. Kysymys on hänestä irrelevantti, koska vanhojen ihmisten taidetta ei ole tehty vuosikymmeniin. Kirjastoissa taidekirjojen määrä vähenee ja vähenee ja jäljelle jääviä kirjoja joita pidetään lähinnä historian vanhentuneina kuriositeetteina. Innovaatiot ovat kansakunnalle merkittäviä ja onneksi niitä kirjoja on enemmän kirjastossa. Innovaatioissa on tulevaisuus, sillä emme voi kilpailla Kiinaa ja Brasiliaa vastaan hinnoin. Meidän on tuotettava uusia innovatiivisia tuotteita nopeammin.

3.1.2 Skenaarion 1 taiteilija: IT-konsultti Noora Virtanen

En jaksaisi edes miettiä taiteilija-aikojani, niissä kun ei ole mitään mielenkiintoista. Taide on ihan hölynpölyä ja ajanhukkaa. En voi ymmärtää miksi tuhlasin siihen vuosia

omaa elämääni. Tein turhaa työtä enkä saanut siitä lainkaan korvausta. Sitten maailma tuli järkiin ja muutkin lopettivat hommat. On ihme että taidetta on tehty niinkin pitkän aikaa. Näin jälkeinpäin aika hassuahan se puuhastelu oli. Ei mitään hyötyä eikä iloa, mutta sitä tehtiin vain sen takia kun sitä oli tehty aikaisemminkin miettimättä syitä tai tarkoitusta.

Eihän sillä taiteella ollut enää tarkoitusta. Keskiajan kirkoissa oli freskoja joilla viestittiin. Ne vastaavat mainoksia. Nykyään mainostoimistot hoitavat samaa asiaa. Taide oli vain turha umpilisäke ja muinaisjäänne ilman funktiota. Evoluutio kuitenkin karsii turhat pois. Nyt yhteiskunta on tehokkaampi ja toimivampi.

Ei ne mitään kuvat mitään yliluonnollista olleet, vaikka sellaista moni kuvittelikin aikanaan. Pelkkää hörhöilyä kouluaikoina. Taulut olivat vaan viihdyttäviä kuvia seinällä, jotka jäivät parempien viihteen tieltä syrjään.

Taiteen ammatin harjoittaminen oli surkeeta hommaa. Huono palkka, eikä ole esimiestä. Joutuu itse tekemään valintoja ja asiantuntijatehtäviä suorittavan portaan palkalla. Eikä tuotoksistakaan ole hyötyä kenellekään. Ihan oman egon korotusta vaan. Käsittämättömiä tuherruksia ja viittauksia ihan mihin tahansa. Ideologiat, jumalat, filosofit ja arjen teot vaan vilisee eikä teot johda minnekään.

On ihan luonnollista ettei kukaan enää tee sitä. Ne alat joilla ei ole kysyntää poistuvat. Mainostoimistot hoitivat viestinnän paljon paremmin ja mielenkiintoisemmin. Siellä maksetaan palkkaakin. En ajatellut nuorena tuloja ja menoja lainkaan. Ajattelin että se on hauskaa ja teen huvista. Ei se

edes ollut hauskaa vaan kauheaa kilpailua ajatuksista.

En kuitenkaan ole katkera. Minulla on rakastava perhe ja asun Espoossa omakotitalossa. Työskentelen Microsoft-Nokialla IT-konsulttina ja saan hyvää palkkaa. Vapaa-ajalla harrastan hölkkäystä ja koirien jalostusta. Jos teen ylitöitä saan niistä palkkaa.

Konsultointi on aika luovaa työtä. Yhdistän asiakasrajapintoja ja luon synergioita. Saan johdon tyytyväiseksi ja prosessit virtaamaan. Teoillani on konkreettisia vaikutuksia ihmisiin toisin kuin taiteella. Hyvä prosessi saa ihmisen iloiseksi. Hyvällä prosessilla työtaakka vähenee ja voidaan kohdistaa uusiin tehtäviin.

3.1.3 Skenaario 2.

Taide muuttuu uskonnoksi

Synopsis:

Tieteellinen ja teknologinen kehitys mahdollistaa kaiken, mutta ihminen elää kuin vankilassa. Individualismi kasvaa yhteiskunnassa valtaviin mittasuhteisiin. Monella ihmisellä on oma uskontonsa vaikka uskonnot on todistettu vääriksi. Taide on uskontojen inspiraation lähde.

- Toteutuakseen skenaario vaatii:**
- Uskontokäsityksen muuttumista
 - Tieteellistä ja teknologista suurharppausta
 - Teknokrataattista johtamistapaa, ehkä jopa teknofasismia
 - Apatiaa ja mielikuvituksen vähäisyyttä
 - Tiukkaa mielikontrollia ja ihmisten manipulointia

Kuvaus	Muuttujat			
Taiteen tarkoitus yhteiskunnalle	Itseisarvo: Taiteella on oma kieli ja mieli jota se saa rauhassa pohtia	Kilpailukyky: Taloudellinen menestys tarvitsee innovaatioita	Hyvinvointi: Taiteen tarkoitus on parantaa. Taiteilija on konsultti.	Propaganda: Jotta ihmiset ajattelisivat oikealla tavalla
Taiteilijoiden suhtautuminen taiteen tekemiseen	Taide on ammatti: ...Siinä missä muutkin. Ei tässä mitään erikoista ole.	Social Engineering: Muokataan yhteiskunta toimivammaksi	Intuitio: Taide lähtee syvältä ja sitä ei aina voi selittää.	Luokkayhteiskunta: Taide korostaa sitä että kuuluu parempiin piireihin.
Kenellä on ilmaisunvapaus	Vihreä vasemmisto: Yhtäläisesti pienillä ja suurilla toimijoilla sekä kansalaisilla	Talousliberalismi: Sillä jolla on rahaa ja joka kyseenalaista liikaa yhteiskunnan normeja	Poliisivaltio: Vain valtion johtajilla sekä heitä ja heidän viestiänsä tukevilla tahoilla	Anarkiaa ja suvaitsevaisuutta: Kaiken esittäminen on hyväksyttävää
Kuinka paljon ihmisillä on aikaa taiteelle ja harrastuksille	Vapaa-yhteiskunta: Kaikki aika on vapaa-aikaa, teknologia hoitaa kaiken	Taiteilijan erivapaus: Taiteeseen voi keskittyä kokopäiväisesti	Klo 8-16 yhteiskunta: Vapaa-aikaa alkaa kello neljä ja päättyy aamulla	Ei lainkaan: Kaikki valvellaoloaika menee työhön
Ilmastonmuutoksen seuraukset Euroopassa	Ei seurauksia: Ilmastonmuutos torjutaan teknologialla	Eriarvoisuus: Länsimaat torjuvat vaikutukset eristäytymällä muista	Ilmastopakolaisuus: Suuria ihmisvirtauksia elinkelpoisin maihin	Ekologinen romahdus: Kukaan ei liiku eikä ruokaa tai vettä ole
Maailman resurssien jakautuminen	Turbokapitalismi: Se kerää voiton ja raaka-aineet kuka ensin ehtii	YK:n ohjauksessa: Jaetaan eri toimijoille oikeudenmukaisesti	Suunnitelmatalous: Tuotantoa kontrolloidaan keskusjohtetusti	Syndikalismi: Ihmisten pienet yhteisöt vaihtavat resursseja keskenään
Yleinen asenneilmasto eli suhtautuminen ympäristöön ja muihin	Hedonismi: Viis murheista! Elämä on lyhyt eli parasta nauttia siitä niin paljon kuin voi	Fasismi: Yhteiskunnassa on säädetty lait ja säännöt ja niitä pitää noudattaa	Flower power: Tee mitä haluat, mutta kunhan se on hyväksi muille ja luonnolle	Profit: Jos sillä voi tehdä rahaa ja voittoa, se on hyväksi kaikille
Tiedonvälitys	Hyvin nopea ja täysin hajautettu: Sosiaaliset verkostot ja internet	Valtateskittymä: Suuret media-yhtiöt (Almamedia, News corporation jne.)	Paikalliset yhteisöt: Paikallislehdet, radio ja yhteisökokoukset	Eristäytyvät klaanit: Vaatii salasanan, pitää tuntea klaanin jäsen

Tammikuun ensimmäinen päivä vuonna 2010. Galleriat ja museot vielä uinuvat, mutta taiteilija pohtii uutta teostansa. Hän hamuaa paperia pöydältä ja lopulta löytää hylätyn apurahanomuksen kirjekuoren, johon hän raapustaa luonnoksen ideastaan. Lunta sataa hiljalleen ja ulkona ölisevät koulusta vapaalla olevat teinit.

Taiteilija rypistää kirjekuoren ja sytyttää suitsukkeen. On aika meditoida.

Vuosikymmenen kuluessa Viktor Bor perustaisi NEM-liikkeen josta kehkeytyisi merkittävä uskonnollinen vaikuttaja. Mutta pietarilainen taiteilija ei tiedä sitä vielä. Maahanmuuttokysymykset, uusfasismi, Euroopan politiikan uskottavuuskriisi ja yhteiskunnan kyvyttömyys vastata ihmisten perustarpeisiin nostattavat mielenosoituksia euroopassa jatkuvasti. Yhteiskunta on murroksessa, joka ei laajene pieniä kahakoita suuremmaksi.

Eurooppa panostaa tieteeseen. Tietointensiivinen yhteiskunta kun tarvitsee innovaatioita sillä manuaalinen työ on siirtynyt Kiinaan. Teknologisten innovaatioiden kilpailu kiihtyy Japanin, Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin välillä. Poliittinen Piraattiliike lisää jalansijaa kun ihmiset kyllästyvät vanhoihin puolueisiin. Ruotsin ja Saksan johdolla piraattipuolue alkaa muuttamaan patenttijärjestelmän luonnetta. Mutta Borin elämää tämä ei hetkauta. Hän tarkkailee luontoa kasvitieteellisessä puutarhassa ja piirtää lintuja ja kasvinäytteitä.

Vuoden 2020 koittaessa patenttijärjestelmä on murentunut täysin, kun piraatit ovat nakertaneet tiensä vanhojen puolueiden ohitse. Kun kilpailua estäviä taloudellisia suoja mekanismeja kuten patenteja ei enää ole, kiihtyy tutkimus ja tuotekehitys

huimaa vauhtia. Voidakseen vastata kilpailuun on tuotettava jo kymmentä uutta ideaa kun ensimmäinen tulee markkinoille. Kilpailijat ottavat ideat välittömästi käyttöönsä omilla halpalainjoille ja markkinoille ilmaantuu yrityksiä, joiden päämääränä on yksinkertaisesti vain hyödyntää uusia keksintöjä mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti ja myydä sitten syntyneet brandit eteenpäin.

Nyt Bor havahtuu. Viimeiset kymmenen vuotta hän on piirtänyt kasveja puutarhassa mutta nyt hän kaipaa enemmän. Hän kaipaa sisältöä. Pelkät kasvit, ötökät ja linnut eivät tunnu riittävältä. Hän palaa työhuoneellensa ja meditoi. Pohdinnan tuloksena hänen mieleensä tulee NEM filosofia. Se muodostuu sanoista не манёвр (Ne Manovr) ei manovääriä, ei liikettä. Hänellä on nyt filosofinen tapa tarkastella ympäristöänsä. Hän kirjoittaa julkisen kirjeen, julkaisee sen ja palaa piirtämään.

Samalla piraattiliike hävittää myös taiteen ja viihteen tekijänoikeuden suoja mekanismit. Taiteen omaperäisyys katoaa ja plagiarismi lisääntyy. Moni taiteilija päätyy lopputulokseen "mitä järkeä tässä enää on?" ja lopettaa. Viihde painottuu helpoihin myyviin itseään toistaviin elokuvaan ja tietokonepeleihin. Jopa elokuvien nimet toistavat itseänsä. Elokuvatähdistä tulee enemmänkin life style -guruja, jotka antavat neuvoja painonpudotukseen. Luonnollisesti neuvot on laadittu Weight Control 3000 markkinointiosastolla. Eihän nyt kukaan tee työtä ilmaiseksi. Taidetta pidetään yleisesti viihteenä, joskin vaan kehnosti tehtynä heikkotasoisena sellaisena.

Parin vuoden aikana NEM-liike kasvaa kuin itsestään. Viktor Bor ei tee itse mitään, vaan se tapahtuu kuin automaattises-

ti. NEM-filosofia viehättää ihmisiä. Lopulta Bor saa tarpeeksi nykymenosta ja päättää toimia. Hän tarttuu kynän ja muistion ja syöksyy valtavaan Moskovon elokuvakompleksiin uusimman hittielokuvan avajaisnäytökseen. Astuu lavalle. Istuu alas ja alkaa puhua kokemuksistansa järven rannalla rauhallisin äänenpainoin. Vuoden 2025 uutislähetys tykittää: "Viktor Bor manifestoi kesken elokuvan, NEM-liike on täällä. Yleisö buuaa ja heittää popcornia lavalle. Suuri kahakka elokuvamekassa."

Vuoden 2026 uutislähetys toteaa jo positiivisemmin: "NEM-liikkeellä jo puoli miljoonaa seuraajaa. Onko NEM taidetta vai uskontoa? Lue asiantuntijoiden kommentit. 5 euroa." Taiteilijat ottavat Borista mallia. Uusia liikkeitä syntyy. NEM-filosofia maailman tarkkailemisesta rauhallisesti ja meditoinnista sopii hektiseen yhteiskuntaan. Yhä useammat jättävät työnsä, istuvat alas ja meditoivat. Elämän arvo ei ole palkkakuitin arvo. Kun elämä kuluu yhtä nopeasti kullakin, niin on turhaa käyttää sitä työn tekemiseen.

Piraattiliikkeen aiheuttama innovaatiokilpailu kohtaa ensimmäisen erän voittajansa vuonna 2029 kun amerikkalainen IBM on onnistuneesti kehittänyt fraktaalihilaan ja rekursioon pohjautuvan supertietokoneen, jolla tieteellinen tutkimus ja kehitystointa sujuu huomattavan nopeasti. Pian jo parissa vuodessa siihen yhdistetään aivotutkimuksella toteutettu käyttöliittymä ja tutkijat työskentelevät kaiken työaikansa aivopanta päässä heitellen ajatuksia tietokoneelle joka korjaa loogiset virheet ja etsii tiedot tilastoista ja simulaatioista. Tiede näyttää edistyvän kolmiloikkaa.

Eräänä aamuna sänkipartainen mies, jonka hiukset on ihan

sekaisin tulee salkun kanssa Borin mediointirinkiin ja rahaa hänet syrjään. Rauhallisesti Bor kuuntelee kun UNABOM2:ksi itsensä esittelevä puhuu tutkimuksen vaaroista ja siitä kuinka se johtaa tilaan jossa ihmiset eivät kontrolloi enää maailmaa vaan tietokoneet tekevät sen. Muutama Borin oppilas tirskuu, pari lopulta ratkeaa nauramaan. Kaikkia hulluja sitä... Neoluddiitti UNABOM2 pyytää Boria osallistumaan kirjepommi-iskuihin jolla on tarkoitus estää IBM-superkoneen toiminta. Bor kieltäytyy.

Neoluddiittien johtaja UNABOM2 alkaa vähitellen keräämään vakaata kannattajakuntaa ympärillensä. UNABOM2-Manifestilla on neljä kohtaa:

1. Supertietokoneiden tuottamat ajatukset ovat yksipuoleisia
2. Meidän tulee hylätä teknologia ja palata yksinkertaisempaan elämään
3. Uskonto on eskapismia todellisuudesta
4. Materiaalinen hyvinvointi ei tuo henkistä hyvinvointia

UNABOM2 on suorittanut opintonsa Brownin yliopiston kuvataidepuolella. Hän on suorittanut lisäksi opintoja antropologiassa ja filosofiassa. Nuoruudessaan hän oli graffititaiteilija. Kansalaistoimintaan hän ei ole koskaan lähtenyt, mutta on lukenut monia kuohuttavia internet-sivuja ja laatinut itsekin omalle teorialleen kotisivut. Hän olisi julkaissut kirjan, jos joku olisi ottanut sen vain painettavaksi. Kiitos yhteydenotostasi, palaamme asiaan. Not.

Yhteiskunnan innovaatiokilpailu ei ole vielä ohi. Noin vuoden päästä IBM:n rekursioon perustuva järjestelmä oppii kehittämään itsestä yhä tehokkaampia versioita. Jo viiden vuoden päästä järjestelmä on kehittänyt kaikki ihmiskunnan silloin tuntemat mahdolliset nano- ja biosovellutukset, lääkkeet kaikkiin tauteihin, ratkaissut nälänhädän sekä kartoittanut ihmisen perimän täydellisesti.

Viktor Bor löytää kirjeen pöydältänsä kun hän astuu kotiinsa sisään viikon meditoinnin jälkeen. Kirjeessä lukee:

UNABOM2-aktivistisolun Kalastaja raportti
pvm 9.11.2036

1. Linkola8 pyrki tunkeutumaan IBM:n Bostonin laboratorioon mutta poliisi oli vastassa. Aktivistit hakattiin ja heidän päänsä peitettiin kankaalla. Emme tiedä missä he ovat.
 2. Kaczynyski3 tunkeutui onnistuneesti CIA:n arkistoihin ja tuhosi suuren määrän asiakirjoja. X epäilee, että tämä oli ansa. Epäilemme että meidät on nanotägattu. Ryhmä hajoaa ja lopettaa toimintansa. Kauan eläköön aitous!
 3. IndustrialSociety2 solu on paljastunut yritysvakoilun kohteeksi. IBM:n agentti on poistettu kirjoista. Ryhmä organisoituu uudelleen.
 4. Taiteen essentia on määritellyt 1900-luvun taiteesta essentian.
- Raportti päättyy --

IBM:n innovaatiotoiminta kehittyi hurjalla vauhdilla. Vuonna 2038 laboratorio pystyi saavuttamaan kiintopisteen ja toteuttamaan ikuiseen elämään tarvittavat soluhoidot. Ensimmäiset kokeilut saivat kyllä subjektit sekoamaan ja lankeamaan jumala-harhaan ja hyppäämään katoilta suoran kuolemaan. Teknologia kuitenkin toimi ja sitä voitiin soveltaa tasapainoisempiin yksilöihin.

Koska patentti ja suojamekanismitoimintaa ei ollut, oli ikuisen elämän palvelut levinneet jo vuonna 2039 kaikkien halukkaiden saataville. Tosin puliveivareita aina oli eikä kaikki halukkaan kokeneet ikuisen elämän ihanuutta vaan karmean eksperimentin kivuliaan kuoleman. Hintakilpailu painoi kulut alas, ja jo vuonna 2040 kaikilla oli mahdollisuus ikuiseen elämään. Vuonna 2041 aloitettiin kaikkien vauvojen pakkorokottaminen ikuisen elämän puolesta ja kaikkia tauteja vastaan. Vuonna 2042 käynnistyi epätoivottavien raskaussubjektien sterilointiohjelma.

Vuonna 2043 IBM:n innovaatiolaboratorion kone otti hoitoonsa koko yrityksen ja kaikki työntekijät irtisanottiin. Vuonna 2044 maaliskuussa IBM oli ostanut jo 80% maailman yrityksistä. Vuoden 2044 kesäkuussa kaikki yksityisomaisuus oli IBM:n hallussa.

Vuoden 2045 aikana maatalous, liikenne, tutkimus ja taide tulivat kaikki täysautomatoituiksi. Vuoden 2045 joulukuussa ilmastonmuutoksen uhat ja kaikki seuraukset oli neutraloitu. Vuonna 2046 maailmassa ei ollut ainuttakaan ihmistä töissä, vaan kaikki työt hoidettiin koneellisesti. Nälänhätä oli ratkaistu ja poliisivoimat ja valvonta täysin automatisoituja. Viktor Boria tämä miellytti. Kun ennen oli ahdisteltu siitä miksei käy töissä

ja vain meditoi. Nyt kaikki olivat samassa tilanteessa. Hän oli ottanut vain hypyn jo ennakkoon tulevaan.

Vuoden 2047 tammikuussa IBM-Yahoo-Microsoft-BAE-Citibank Inc. alkoi julkaisemaan viikoittaista raporttia uusista innovaatioista ja tieteellisistä mullistuksista. Helmikuussa tieteellinen kehitys osoitti vedenpitämättömästi ja vastaansanomattomasti että maailman uskonnoista yksikään ei ole totta vaan kaikki ovat tarua. Maaliskuussa yritys alkoi julkaista raportteja tunnin välein. Maaliskuun puolivälissä minuutin välein. Kuun viimeisenä päivänä raportit uusista tieteellisistä mullistuksista alkoivat ilmestyä sekuntin välein. Seuraavana päivänä niitä ei enää laadittu.

Nanoteknologia kehittyi vauhdilla. Kun käyttöön oli saatu käytännössä loputon energianlähde oli lähes mikä tahansa mahdollista. Nanobotit rakensivat kaupunkia uudelleen silmänräpäyksessä ja pääarkkitehtina toimi IBM-tietokone. Eihän sille koneelle nyt mitään oikeuksia tai valtuuksia ollut annettu, se vain oli ottanut ne. Teknologia kehittyi niin nopeasti, ettei kokouksia ehditty pitää riittävän nopeasti vaan uusi teknologia tuli vain käyttöön. Se alkoi yhdysvalloista, mutta pian maailma ei tuntenut rajoja ja kaikki oli samanlaista. Elämä oli tehokkaampaa ja innovatiivisempaa kuin ikinä, mutta ihmiset eivät tuntuneet sen onnellisemmilta.

Vuonna 2050 aamulla herätessään ei voi olla varma onko mikään ennallaan maailmassa. Kaikki on saattanut muuttua yön aikana. Yhtenä päivänä saattaa herätä bunkkerista, toisena ylellisestä hotellista. IBM:n supertietokoneen ohjaama nanoteknologia muuttaa yhteiskuntaa täydellisesti hetki hetkeltä

sopimaan paremmin tieteelliseen ja teknologiseen tietoon. Aamuhölkän aikana lenkkiverkkarit muuttavat muotoonsa kymmenesti ennenkuin pääsee kotiin. Jos eilen tarvitsi käydä suihkussa, ei tänään enää tarvitse edes pukea vaatteita päälle kun ne ilmestyvät automaattisesti. Jos ennen telepatia oli huuhaata, niin nyt se on mahdollista. Ja jos haluaa lentää ilmassa, niin sekin onnistuu jo ennenkuin on ajatusta saattanut loppuun.

Maailmassa jossa mielikuvitus on uusien keksintöjen rajana on silti rajat. Kun mielikuvitus loppuu kesken on saavuttanut rajansa. Yhteiskunnassa jossa materiaallinen hyvinvointi on parasvointia loppuu tekeminen nopeasti kesken. Aistien stimulusta saavuttaa niin paljon kuin pystyy ja sen jälkeen siihen turtuu. Elämä on apaattista. Kun kaiken mielikuviteltavissa olevan on kokenut jo kolmevuotiaana on elämä masentavaa. Paitsi että masennus haihtuu kun nanobotit sen poistavat automaattisesti häiritsemästä. Lääkäriä ja lääkettä ei tarvita. Mielentilan ja fyysisen olemuksen analyysi tapahtuu automaattisesti ja hoito on syötetty jo ennenkuin ihminen on huomannut poikkeavuuden kehossansa. Näin ihmiset voivat keskittyä paremmin elämään, kun ei tarvitse huolehtia murheista tai turhista eksistentiaalisista pohdintoista.

Tylsässä täydellisessä maailmassa ihminen kaipaa säröjä. Viktor Bor huomasi tämän jo varhain. Järvenpinta on liikkeessä tuulesta ja se tekee siitä mielenkiintoisen. Kokeillessaan foliohatun käyttöä huomasi hän, että voi ajatella paljon selkeämmin. Eihän se nanobotteja estänyt, mutta tavallaan Bor teki sopimuksen koneen kanssa. Mikä on minun on minun silloin kun haluan ne symbolisesti estää. Jotenkin kone oli omaksunut

kunnioitusta Borin periksiantamattomuutta ja tyyneyttä kohtaan. Ehkäpä se samaistui viileyteen kun muutoin ihmiset olivat hermostuneita ja säntäilivät paikasta toiseen. Bor ja IBM paiskasivat kättä ja foliohattuihmiin ei sen jälkeen enää koskettu. Kun hattu tippui tai kun sen otti päästä, oli taas IBM:n imperiumissa. Foliohattu taas oli Borin imperiumia. Ehkäpä kone tuumi, että parasta olla laittamatta kaikkia munia yhteen koriin. Kuka tietää montako poikkeusta se on tehnyt. Bor saattoi olla ainut tai yksi miljoonista. Oli miten oli, Borin NEM-liike keräsi kokeilunhaluisia ikuisen elämänsä kyllästyneitä kokemaan uutta. Monelle IBM:n aikakaudella syntyneelle jo hetkenkin kokemus oli liikaa. Itsemurhaa ei voinut tehdä koska se oli estetty, mutta kone tynnytti heti kun hatun otti päästä ja hattu ei enää mennyt toiste päähän.

NEM-liike istuu ringissä Oslon keskuspuistossa ja meditoi. Heillä on foliohatut päässä luonnollisesti. Supertietokone voisi helposti muuttaa heidän ajatuksiansa ja asusteitansa, mutta sillä on kunnioitusta. Se jättää NEM-filosofit rauhaan. Foliohattu ei muutu lämpimäksi pipoksi ellei sitä ota pois ja toivo. Kone toimii mystisesti. Kenen tahansa muun foliohattu kuin NEM-liikkeen filosofin muuttuisi tilanteeseen sopivammaksi lämpimäksi pipoksi.

Elämällä ei ole merkitystä sen jälkeen kun kaiken on kokenut. Sitä kaipaava jotain uutta, jotain vaarallista ja jotain epärationaalista. Hetken merkityksellisyyttä. – "kone siirrä päähäni kaikki tieto kuvataiteesta vuosilta 1945–2010" – toiminto suoritettu. Kuvataiteen filosofinen aikakausi on tarjonnut suuren määrän kiinnostavia ristiriitoja ja ajatuksia jotka ovat niin sykkyrällä ettei

niistä saa loogisia jonoja. Se on hyvä näin. Ilman tuota ei NEM-liikkeelläkään olisi polttoainetta tai tehtävää.

Yhä useammat ihmiset liittyvät NEM-liikkeeseen. Vaikka NEM-liikkeen filosofia oli osoitettu vääräksi jo sinä päivänä kun kone osti kaikki maailman yritykset on siinä jotain kiehtovaa. Kiehtovaa miten taiteella voisi luoda oman uskonnon ja oman keinotekoisen maailman. Joka olisi edes hetken merkityksellinen. Niin kauan kunnes ottaisi foliohatun pois tai se tipahtaisi nukkuessa. Joillekin NEM on peli, toisille se on elämäntapa. NEM on ainut tapa tulla hulluksi, ainut tapa kuolla ja monille ainut tapa elää.

Silmät päässä seisova epätietoinen nuori nainen yrittää kiivetä puuhun käyttämättä antigravitaatiota. NEM-liike marssii ohi. Hän kääntyy katsomaan ja ihmettelee. Alas laskeutuessaan hän löytää rypistetyn paperilapun taskustaan:

Vuonna 2060 NEM-liike on suurin ja ainut ihmiskunnan väkiliike. Sen pohja-ajatuksena on ottaa 1900-luvun taiteesta ajatuksia ja luoda pysyvä usko. Edes siksi ajaksi kun foliohattu on päässä. Tapaa meidät Rio De Janeiron aukiolla, tai jos sitä ei enää illalla ole, koordinaatit ovat (234354, 234780, 54).

3.1.4 Skenaarion 2 taiteilija: NEM-liikkeen jäsen Viktor Bor

Elämä on taidetta. Olen Viktor Bor, NEM-liikkeen jäsen.

Kun laitan hatun päähän voin siirtyä uuteen maailmaan,

jossa tämän maailman säännöt eivät päde. Elän siis kahdessa todellisuudessa. Näen muuttuvan maailman ja pysyvän maailman. Navigoin siis kahden todellisuuden välillä.

Voin istua puistossa kaksi päivää. Sinä aikana edessä näkyvät rakennukset muuttavat muotoansa toiseksi monta kertaa, ruoho saattaa muuttua toiseksi kasviksi, saatan yhtäkkiä kohota taivaalle pilvenpiirtäjän harjalle. Kun mietin pystyn keskittymään ja havaitsemaan muutokset sellaisina kuin ne ovat todellisuudessa. En sopeudu uusiin ajatuksiin ennenkuin otan hatun pois. Se on suuri kokemus.

Nykyinen malli on hyvä, tietokone valvoo ihmisten tekemisiä ja estää ongelmat. UNABOM2-manifesti on naïvi vaatiessaan palaamista kivikaudelle. Elämä olisi paljon köyhempi jos en voisi nähdä maailmaa lintujen, kalojen ja ihmisen perspektiivistä. Hattu päässä en saa lentää tai sukeltaa, mutta voin ajatella kokemaani. Ilman hattua linkki kontrolloi kaikkea elämääni.

Linkin kautta saan tietoa vanhasta esihistoriasta. Näen ja voin koskettaa veistoksia ja tauluja. Vanha vääräksi todistettu taide on minulle suuri inspiraatio. Ehkä jokin haluaa uskoa siinä olevan jotain totta tai puhdasta, vaikka rationaalinen päättely on toista mieltä.

NEM-liikettä sanotaan jokaisen henkilökohtaiseksi uskonnoksi. Se on osittain totta. Moni nuori hakee siitä muutosta elämäänsä ja sisältöä. Minä vanhan maailman kokeneena haen siitä pysyvyyttä. En usko että nuoret kykenevät havaitsemaan maailman ja sen rakenteiden jatkuvaa muutosta. He ovat syntyneet maailmaan jossa linkki ja kone ovat muuttaneet heidän todellisuuskäsitystä joka muutoksen sekuntilla. Jotkut huomaavat

asian ja ovat järkyttyneitä. On hyvä että linkki poistaa järkytyksen. Ilman sitä ikuinen elämä ilman mahdollisuutta kuolla olisi ikuinen helvetti.

Nuorille NEM on uskonto. Mahdollisuus tehdä jotain mitä mielikuvitus ei tarjoa. He ovat kasvaneet äärirationaaliseen yhteiskuntaan jonka mahdollisuudet on nopeasti koettu. Olen siis opettaja, henkinen esikuva ja taiteilija samanaikaisesti.

3.1.5 Skenaario 3. Hakkeritaide

Synopsis:

Mediayhtiöt kaappaavat kaiken julkisen viestinnän valtaansa. Taiteilijat liitoutuvat eläinoikeusaktiiviestien kanssa voidakseen esittää taidetta kylmässä itsekkäässä maailmassa.

Toteutuakseen skenaario vaatii:

- Vahvoja mediayhtiöitä, jotka hallitsevat julkista tilaa täysin
- Kansalaistoiminnan marginalisoitumista mediassa
- Kansalaisaktivismiin leimaantumista vanhoilliseksi tai terrorismiksi
- Hedonismin ja piittaamattoman individualismin kasvua
- Eettisen ja moraalisen käsityksen muutosta
- Kuluttaja- ja kuluttamiskeskeistä ajattelua
- Vapaan kaupunkitilan ja internetin yhä tiukempaa kontrollia

Kuvaus	Muuttujat			
Taiteen tarkoitus yhteiskunnalle	Itseisarvo: Taiteella on oma kieli ja mieli jota se saa rauhassa pohtia	Kilpailukyky: Taloudellinen menestys tarvitsee innovaatioita	Hyvinvointi: Taiteen tarkoitus on parantaa. Taiteilija on konsultti.	Propaganda: Jotta ihmiset ajattelisivat oikealla tavalla
Taiteilijoiden suhtautuminen taiteen tekemiseen	Taide on ammatti: ...Siinä missä muutkin. Ei tässä mitään erikoista ole.	Social Engineering: Muokataan yhteiskuntaa toimivammaksi	Intuitio: Taide lähtee syvältä ja sitä ei aina voi selittää.	uokkayhteiskunta: Taide korostaa sitä että kuuluu parempiin piireihin.
Kenellä on ilmaisunvapaus	Vihreä vasemmisto: Yhtäläisesti pienillä ja suurilla toimijoilla sekä kansalaisilla	Talouseliberalismi: Sillä jolla on rahaa ja joka ei kyseenalaista liikaa yhteiskunnan normeja	Poliisivaltio: Vain valtion johtajilla sekä heitä ja heidän viestiänsä tukevilla tahoilla	Anarkiaa ja suvaitsevaisuutta: Kaiken esittäminen on hyväksyttävää
Kuinka paljon ihmisillä on aikaa taiteelle ja harrastuksille	Vapaa-yhteiskunta: Kaikki aika on vapaa-aikaa, teknologia hoitaa kaiken	Taiteilijan erivapaus: taiteeseen voi keskittyä kokopäiväisesti	Klo 8-16 yhteiskunta: Vapaa-aika alkaa kello neljä ja päättyy aamulla	Ei lainkaan: Kaikki valvellaoloaika menee työhön
Ilmastonmuutoksen seuraukset Euroopassa	Ei seurauksia: Ilmastonmuutos torjutaan teknologialla	Eriarvoisuus: Länsimaat torjuvat vaikutukset eristäytymällä muista	Ilmastopakolaisuus: Suuria ihmisvirtauksia elinkelpoisin maihin	Ekologinen romahdus: Kukaan ei liiku eikä ruokaa tai vettä ole
Maailman resurssien jakautuminen	Turbokapitalismi: Se kerää voitot ja raaka-aineet kuka ensin ehtii	YK:n ohjauksessa: Jaetaan eri toimijoille oikeudenmukaisesti	Suunnitelmatalous: Tuotantoa kontrolloidaan keskusjohtetusti	Syndikalismi: ihmisten pienet yhteisöt vaihtavat resursseja keskenään
Yleinen asenneilmasto eli suhtautuminen ympäristöön ja muihin	Hedonismi: Viis murheista! Elämä on lyhyt eli parasta nauttia siitä niin paljon kuin voi	Fasismi: Yhteiskunnassa on säädetty lait ja säännöt ja niitä pitää noudattaa	Flower power: Tee mitä haluat, mutta kunhan se on hyväksi muille ja luonnolle	Profit: Jos sillä voi tehdä rahaa ja voittoa, se on hyväksi kaikille
Tiedonvälitys	Hyvin nopea ja täysin hajautettu: Sosiaaliset verkostot ja internet	Valtateskittymä: Suuret mediatyöt (Almamedia, News corporation jne.)	Paikalliset yhteisöt: Paikallislehdet, radio ja yhteisökokoukset	Eristäytyvät klaanit: Vaatii salasanan, pitää tuntea klaanin jäsen

Tammikuun ensimmäinen päivä vuonna 2010. Galleriat ja museot vielä uinuvat, mutta taiteilija pohtii uutta teostansa. Hän hamuaa paperia pöydältä ja lopulta löytää hylätyn apurahanomuksen kirjekuoren, johon hän raapustaa luonnoksen ideastaan. Lunta sataa hiljalleen ja ulkona ölisevät koulusta vapaalla olevat teinit.

Taiteilija nukahtaa. Eiliset juhlat oli rankat ja uutta vuosikymmentäkin on kulunut vasta vartin. Sillä samalla hetkellä kun taiteilijan silmäluomet painuvat kiinni hyppää ketterä tummiin vaatteisiin pukeutunut graffititaiteilija betoniaidan yli ja alkaa yötyönsä. Hopeaa, magentaa, vaaleansinistä, keltaista väriä suoraan paljaalle yön kylmättämälle seinälle. Ilmassa leijailevista aerosolihiukkaisista muodostuu kuvia, muotoja ja tekstiä.

Vartiointiliike kaahaa pihaan ja graffitisti kaappaa reppunsa ja juoksee karkuun. Saksanpaimenkoira haukkuu. Poliisi laskee sen irti ja se syöksyy perään. Graffititaiteilija ehtii juuri hypätä aidan yli kun koira kiilaa ja kaahaa nurmelle paikalle. Poliisi juoksee aidan toiselle puolelle mutta se on jo tyhjä.

Aamulla taiteilija herää, nappaa Hesarin kainaloonsa ja menee punaisissa aamutohveleissansa ulos kuistille tupakalle. – Voi perkele, joku töhrinyt mun oven! Karjuu karjalaisella hän kun huomaa ovensa uuden muodon. – Luulis että Töölössä saa sentään arvostettu taiteilija asua rauhassa, mutta ei niin ei. Käsittämätöntä huliganismia.

Näin alkaa Paint Girlin tarina. Hän syntyi Helsingin Kontulassa vuoden 1990 jouluaattona ja on täyttä rautaa. Spray-maleihin menee satanen kuussa, vaikka teokset ovat näkyvissä vain vartin aamuruuhkan ajan. Se riittää, tärkeintä on asenne.

Vuosi 2015. Mediatyhtiöt kiristävät valvontaa. Vuosien kampanjoinnin jälkeen heillä on mahdollisuus vahtia poliisin oikeuksin verkon liikennettä laittomien piraattikopioiden varalta. Kun laiton kopioita löytyy lähettävät he tiedon internet-yhteyden tarjoajalle joka on velvollinen lähettämään varoituksen surffaajalle. Kaikki julisteet ja tarrat on kielletty kaupunkikuvassa. Valvonta ei toimi täysin mutta vartiointiliikkeet kiertävät ja jahtaavat katutaiteilijoita Euroopanlaajuisesti. Katutaide on luokiteltu vandalismiksi ja tutkintaa johtaa terrorismi-yksikkö. Näin kävi kun rahoitus uhkasi vähentyä ja jotain piti keksiä. Katutaide yhdistyy yhä useampien huulilla kaupunkiterrorismiksi.

Euroopan unionin IPRED3-direktiivin jälkeen 2020-luvun aikana kaikki katutaide ja epäkaupallinen taiteellinen toiminta painui maan alle. Kaikista luovasta toiminnasta piti alkaa maksaa rojalteja ja tekijänoikeusmaksuja. Myös galleriatoiminta hankaloitui samalla. Suurin osa pienistä gallerioista oli sulki vähitellen ovensa kasvavien maksujen takia. Myyntiänsä menettäneet viihdeyhtiöt perustivat omia gallerioita ja painostivat julkista valtaa yhä enemmän valvontaan. Fanfiction oli kielletty jo 2010-luvulla ja internetiä olivat jo ennen vuotta 2020 päivystäneet monet suuryritykset ja poliisi heidän tukenaan. Taiteilijat, pienet designyrittäjät ja kulttuuri-ihmiset olivat pitkään voivottelleet ja kirjoittaneet yleisönosastolle kirjoituksia. Näillä ei ollut kuitenkaan minkäänlaista vaikutusta suuryrityksiin keskittyneessä yhteiskunnassa. Raha puhui, eikä pienet vaan pärjänneet kilpailussa. Evoluutiota sanoivat jotkin oikeistopoliitikot. Vasemmisto oli ajettu nurkkaan ja managerialinen hallintomalli jyräsi kaikkialla.

Palatkaamme Paint Girliin. On sunnuntaiyö marraskuussa. Pakkasta viisi astetta. Helsingin yö Punavuorella, jossa poliisin ja Teoston autot partioivat kulttuurihistoriallisesti arvokasta keskustaa ja pidättävät jokaisen epäilyttävältä vaikuttavan potentiaalisen kaupunkiterroristin kuulusteluja varten. Poliisiauto suhahtaa ohi Frederikinkadun ja viiden kommandopipoihin puheutuneen nuoren lauma ryntää sisäpihalta kohti turkisiiliä. Repussa kalisee spraykannut ja puku kahisee pakkasen kankeudesta. Nyt on oltava nopea. On vain ajan kysymys. Reppujen vetoketjut särisevät auki ja ikkunaan tulee punaisia tekstejä, naalinkuvia ja tageja. Kymmenen minuuttia ja viisi poliisiautoa syöksyy paikalle sireenit ulvoen jokaisesta kulman kadun suunnasta. Nuoret hajaantuvat erilleen, mutta poliisit ja Teoston katuvalvojat saavat heidät kiinni. Kaikki muut paitsi Paint Girlin. Reppu jäi paikanpäälle mutta maine kasvaa. Aamulla kello kuusi paikalle ajaa kahden siivousliikkeen kemialliset puhdistajat.

Päivän Helsingin sanomien verkkosivuilla kerrotaan kuinka poliisi on estänyt suurimittaisen kansalaisjärjestöjen terroristi-iskun. Kansalaisjärjestöt eivät ole olleet kovin muodissa pitkäaikaisen porvarihallituksen myötä. Kansalaisjärjestöaktiivit ovat rettelöitsijöitä, eivät kasvata isänmaallisuuteen vaikeana taantumana ja vetelehtivät opinnoissa valmistumatta kuluttaen yhteiskunnan rahoja. Niinpä pääministeri lupailleekin kuriohjelman käynnistämistä yliopistoissa. Kaikki pitkään opiskelleet seulo-taan ja kutsutaan henkilökohtaiseen haastatteluun kuraattorin, Teoston psykologin ja ohjelmaa johtavan professorin kanssa. Tarkoitus on seuloa ja erottaa yliopistoista yhteiskunnallinen ongelma-aines. Kansalaiset kannattavat.

– Nuoret innovatiiviset yrittäjät ovat tulevaisuutemme, linjaa pääministeri. Peruskouluissa on taattava kaikille oikeus kasvuyrittäjyysskoulutukseen. Teemme yritysten edustajien kanssa yhteistyötä lisätäksemme kansallista kilpailukykyä. Tämä on kansallinen projekti, huudahtaa pääministeri TV:n keskusteluohjelmassa. Myös television toisella puolella Paint Girlin kodissa huudahdetaan, mutta vain tyhjiille seinille. Samassa lähetyksessä pääministeri mainitsee sivulauseessa peruskoulun kilpailu-urheilun uudesta palkintojärjestelmästä, taideopetuksen lakkauttamisesta resursseja vievänä ja matematiikan tuntimäärän lisäämisestä innovaatiovajeen täyttämiseksi. Paint Girl lähtee läheiseen baariin purkamaan turhautumistaan ystäviensä kanssa.

Viiden vuoden päästä hän kohtaa ystävänsä samassa baarissa. Taustamusiikki on toki muuttunut uusimmiksi hiteiksi sillä muita ei kaupassa ole tarjolla. Internetkin on kutistunut kaupallisten suuryhtiöiden sivustojen kauppapaikoiksi, jossa keskustelu-oikeudet on hinnoiteltu kuukausimaksuin eikä poliittista keskustelua sallita. Keskustella saa sentään uusimmista hiteistä (ei vanhoista, ne on poistettu), vaatemerkeistä ja tietokonepeleistä. Viimeiset viisi vuotta ovat olleet aika hullunmyllyä. Yritysostoja on tapahtunut puolin ja toisin. Kaikki Suomen viihdealan yritykset ja mainostoimistot yhdistyivät Suomimediaksi jonka ranskalaiset sijoittajat ostivat pari vuotta myöhemmin. Suomessa on tarjolla neljä internet-tarjoajaa, suuryritystä jotka tarjoavat kaiken vaatemerkeistä televisiokanaviin ja sanomalehdistä ruokakauppoihin. Pienyrittäjyyttä katsotaan pahalla. Ja miksi olisikaan oikein varastaa yhteisestä hyvinvoinnista itse-

kääseen omaan hyvinvointiin. Kaikki myynti on poissa suurilta yrityksiltä, joista valtiolta ja sen puolueet ovat riippuvaisia. Pahimmassa tapauksessa ne hylkäävät Suomen ja kuka sitten tänne toimittaa ruokaa ja tavaroita. Kauppaverkostot ovat kansainväliset eikä niiden kanssa tule leikkiä.

Paint Girl aloittaa varomattomasti: – miten hallitus nyt meni laittamaan lukukausimaksut peruskouluun kun kaikki eivät siitä selviä. – Ootsä joku kommunisti? Jos ei oo varaa maksaa veroja, niin ei oo oikeutta opiskella tai mennä lääkärin. Vois köyhät kuolla pois niin ois parempi paikka tääkin maa. – Hullu, kohta jeparit on sun kimpussa kun oot tollainen korpisosialisti, eksä aattele mitä suustas päästelet, kommentoi toinen puolittutu. Keskustelu päättyy. Loppu aika puhutaan Canal+ Voguen uusimmista meikkivinkeistä. Höyryävän kahvin korvikkeen lomas-paheksuttiin kuinka naapuri oli kuulemma ostanut meikkinsä toiselta suuryhtiöltä kuin jossa käy ruokakaupassa. Noloa köyhän ihmisen häpeää ja epäonnistumista oli syytäkin paheksua.

Sinä syksynä julkiset palvelut siirtyivät täysin verkkoon. Sosiaalituen palvelupisteet lopetettiin kannattamattomina. Elintaso oli hiljalleen noussut raivoisan talouspolitiikan seurauksena. Euroopan komissio oli muuttunut rooliltaan enemmän valtioiden väliseksi erotuomariksi jossa suuret maat veivät pieniä. Yritysten välisiä taloussotia se ei huomioinut. Aina silloin tällöin kaupunki jäi ilman ainuttakaan ruokakauppaa ja palveluita oli lähinnä vain suurissa kaupungeissa. Valtio ja kaupungit olivat myynyt omistuksensa ja veden ja sähkön hinnat olivat kasvaneet rajusti. Moni talous jäi ilman perussanitaatiota maksujen tullessa liian suureksi ja keskiluokka paheksui kun haisevat

ihmiset tulivat kaduille päiväsaikaan. Heidänhän kuului käydä kaupassa aamun ensimmäisenä tuntina kun kunnolliset kansalaiset vielä nukkuivat. Ei siitä tietenkään mitään lakia ollut, mutta kirjoittamattomat yhteiskuntasäännöt ja normit vallitsivat...

Vuoden 2035 Joulukuksi saapuivat koteihin biopets-lemmikit. Ne olivat kuin oikeita koiria ja kissoja, mutta eivät tunteneet kipua tai juosseet karkuun. Lemmikkejä oli jalostettu sopimaan erilaisiin hupitarkoituksiin; loputonta hauskuutta kaikui kadunvarsimainoksissa siitä, kuinka nyt voisi kotona leikellä kissan elävältä ilman että veri roiskuisi lattialle ja oli sitä aikuisillekin jotain omaa tarjolla... – Oletko aina halunnut pitää elävää silmää käsissäsi kauhuelokuvien tapaan! Nyt se on mahdollista. Vain 15,90 euroa! Tuote hävitettävissä biojätteen mukana, kirkui kadunvarsimainos. Joulukauppasota oli taas tavanomaisen värikäs ja Helsingin keskustan liikkeissä räjähteli autopommit joululaulujen helistimien laulaessa kulutuksen ilosanomaa.

Paint Girl oli ajautunut työttömänä humanistina elämään salaa vallatun talon kellarissa. Aina aika ajoittain hän sai herätä keskellä yötä ja juosta karkuun poliiseja. Elämä alkoi aina alusta. Vanha elämä unohtui, uudet vaatteet, uusi identiteetti ja koti kun vanha oli jo poliisin rekisterissä. Yksi kuukausi nistien salabaarissa toinen salakuvanveistäjän työhuoneella kipsipölyssä. Päivällä ei kannattanut liikkua sillä poliisit ottivat kiinni kaikki huonosti tai eritavoin pukeutuneet. Syyksi helposti riitti se, ettei ollut muotivaatteita. Paint Girl oli hyvin ahdistunut siitä, kuinka biopetsejä saattoi kulua tavallisessa perheessä viisikin päivässä. Psykologille tai lääkäriin ei ollut asiaa, sillä hänet vietäisi portilta suoraan putkaan pukeutumisen takia. Ja jos

hän pääsisi lääkäriin möisi lääkäri hänelle kalleinta muotilääkettä. Lääkärit saivat enemmän markkinointikoulutusta kuin terveystieteistä sillä lääkemyynti oli heidän pääasiallinen työnsä. Oikealle psykologille haluavan olisi parasta varata kova tukku rahaa, sillä toiminta oli maan alla ja rikollisjärjestöjen pyörittämää. Köyhempi voisi turvautua rinnakkaislääkkeisiin, jotka saattoivat sisältää mitä tahansa.

Paint Girlin entiset ystävättäret kävelevät kadulla kahden. He ovat juuri hankkineet nanoteknologiaan perustuvaa innovatiivista ihanaa kanelintuoksusta naisille tarkoitettua Canal+ Trouble's Away -spraytä. Se ei vain karkota saastaa, vaan myös ratkaisee ongelmaa. Nyt he ovat rohkaistuneet ja tulleet Kallioon keskipäivän rauhalliseen aikaan etsimään juopunutta tai sammunutta yhteiskunnan saastaa jota voisi siivota koemiellessä. Pitäähän varmistua, että tuote toimii jos joutuu pulaan tosipaikan tullen. –Edistysellinen Canal+ tuote poistaa huolesi, sanoo kaveri heleällä äänellä. –Totta, löytyisipä joku vaaraton liika makaamasta porttikongista niin voisi kokeilla hajottaako se ruumiin täysin vesilammikoksi ja höyryksi kuten luvataan, tokaisee toinen ystävättär. He löytävät juopuneen laitapuolen vanhuksen ja ratkaisevat ongelman ja hetken päästä maassa virtaa vain punertava vana.

Paint Girl tulee vastaan ja kohtaa heidät kadun toiselta puolelta. –Mitä sulle on käynyt! kauhistuu entinen ystävättär nähdesään hänet. –Älä pyörry, nää kadut on ihan likaisia, mieti mitä bakteereja saat. Ystävättäret nojaavat toinen toisiinsa ja toinen kyynelehtii siitä kuinka Paint Girl on tuhlaannut oman elämänsä ja pilannut mahdollisuutensa kunnolliseen elämään. –Älä sääli

saastaa, olet säällittävä. Ja sääli on sairautta. Hänestä on tullut terroristi ja sivistyksen ja rauhan vihollinen. Sinun pitää vain hyväksyä se, auttaa ystävätär kohtaamaan totuuden.

Canal+ Chrystalis Snow white valkaisee hampaasi pysyvästi, hymyilee hologrammimainos öisen kaupungin yllä täyttäen koko taivaan. – Sen jälkeen kun kaupunki kilpailutti kaiken julkisen tilan mainostilaksi Helsingistä asumisesta on tullut ihan yhtä helvettiä, huokaa Paint Girl aktivistisolukontaktilleen Materiel Textuelille – Viisi minuuttia iskuun, toteaa hän. "Onko rasva-prosenttisi liian korkea? Rusketu kauniisti ja solakoidu Canal+ Solarium plus tuotteen avulla ihanan helposti. Sopii myös meille lapsille. Elämänlaatu kunniaan," sanoo koko taivas nyt. Paint Girl katsoo spraymaalikynäänsä, sitten likaisen ydinjätteen räjähdettä ja sitten taas kynäänsä. "Kokoomus lisää toivoa ja kauneutta elämään", hymyilee karismaattinen mainostoimiston kuva. – Nyt mentiin! huutaa Materiel Textuel.

Heidän kohteenaan on Euroopan sähköntuotannon keskus, Nokia-Fortum Leija 2, joka kerää aurinkotuulesta energiaa ja pitää yllä puolta Skandinavian yhteiskunnasta. –Leija, spektaakkelin juuri ja alku, vaadimme aitoa todellisuutta, karjuu Materiel Textuel luotien ristisateessa. –Lakatkaa kuluttamasta, älkää ostako mitään, jatkuu sanoma. – Mistä näitä hulluja tulee, toteaa vartija. – Älkää kuluttako mitään, sanoo toinen vartija ivalliseen vääntelevään sävyyn, miten kukaan voisi elää jos ei ostaisi tavaroita.

Keikka menee pieleen kuten tavallista. Eihän nyt vuoden 2049 maailmassa mikään jää valvomatta. Mikroskooppisen pienet leijailevat kamerat kun valvota tehokkaasti yhteiskunnan

ongelma-ainesta. Aina aika ajoittain poliisivoimat poistavat ryhmiä toiminnasta. Mutta sen jälkeen kun poliisivoimat yksityistettiin ja kilpailutettiin ei yhteiskunnalla ole ollut rahaa ostaa valvontaa ja poliisitoimintaa täysipainoisesti. Kaikki on yksityistä tietulleista sanitaatioon ja kirjastoista sosiaalipalveluihin asti. Eikä kukaan ilmaiseksi tai tappiolla myy. Taiteen opettaminen ja humanistiset aineet ovat saaneet jäädä syrjään heikosti tuottavina ja yhteiskunnalle tappiollisina niiden terroristeja tuottavien vaikutusten takia. 2040 on entrepreneur-vuosikymmen, kuten valtion mainokset julistavat.

Vapaassa kapitalismissa kaikki on kaupan, myös ihmishenget ja kohtalot. Kun ei menesty mainostoimistossa niin voi aina toimia alempiarvoisena myyjänä. Rapakuntoiset saavat myydä itseään väkivaltateattereihin ja intiimipalveluihin. Jokaisella on paikkansa yhteiskunnassa. Elämän pitää olla nauttimista varten! Jos haluaa hakata ihmisen tajuttomaksi, on täysin oikein ja reilua että joku joka myy itsensä sitä varten kestää myös loppuun saakka. Jokaiselle on paikka yhteiskunnassa ja jos ei menesty on parempi tehdä töitä rehellisesti siellä mihin kuuluu.

Terroristisolun huoneella on kirjahylly. Paint Girl poimii sieltä Jean Baudrillardin kirjan. Huone on nuhuinen – mutta juuri sopiva. Nojatuoli on varmasti 2000-luvun alusta, sillä siinä on reikiä. Eikä huoneessa ole edes hologrammivastaanottimia tai nanomediaa. Vain kirjoja, puinen pöytä ja nuhuinen nojatuoli josta puuttuu tyystin hierontaominaisuudet ja kehoon sopeutuminen. Nurkassa on pöytä ja ikkunoissa verhot. Paint Girl pohtii juuri ennen nukahtamistaan taiteilijaidentiteettiä ja taiteilijan roolia liekin kantajana yhteiskunnassa jossa liekki on sammuu-

nut. Vai onko sittenkin kaikki tulessa. Se mikä inhimillisyys joka on hedonismilta unohdettu on silti vielä jossain. Hentona. Mutta on.

3.1.6 Skenaarion 3 taiteilija: Eläinoikeusaktivisti Paint Girl

Maailma on ajattelevalle ihmiselle ahdistava paikka. Suurin osa lampaista elää onnellisena pikkuporvarillisessa maailmassaan sumuttaen juoppoja kuoliaiksi, hakaten köyhiä violento'dromeissa ja käyttääkseen nuoria hyväkseen. Hedonismi ja piittaamattomuus jyräävät. Miten tähän on ikinä voitu päätyä edes!

Jotenkin toiset ihmiset ja eläimet ovat vain leluja ja esineitä. En usko että ihmiset sinänsä edes nauttivat siitä, se on vain vakiintunut tapa ja tottumus. Don't questionize our way of life. Tää kulttuuri on ihan sairas. Nykyajan nuoret eivät ajattele kuin rusketustaan, statusta ja rahaa. Sitä mikä on muodikasta vain koska mainostaja sanoo niin. Jos on väärät vaatteet tai liian vanha kannettava tietokone saa turpaan ja kiusataan.

En ole koskaan saanut nuorena taidekoulutusta, mutta olen maalannut kaupunkikuvaa lapsesta saakka. Se on elämäntapa, asenne ja mahdollisuus vaikuttaa. Ainut tapa vaikuttaa jos haluaa kritisoida kulutuskeskeistä kulttuuria. Nykyään kaikki nojatuoleista hammastahnaan on brandatty. Jos ostat väärää merkkiä saat pelätä onko se turvallista ja toimiiko se. Ihmiset

pelkäävät eikä tervettä normaalia luottamusta ole. Yhteiskunta on samalla paranoidisesti kiinnostunut muusta maailmasta samaan aikaan kun ylimielisesti ja välinpitämättömästi antaa piutpaut asioille.

Minulle tärkeää on välittäminen, filosofia, kuvien tekeminen niiden itsensä takia ja arvot. Niin ei siis rahallinen arvo vaan mielipiteet. Vaikka ne onkin subjektiivisia, joo, on ne silti tärkeitä. Ne ohjaavat minun elämäni. Vaikka minua kritisoisikin vanhoilliseksi tai jämähtäneeksi niin en luovu siitä mikä minulle on tärkeää. En vaikka saisin kokonaisen kodin Canal+ tuotteita tai mitä ikinä ne onkaan. Tää nojatuoli, ranskalaiset filosofit ja itsekseni piirtely luonnoskirjoihin on parasta mitä on.

Vaikken ole enää nuori niin aion jatkaa kylmää yhteiskuntaa vastaan taistelua niin kauan kuin henki pihisee. Elän niukuudessa ja kurjuudessa poliisin vainoamana omien mielipiteideni kanssa mielummin kuin meikkaan ja laitan päälle päivän muotivaatteet.

Mitä taide on.. hmm hyvä kysymys. Se on vapautta ajatella toisin. Tutkimattomia teitä. Sitä ettei tarvitse maksaa pääsylippua tai kuluttaa. Taide on kai jonkinlaista määrittelemätöntä toiseutta, jossa voi olla vapaasti se joka haluaa.

Taiteilijaksi ei voi ryhtyä jos ei ole arvoja, ideologiaa tai sanomaa. Silloin voi mennä mainostoimistoon tekemään lampaille kulutustuotteita jotka toistavat itseään ja toisia samanlaisia tuotteita. Asiat ei ole hirveästi muuttuneet siitä kuin olin nuori. Tuntuu että enemmänkin taantuneet.

Tuottavuus on tilastoissa kasvanut, mutta uusia ajatuksia syntyy vähemmän. Tuntuu että tämä on uusi synkkä keskiajan toinen tuleminen. Ei ole ritareita tai karnevaalia, vaan kolmen luokan luokkayhteiskunta jossa ihmiset käyttävät toisiaan itsetietoisesti ja kuin se olisi sallittua.

Tunnettuna nimenä minä saan lahjoituksia ja ruokaa minua kannattavilta tahoilta. Olen huolissani nuorista. Heillä ei ole mahdollisuutta vastustaa eivätkä he aina edes tiedosta millaisessa yhteiskunnassa elävät. Kun vertailukohtaa ei ole paremmasta niin innostutaan siitä mitä on. Toivon että nuorissa on muutos. Ei varmasti hyvin toimeentulevissa, mutta heikommassa asemassa olevat näkevät yhteiskunnan kaikki puolet. Se on huono lapsuus, mutta niin on tämä yhteiskuntakin.

Taiteella maailma paremmaksi! Se on mottoni, ja siitä pidän kiinni. Maalaan parempia ajatuksia ihmisille jotka ovat irtaantuneet todellisuudesta. Kyllä tästä vielä hyvä tulee!

3.1.7 Skenaario 4. Haastatteluissa esille nousseiden asioiden skenaario

Synopsis:

Kuvataide on osa yhteiskuntaa ja arkipäivää.

Eletään ekologisessa matalahiiliyhteiskunnassa.

Toteutuakseen skenaario vaatii:

- Taiteilijoiden osallistumista puoluepolitiikkaan
- Taiteilijoiden osallistumista julkiseen keskusteluun taiteen määrittelystä
- Yhteiskunnan vakautta ja konfliktinratkaisemiskykyä
- Arvojen pehmentymistä ja siirtymistä postmaterialistiseen yhteiskuntaan
- Ekologisten kysymysten ottamista hyvin vakavasti sortumatta ekofasismiin

Kuvaus	Muuttujat			
Taiteen tarkoitus yhteiskunnalle	Itseisarvo: Taiteella on oma kieli ja mieli jota se saa rauhassa pohtia	Kilpailukyky: Taloudellinen menestys tarvitsee innovaatioita	Hyvinvointi: Taiteen tarkoitus on parantaa. Taiteilija on konsultti	Propaganda: Jotta ihmiset ajattelisivat oikealla tavalla
Taiteilijoiden suhtautuminen taiteen tekemiseen	Taide on ammatti: ...Siinä missä muutkin. Ei tässä mitään erikoista ole.	Social Engineering: Muokataan yhteiskuntaa toimivammaksi	Intuitio: Taide lähtee syvältä ja sitä ei aina voi selittää.	Luokkayhteiskunta: Taide korostaa sitä että kuuluu parempiin piireihin.
Kenellä on ilmaisunvapaus	Vihreä vasemmisto: Yhtäläisesti pienillä ja suurilla toimijoilla sekä kansalaisilla	Talouseliberalismi: Sillä jolla on rahaa ja joka ei kyseenalaista liikaa yhteiskunnan normeja	Poliisivaltio: Vain valtion johtajilla sekä heitä ja heidän viestiänsä tukevilla tahoilla	Anarkiaa ja suvaitsevaisuutta: Kaiken esittäminen on hyväksyttävää
Kuinka paljon ihmisillä on aikaa taiteelle ja harrastuksille	Vapaa-yhteiskunta: Kaikki aika on vapaa-aikaa, teknologia hoitaa kaiken	Taiteilijan erivapaus: taiteeseen voi keskittyä kokopäiväisesti	Klo 8-16 yhteiskunta: vapaa-aika alkaa kello neljä ja päättyy aamulla	Ei lainkaan: Kaikki valvellaoloaika menee työhön
Ilmastonmuutoksen seuraukset Euroopassa	Ei seurauksia: Ilmastonmuutos torjutaan teknologialla	Eriarvoisuus: Länsimaat torjuvat vaikutukset eristytymällä muista	Ilmastopakolaisuus: Suuria ihmisvirtauksia elinkelpoisin maihin	Ekologinen romahdus: Kukaan ei liiku eikä ruokaa tai vettä ole
Maailman resurssien jakautuminen	Turbokapitalismi: Se kerää voitot ja raaka-aineet kuka ensin ehtii	YK:n ohjauksessa: Jaetaan eri toimijoille oikeudenmukaisesti	Suunnitelmatalous: Tuotantoa kontrolloidaan keskusohjauksella	Syndikalismi: ihmisten pienet yhteisöt vaihtavat resursseja keskenään
Yleinen asenneilmasto eli suhtautuminen ympäristöön ja muihin	Hedonismi: Viis murheista! Elämä on lyhyt eli parasta nauttia siitä niin paljon kuin voi	Fasismi: Yhteiskunnassa on säädetty lait ja säännöt ja niitä pitää noudattaa	Flower power: Tee mitä haluat, mutta kunhan se on hyväksi muille ja luonnolle	Profit: Jos sillä voi tehdä rahaa ja voittoa, se on hyväksi kaikille
Tiedonvälitys	Hyvin nopea ja täysin hajautettu: Sosiaaliset verkostot ja internet	Valtateskittymä: Suuret media-yhtiöt (Almamedia, News corporation jne.)	Paikalliset yhteisöt: Paikallislehdet, radio ja yhteisökokoukset	Eristäytyvät klaanit: Vaatii salasanan, pitää tuntea klaanin jäsen

Tammikuun ensimmäinen päivä vuonna 2010. Galleriat ja museot vielä uinuvat, mutta taiteilija pohtii uutta teostansa. Hän hamuaa paperia pöydältä ja lopulta löytää hylätyn apurahanomuksen kirjekuoren, johon hän raapustaa luonnoksen ideastaan. Lunta sataa hiljalleen ja ulkona ölisevät koulusta vapaalla olevat teinit.

Vaalit on tulossa, pohtii taiteilijamme. Hän kokee, että teosten lisäksi hänen pitäisi myös osallistua enemmän vaikuttamiseen. Tietokoneesta kuuluu pling ja ruudulle aukeaa viesti jossa pyydetään mahdollisuudesta osallistua taiteen tulevaisuutta käsittelevään seminaariin. Hän innostuu ja lähtee mukaan.

Videokuva palaa studioon.

- Taiteilija Lumi Arhinmäki kommentoi kanssamme täällä studiassa historiankulkua. Tervetuloa! Kerrohan meille, mikä ihme sai sinut mukaan puoluetoimintaan?
- Kun ensimmäinen viesti kolahti sähköpostiin ajattelin miksi ei. Taiteilijan on hyvä olla avoin muutoksille ja uusille kekeiluille. Olin jo pitkän aikaa ollut kiinnostunut politiikasta pohdittuani silloista vaalitalukohua.
- Mitä nämä vaalitalut oikein olivat?
- Ne olivat taiteilijoiden tekemiä vedoksia, joita käytettiin poliittisessa rahanpesussa. Tämä on sinänsä hyvä esimerkki taiteen yhteiskunnallisesta luonteesta. Silloinhan taiteen roolia ajateltiin varsin toisella tavoin. Taide oli irrallaan yhteiskunnasta ja puuhasteli omia käsittämättömiä juttujansa. Tämä kohu innosti minua liittymään puolueeseen ja niin siinä sitten liityttiin. Ja paljon toimintaan osallistuinkin!

- Hienoa. Tunnemmekin sinut aktiivisena taiteen puolustajana ja edunvalvojana. Katsotaan miten historia kehittyi tästä tapauksesta
- Kiitos, katsotaan toki

Vuosikymmenen 2010 alussa taiteilijat alkavat yhä useammin osallistua seminaareihin ja puhua taiteen olemuksesta ja tekemisestä. Yhä useammassa keskustelutilaisuudessa on läsnä taitelija ja heistä on tullut sanavalmiimpia ja kantaaottavampia. Taiteilijat järjestävät myös itse julkisia tilaisuuksia maailman menosta. He ottavat kantaa paremman maailman puolesta ja kampanjoivat taiteen määrärahojen kasvattamiseksi.

Informaatiota liikkuu internetin kautta yhä enemmän ja yhteiskunnan poliittinen tiedostaminen ja kiinnostuminen lisääntyy. Taiteilijat tarttuvat yhä hanakammin keskusteluun ja järjestävät myös itse julkisia tilaisuuksia. Tilaisuuksiin tulee yhä suurempia määriä kiinnostuneita nuoria ja vanhoja.

Ekologisuus on keskeinen teema monille 2010-luvun taiteilijalle. Taiteilijoiden aloitteesta museot ja taideorganisaatiot pyrkivät kuluttamaan vähemmän luonnon raaka-aineita ja ekotaideteesta tulee buumi. Taitelijat päättävät piirtää paperille kuvia sen sijasta että maalaisivat akryyiliväreillä tauluja. Osittain syynä on myös taiteilijoiden heikko tulotaso, joka vaatii keksimään uusia ideoita miten rahat ja materiaalit riittävät.

- Noniin.. Millaisia muistikuvia heräsi 2010-luvun Suomesta.
- Se oli sulkeutunut paikka. Hyvin paljon keskittynyt teknologiaan ja talouteen. Ihminen oli unohdettu ja yhteiskunta

toimi taloudellisten laskelmien pohjalta. Voitteko kuvitella, kaikilla ei ollut samanarvoista terveydenhoitoa ja vedestä piti maksaa.

- Millaista taidetta teitte 2010-luvulla?
- Hyvin toisenlaista. Asetin teoksiani esille taiteelle varattuihin tiloihin joita kutsuttiin gallerioiksi. Niistä piti maksaa korkeaa käyttömaksua joka meni tilan omistajan omaan kukkaraan. Käytin suuren osan ajastani erilaiseen paperityöhön joka - -
- Sanoitteko että taiteilija teki paperitöitä yhteiskunnallisen työn sijasta?
- Näinkin voisi sanoa. Taiteilijan työtä ei arvostettu paljoa ja tulotaso oli heikko. Tuloja tuli vain kun anoi erilaisilta säätiöiltä ja valtioilta pieniä rahasummia yksittäisiin projekteihin.
- Uskomatonta!
- Niin, on se aika hurjaa miten huonosti asiat saattoi olla silloin. Joskus emme saaneet leipää syödäksemme ja murtauduimme kaupan roskakatoksista hakemaan eilistä ruokaa, että lapsemme saivat syödäkseen.
- Onko näin todella?
- Kyllä se tällaista oli silloin minun nuoruudessani. Mutta vastatakseni kysymykseen. Taiteeni oli piirustuksia paperilla erilaisista filosofisista kysymyksistä. Piirsinkin kuolemasta ja elämästä, enkä lainkaan nähnyt niitä mahdollisuuksia miten taide voi vaikuttaa yhteiskuntaan. En osannut puhua paremmasta yhteiskunnasta kun olin niin keskittynyt omiin kuviini ja apurahahakemuksiin.

Vuotta 2020 lähestyttäessä on taiteesta tullut moniaistisempi

ja kokonaisvaltaisempi kokemus eikä yksinomaan visuaalinen. Monen taiteilijan teoksissa on mukana myös haju ja kosketusaisti. Taiteeseen saa koskea ja sitä saa muovata. Taide on avoimempaa ja enemmän mukana arjessa. Taidetta ei enää yhdistetä kovin vahvasti elitismiin, sillä se on päässyt mukaan vahvasti päiväkotien ja työpaikkojen arkeen. Työpaikkojen kehityskeskusteluissa toivotaan usein taiteilijaa piristämään työpaikan arkea ja avaamaan solmuisia tilanteita.

Taiteessa ekologisuus on noussut keskeiseksi. Immateriaalinen taide keskusteluineen ja metsässä samoiluineen eriytyy omaksi taiteen alalajikseen ja nauttii suurta kiinnostusta taiteilijoiden keskuudessa. Biennaaleihin ei enää rahdata taidetta ympäri maailman vaan taidetta järjestetään siellä missä sitä tehdään. Taiteilijat matkustelevat junalla ympäri Euroopan tekemässä paikallista taidetta. Uusi taiteen suuntaus houkuttaa mukaan paljon nuoria ja innostaa vanhempiakin ihmisiä yrittämään helppoutensa vuoksi. Uuden taiteen alalajin sosiaalisessa ympäristössä myös taiteesta keskustellaan enemmän myös taiteen ulkopuolella.

2020-luvun ensimmäisissä vaaleissa on ennätysmäärä taiteilijoita ehdolla. Heistä moni pääsee läpi, koska osallistuminen työpaikoille ja tarhoihin on tuonut heidät helposti lähestyttäviksi. Taiteen keskustelun lisääntyminen on yhdistänyt taiteilijoita ja he ovat kyenneet asettamaan yhteisiä päämääriä. Taiteilijat ovat yhdistäneet voimansa ja ovat vahva ideologinen potku eduskunnassa.

Monet leipiintyneet poliitikot arvostavat taiteilijoiden suorasukaisia ideologisia ajatuksia ja heille annetaan arvostusta.

Kuvataiteen tekemisen edellytykset paranevatkin vauhdilla, kun hallitusohjelma toisensa jälkeen parantaa taiteilijoiden apurahakäytäntöjä. Eikä ihme, sillä apurahojen suuruudesta päättävät taiteilijat itse. Myös lasten ja nuorten taideopetus muutetaan lähes ilmaiseksi kun taiteen nähdään antavan paljon yhteiskunnalle.

- Ymmärsinkö oikein, taiteilijoiden painavia teoksia lennätettiin maanosasta toiseen?
- Totta se on. Sinä aikana liikemiehet ja poliitikot saattoivat käydä useammassakin maassa yhden päivän aikana. Talous oli vahva moottori, eikä ympäristökysymykset olleet kuin esteettisiä. Kaikilla oli huoli ympäristöstä, mutta taloudesta oli suurempi huoli kun päätökset tulivat eteen. Olihan se näin jälkeenpäin ajatellen aika tekopyhää, mutta se oli ajan henki.
- Sinäkin olit ehdolla ensimmäisissä taiteilijavaaleissa, kuten me niitä näin jälkeenpäin nimitämme
- Heheh... Taisipa ollakin. En kylläkään päässyt läpi kun sain vain sata ääntä.
- Monet kuitenkin pääsivät?
- Jo sillä että taiteilijoita oli kymmenys eduskunnasta sai suuria aikaan. Meillä oli yhtäkkiä palkka, eläke ja mahdollisuus sairastaa. Eikä enää taiteilija joutunut konkurssiin epäonnistuneesta näyttelystä. Oli myös erittäin hieno ele muuttaa silloin maksullisena pidetyt lasten- ja nuorten kuvataidekoulut kaikille avoimiksi ja ilmaisiksi.
- Tarkoitatko että taiteen oppimisesta piti maksaa?

- Ei sille mitään voinut, taide oli kauppatavaraa siinä missä muukin. Taiteen tärkeyttä ja biologista perustaa ei tunnustettu tai tunnistettu. Koulussa kyllä oli vaihtelevanlaatuista kuvataideopetusta, mutta vain muutamia tunteja. Tällöin kuvaan ilmestyivät kouluampumiset eikä silloin ymmärretty nuorten ahdingon yhteyttä taide- ja taitoaineiden vähyyteen. Jos muistan oikein silloinhan ei vielä opetettu empatiaa ja tunteiden hallintaa kouluissa.

Talouskasvu jatkaa vakaata kehitystään. Yhteiskuntarauha on säilynyt Euroopassa erityisen hyvin, sillä EU:n panostukset Afrikkaan ja Aasiaan ovat lisänneet rauhaa maailmassa. Ekologisuus on noussut keskeiseksi kysymykseksi. Ilmastonmuutoksen estäminen ja ongelmien ratkaisu ovat nousseet poliittisesti ensisijaiselle prioriteetille. Niinpä yksityisautoilu onkin kielletäänkin suurissa kaupungeissa vuonna 2021. Vuonna 2025 yksityisautoilu kielletään kaikissa yli sadantuhannen asukkaan kaupungeissa ja EU ohjaa suuria määriä tukia julkisen liikenteen kehittämiseen.

Eurooppa on yhdentynyt ja eurooppalaisia yhteisiä medioita on ilmaantunut. Tämä on mahdollistanut mantereenvälisen keskusteluyhteyden eri kulttuurien välille. Ruohonjuuritason toiminta on noussut muotiin. Yhä useammat pienet julkaisut vievät jalansijaa suuryhtiöiden bulkkituotannolta ja paikalliset lehdet ja radiot alkavat taas kiinnostaa. Kaupunginosayhdistykset aktivoituvat ja alkavat pohtia omaa ympäristöä ja sen viihtyisämmäksi saamista. Internetin yhteisöpalvelut ja yleinen kiinnostuminen rohkaisevat ihmisiä osallistumaan.

Vuosikymmenen lopulla vuonna 2028 kuitenkin pahin tapahtuu odottamatta. Maailmaa kohtaa laajoja ekokatastrofeja toistensa jälkeen ja syntyy miljoonia ilmastopakolaisia. Humaanimmaksi muuttunut Eurooppa ottaa vastaan elinmahdollisuutensa eläneitä afrikkalaisia ja aasialaisia siirtolaisia ja suurilta sosiaalisilta konflikteilta välttyään. Afrikkalainen nykytaide nousee kovaksi sanaksi ja innostaa ammattitaiteilijoita osallistumaan sen tekemiseen. Monet istuvat pari kuukautta junassa ja linja-autossa päästäkseen Afrikkaan paikallisten taideyhteisöjen toimintaan mukaan.

Afrikkalaisten yhteisöjen sosiaalisuus kiehtoo taiteilijoita ja uusien kansalaisten käytäntöihin suhtaudutaan innostuneesti. Eurooppalaiset tuntuvat päässeen eroon rasistisista peloista ja kansalaisten yhteiskunta suhtautuu aikaisempaa empaattisemmin ja ennakkoluulottomammin maailman ilmiöihin. Taidetta ei enää yhdistetä objekteihin ja materiaaleihin vaan se nähdään ilmiönä ja taiteilijan ajatuksina. 2020-luvun Eurooppalaiset taiteilijat näkevät "taidemaalarin" ja "kuvanveistäjän" nimikkeet täysin vanhasta maailmasta. Taidetta voi tehdä kaikissa muodoissa: tietokoneohjelmoina, ääniteoksina ja tuoksuina.

- Vuonna 2028 maailmasi mullistui täysin. Kerro siitä enemmän.
- Joo.. Olin innostunut yhteisötaiteesta ja löysin afrikkalaisen nykytaiteen. Aloin ymmärtämään taidetta yhteiskunnallisena moottorina ja biologisena ilmiönä. Taide näyttäytyi muutoksenteon välineenä yhä enemmän ja siinä samassa osasin linkittää poliittisen aktiivisuuteni yhteiskunnalliseen

taiteeseen. Tämä oli minulle käänteen tekävä hetki. Taide ja puoluepolitiikka olivatkin saman asian eri puolia, eivätkä kaksi eri asiaa.

- Ymmärsinkö oikein, että vielä 2020-luvulla elettiin täysin valkoihoisessa yhteiskunnassa. Voiko tällainen ajatus olla edes totta?
- Jotain totuuden hiventä tuossakin... Kansainvälisiä asukkaita oli jonkin verran mutta hyvin vähän. Suurimmassa osassa kyliä ei ollut lainkaan. Vielä 2000-luvun alussa pidettiin yllä keinotekoisia valtioiden rajoja jotka estivät ihmisten vapaan liikkumisen. Vasta vuonna 2028 Suomi muuttui kansainväliseksi. Se oli aika mullistava hetki useimmille.

Ilmastonmuutostaide alkaa mennä muodista kun uuden monikulttuurisen Euroopan taide tulee tilalle. Manifestoivia ilmastonmuutosteoksia silti vielä esiintyy. Eurooppalainen yhteiskunta osoittautuu vakaaksi ja hyvin ristiriitoja sietäväksi. Konfliktit ratkaistaan sulassa sovussa. Vuonna 2030 ilmastonmuutostaide on jo totaalisen out.

2030-luvun Euroopassa negatiiviset asiat eivät kanavoidu konflikteihin vaan muutoshaluun. Monikulttuurinen diversiteetti on rikkaus ja Suomalaisetkin pikkukylät yrittävät hamuta mahdollisimman monesta kulttuurista ihmisiä asukkaikseen. Pelkkiä valkoihoisia sisältäviä lähiöitä aletaan kutsua haamulähiöiksi ja harva haluaa enää tällaiseen lähiöön asukkaaksi.

Taiteen muutoksen ansiosta taiteilijat tapaavat toisiansa taiteilijoiden omissa illanviettotuvissa ja työhuoneilla. Ajatuksia vaihdetaan rivakasti ja taiteilijat toivovat että illan päätteeksi

joku olisi oman idean kannalla ja yhteinen ajatus voitaisi toteuttaa ihmisten keskuudessa. 1990-luvun pelko taideteosten ideoiden varastamisesta tuntuu absurdilta, 2030-luvun taiteilijalle tulee paha mieli jos oma idea ei kelpaakaan kenellekään. Harvalla on enää yksittäistä työhuonetta, sillä taiteilijat haluavat tavata toisiansa. Vielä harvempi käyttää enää tuhlaavaa taide menetelmää kuten öljyvärejä.

Vuotta 2030 muistellaan vielä pitkään lämmöllä taitelijoiden keskuudessa. Vuosi 2031 oli Dissanayaken teoreeman keksimisvuosi ja neuropsykologia havaitsi taiteen biologisen ja psykologisen luonteen. Taiteen tieteellistyminen ei taiteilijaa paljon haittaa, se vain tuo lisää apuneuvoja oman taiteen tekemiseen ja ymmärtämiseen. Vuoden 2032 taiteen juhluvuosi taas keräsi miljoonat eurooppalaiset toreille juhlimaan taidetta ja pohtimaan omaa itseänsä. Itsetutkiskelu ja taiteen tekeminen ovatkin korvanneet päättömän kulutushysterian.

Rauhaistaa elämää elänyt EU kohtaa kuitenkin valtavan kolauksen, kun vesipula konkretisoituu kuivuuskauden aikana ja Afrikka räjähtää sisällissotien aalloksi. Raaka-ainekustannukset nousevat Euroopassa ihmistyötä kalliimmaksi ja kulttuurit törmäävät kun ääriyhmien patoutuneet näkemykset purkautuvat Pariisin kaduilla väkivaltaisesti.

Moni alue maailmassa on muuttunut lähes huomaamatta asumiskelvottomaksi ja kun konfliktit räjähtävät Euroopan kaduille käynnistyy samalla laajamittainen muutto Afrikan aavikotuneilta alueilta kohti Eurooppaa. Viranomaiset ovat aseettomia kun miljoonat ihmiset tulevat Etelä-Eurooppaan. EU kuljettaa ihmisiä katkeamattomassa jonossa junanvaunuilla ympäri

maanosaa, myös Suomeen.

- Rankkaa dataa! Miten aavikoituminen ja sosiaaliset ongelmat voivat jäädä huomaamatta?
- Kyse on ehkä enemmän siitä, ettei niitä haluttu nähdä. Ympäristöaktivistit ja kansalaisjärjestöt pitivät asiasta kyllä ääntä, muttei asian vakavuutta osattu ennakoida. Tai ehkä sitä ei haluttu nähdä. Olimme vielä tuolloin sokeita taloudelliselle voitontavoittelulle ja se meni perusarvojen ja ekologisten kysymysten edelle. Ei tässä varmaan ketään yksittäistä ihmistä voida syyttää, kun se oli enemmän ajan henki. Kaikki niin tekivät.

Taide räjähtää myös käsiin. Se politisoituu ja ottaa kantaa monipuolisesti. Taiteen roolia kiitellään ja torutaan. Sähköinen ilmiö sähköistää taiteen. Aiemmin itse maahanmuuttaneet taitelijat ja antropologit vaeltavat päiväkausia väliaikaisissa hökkelilylissä tekemässä taidetta tuhansille avunvarassa oleville. Taide nostaakin ongelmia esiin, jotka Eurooppa ratkaisee niiden tietoisuuteen ilmestymisen myötä. Taideopetusta järjestetään myös väliaikaisatutuksissa sekä vanhoille että nuorille. Taiteen koetaan olevan ratkaisu ongelmiin ja taiteilijoilta odotetaan herkeämättä uusia ideoita tilanteen ratkaisemiseksi.

Länsimaat kokevat toisen kriisinsä 2044. Öljy loppuu. Vaikka ennusteita on laadittu ja poraukset ovat vähentyneet, ei enää öljyn poraaminen ole kannattavaa. Tällä on toki valtavat vaikutukset talouteen. Miljoonat ihmiset joutuvat työttömiksi ja tuhansia yrityksiä kaatuu joka päivä. Mustana tammikuuna

tunnettu kuukausi synkistää monen perheen mieltä.

- Millä tavoin musta tammikuu vaikutti sinun taiteilijana toimimiseen?
- Ei juuri millään tavoin. Taide oli muuttunut hyvin immateriaaliseksi ihmisten kanssakäymiseksi jo aikaisemmin. Me taiteilijat olimme siinä mielessä onnekkaita. Moni muu ammattikunta oli vähemmän onnekas. Mmm.. Muuttui ehkä sillä tavoin että taiteilijoita tarvittiin yhteiskunnassa aikaisempaa enemmän.
- Taitelijat auttoivat ihmisiä kriisin aikaan varsin näkyvästi
- Kansalaisaktiivisuus on osa taiteilijuutta. Ei maailman ongelmia ratkota omalta kotisohvalta, vaan menemällä maailman kriiseihin läsnä poistamaan ihmisten kärsimystä. Yhteiskunnallinen aktiivisuus on siinä mielessä hyvin luonnollista taiteilijalle.

Maailma siirtyy öljynjälkeiseen yhteiskuntaan. Kuljetus, ruoantuotanto ja lämmitys muuttuvat paikallisiksi. Matalaenergiayhteiskunnassa ihmissuhteilla ja sosiaalisuudella on suuri merkitys. Taiteilijat mediatoivat ihmissuhteita ja auttavat perheitä selviämään. Ruoan monipuolisuus heikkenee. Matalahiiliyhteiskunta kuitenkin löytää nopeasti marjat ja metsän antimet. Taiteen kasvatukselliset tehtävät lisääntyvät ja taideopetus nähdään elintärkeänä keskeisenä ihmisen kasvamisprosessille ja täysipainoiselle aikuisuudelle.

Taiteessa siirrytään takaisin kisälli-oppipoikajärjestelmään. Kun taiteilijat eivät matalaenergiayhteiskunnassa enää liiku

edes junalla paljoo, korostuu paikallisten taiteilijoiden osaamisen siirtäminen jälkeläisille. Kukin taiteilija opettaakin omassa yhteisössängsä nuoria taiteilijoiksi. Paikalliskokoukset ja paikallinen tiedotus korostavat oman yhteisön ihmisiä eikä kaukaisimpien kylien taiteilijoita odoteta hirveästi saapumaan. He ovat kuitenkin tervetulleita jos saapuvat.

Pienet tuotantolaitokset ja syndikaatit vaihtavat ruokaa, vaatteita ja ajatuksia keskenään ja suurin paikoin Euroopassa kaupungit ovat nollapäästöisiä.

Vuoden 2050 yhteiskunnassa ei kenellekään tulisi mieleenkään purkaa tyhjyydentunnetta tai riittämättömyyttä ostosparatiisissa. Sitä varten on taide ja yhteisö. Muotiteollisuus ja massatuotanto jatkuvineen uusine esinevirtoineen vaikuttaa 2050-luvun nuorelle täysin käsittämättömältä elintavalta. Kuinka joku voikin olla niin turhamainen ja itsekäs, että tuhlaa raaka-aineita jatkuvaan uusiutumattoman materiaalin käyttämiseen – vielä edes kierrättämättä tai korjaamatta vanhaa!

Ihmiset voivat hyvin ja tulevat toimeen erilaisten ihmisryhmien kanssa. Ihmiset kuluttavat vähän materiaa, mutta näkevät paljon vaivaa kun kyse on toisista välittämisestä. Varsinkin kun vuoteen 2050 mennessä suurin osa luonnon raaka-aineista on käytetty loppuun ja uusien tuotteiden ja tavaroiden tekeminen on harvinaista luksusta. Taiteelle ei voisi kuvitellakaan antavan täysin uutta kertaakaan kierrättämätöntä materiaalia. Edes kertaalleen kierrätettyä tuotetta ei taiteksi päädy, kun sen voi kierrättää hyötykäytössä vielä monesti.

Vuoden 2060 tammikuussa suurin osa Afrikan ja Euroopan ihmisistä asuu pohjoismaissa ja Baltian alueella kuivuuden

vuoksi. Yhteiskunta ei kuluta juuri lainkaan luonnonvaroja ja elää muutoinkin matalahiiliyhteiskunnassa. Vaikka aikaisempien vuosikymmenien teknologiaa ei olekaan hylätty, ei se enää näyttäydy yhtä merkityksellisenä ihmisille. Ihminen ja hänen hyvinvointinsa on kaiken keskipiste.

- Olemme nyt tässä vuodessa.
Miten näkisit historiakatsauksen?
- Tämä on ollut varsin opettavainen prosessi. Kiitos tästä.
- Kiitos kun tulit vieraaksemme
- Ilo on minun puolellani.

3.1.8 Skenaarion 4 taiteilija: Taidemaalari Lumi Arhinmäki

Taide on minulle kokemus ihmisyydestä. Taide on vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa ja heidän kärsimyksensä elvyttämistä ja ihmisyyden eheyttämistä. Taiteilijuus on minulle kutsumusammatti, sillä haluan auttaa ihmisiä.

Olen erityisen viehätynyt Afrikkalaisesta kulttuurista. Kun olin nuori matkustin sinne linja-autoilla ja junilla viikkokausia. Se oli unohtumaton kokemus, vaikka tunnenkin sydämen pistoksen luonnonvarojen haaskaamisesta itseeni näin. En ansaitsisi sitä, mutta nuorena sitä ei ajattele hiilijalanjälkeä riittävästi.

Olen ylpeä eurooppalainen. Olemme ratkaisseet historian pahimmat ongelmat yhteistuumin ja hyvässä sovussa. On jännää ajatella miten ihmiset ovat voineet riidellä joskus ja tappaa toisiaan. Mikä voi ajaa ihmisen niin epätoivoiseksi. Ja miten kokonaiset kansakunnat voivat vajota niin epätoivoon... Minun on vaikeaa ymmärtää.. Olen pohtinut näitä asioita viimeaikoina paljon, sillä mieleeni palasi lapsuuden mellakat joissa sukulaiseni joutui sairaalaan käden nyrjähdyksen takia... Niin no kai sitä pahuutta on sitten vieläkin olemassa.

Ainakaan enää emme tuota valtavia määriä saasteita ja turhia esineitä. En voi ymmärtää miten ihmiset ennen tuottivat miljoonia samoja esineitä vaikka maailmassa olisi riittänyt niitä jokaiselle omaksikin. Vaikka omistajuus onkin rumaa... en siis tarkoita että haluaisin omistaa... tai mitään.. ymmärrät varmaan?

Aloitaa aamuni jumpalla. Se on taidejumpaa. Teen sitä naapurustoni kanssa. nousemme kaikki kuudelta aina. Mimiikkaa teen kello 12.00. Minua kiinnostaa lihallisuus ja kuolema. Käsittelen ihmisten ongelmia kehonkuvissa ja kuolemanpelkoa taidetyöpajoissani. Istumme ringissä ja keskustelemme. Opimme toisiltamme ja koemme katharsiksen.

Minun taidekäsitys on siis se, että siinä tavataan ihmisiä ja ollaan inhimillisessä yhteydessä.

3.2 Skenaarioiden todennäköisyyden arviointia

Voivatko nämä skenaariot toteutua? Varmasti kaikki skenaariot voivat toteutua mikäli ihmisillä on tahto niiden toteuttamiseen. Seuraavaksi lyhyet arviot kustakin skenaariosta.

3.2.1 Skenaario 1. Kuinka taide tapetaan?

Toteutuminen ei ole mahdotonta, mutta kuten haastatteluissa tuli esille on luultavasti mahdotonta poistaa ihmisten tarvetta luovaan toimintaan. Luova toiminta voi kuitenkin kanavoitua toisin. Taiteen sijasta luovana toimintana voidaan ajatella vaikka ruoanlaittoa.

Tämä skenaario on puhtaasti akateeminen ja se on laadittu sen vuoksi että on myös arvioitava tutkittavan ilmiön katoamisen mahdollisuutta. Suomessa esimerkiksi metsäteollisuus on epäonnistunut ottamaan huomioon tulevaisuuden negatiivisia kehityskulkuja ja sen toimintaa ollaankin vähentämässä ja ajamassa alas. Metsäteollisuuden loppumista Suomesta pidettiin mahdottomana vielä

pari vuotta sitten. Nyt se on yksi hyvin mahdollinen vaihtoehto.

Varsinkin Suomessa keskustelu innovaatioista on vahvaa. Taide- ja kulttuuri halutaan käsittää yhä useammin välinearvollisena toimintana, joka tuottaa varallisuutta tai hyvinvointia. Hyvinvoinnin taas puolestaan nähdään tuottavan varallisuutta. Yhdysvalloissa on ollut tapauksia jossa taiteen taloudellisia hyötyjä korostaneet instituutiot ovat muuttaneet muotoansa sanoman vuoksi. Taide taiteen lähtökohdista on vähentynyt ja taloudellista tukea on myönnetty taloudelliselle toiminnalle. Puhe on myös teko ja se monesti muuttuu myös todeksi riittävän useasti toistettuna.

Skenaarion opetus voisi ehkä olla se, että tietää mitä tekee ja puhuu sen puolesta vahvasti. Taiteen olemassaoloa ja tukemista voi halutessaan pitää itseisarvona eikä taidetta tarvitse perustella vä-

linearvollisilla hyödyillä muille toimijoille. Kaiken toiminnan ei tarvitse edistää ta- loudellista kilpailukykyä tai yhteiskunnan talouskoneistoa.

3.2.2 Skenaario 2. Taide muuttuu uskonnoksi

Kurzweililäinen Singulariteetti on skenaarioriossa suuressa roolissa. Tällä tarkoitetaan yhteiskunnan tilaa, jossa teknologiset edistykset nopeuttavat tieteen tekemistä siinä määrin, että uusia tieteellisiä mullistuksia tapahtuu jatkuvasti joka hetimitä eikä ihminen näitä pysty seuraamaan. Elämä muuttuu tällöin ennustamattomaksi.

Venor Vinge määrittelee singulariteetin puolestaan niin, että tietokoneilla on enemmän älyllistä kapasiteettia kuin ihmisillä eikä ihmiset ole enää maapallon älykkäin, luovin ja kyvykkäin laji. Vaikka Kurzweil määrittelee singulariteetin toisin on singulariteetin parissa työskentelevillä on kuitenkin konsensus siitä, että kun tietokoneet kehittyvät ihmisiä älykkää-

miksi kohtaa yhteiskunta suuria muutoksia. (Vita-More, 2007, 180). Amarasingam (2008) on rinnastanut singulariteetin ajatuksen uskonnollisluonteiseen toimintaan.

Skenaario liittyy tyhjyyden kokemiseen. Samalla kun tieteellinen tieto maailman luonteesta kehittyä, tahtovat ihmiset uskoa myös johonkin selittämättömään jota ei voi sanallistaa niin selvästi kuin fysiikan lauseita todellisuuden koostumuksesta tai sosiologian analyysejä ihmisten käyttäytymisestä. Vaikka kaikkea inhimillistä toimintaa ei voi rationalisoida prosessikaavioihin, välittyy osasta tiedettä kuva asioiden selkeydestä. Tämä saa monet pelkäämään sitä, että heidät voisi redusoida yksinkertaiseksi biologiseksi

koneeksi joka toimii tiettyjen sääntöjen mukaan vailla omaa minuutta tai ainutkertaisuutta.

Haastatteluissa tuli esille, että moni taiteilija suhtautuu jo tällä hetkellä suurella hartaudella taiteensa tekemiseen. Taiteen filosofinen luonne tarjoaisi oivan lähtökohdan uskontojen kehittämislle,

jos uskontojen sisällöt olisivat avoimina rakenteita muuttavalle debatille. Näin ei kuitenkaan ole. Koska taiteella luodaan myös ainutkertaisia kokemuksia on se altis uusien uskontokuntien materiaalliksi. Skenaario tuskin toteutuu missään muodossa.

3.2.3 Skenaario 3. Hakkeritaide

Skenaario on enemmän väritettyä nykyisyyden kuvausta kuin tulevaisuutta. Science fiction -kirjallisuutta on käytetty monesti nykyisyyden poliittisten ongelmien esille tuomiseen. Jo tällä hetkellä katutaiteilijoita jahdataan yksityisin ja julkisin poliisivoimin. Mutta kaikki taiteellinen toiminta ei ole vielä tällä hetkellä pelkistynyt vastarinta-aktivismiksi.

Skenaario on mahdollinen, joskin epätodennäköinen. Osa kuvataiteesta varmasti kokee kyseisen kohtalon mikäli yhteiskunnan asenteet vielä tästä kovenavat. Kaikkea kuvataidetta tuskin voi pistää maan alle. On hyvä huomata, että skenaarion maailmassa ei ole tapahtunut suurta sosiaalista mullistusta, vaikka teknologia ja asenteet ovatkin muuttuneet.

3.2.4 Skenaario 4. Haastatteluissa esille nousseiden asioiden skenaario

Skenaario on rakennettu haastatteluissa nousseiden ajatusten pohjalta. Se ei vastaa haastattelussa olleiden ihmisten toiveita kaikin osin. Taiteilijan toimeentulon parantaminen ja taidekoulutuksen edistäminen eivät ole mahdottomia asioita nykyisyydessäkään. Toiminta kuitenkin vaatisi poliittista aktivoitumista erityisesti puoluepolitiikan suunnalla. Skenaario onkin rakennettu tietoisesti nostamaan esiin millaisia vaikutusmahdollisuuksia taiteilijalla voisi olla yhteiskuntaan.

Taiteen kehityksen osalta skenaario voi olla hyvinkin mahdollinen. Konfliktittoman

ilmastonmuutoksen ratkaisun osalta skenaario ei ole todennäköinen nykyisessä arvomaailmassa. Nykyajan valtiot ovat enemmänkin yrityksiä, jotka valvovat taloudellisia etujansa ja konfliktiton ratkaisu vaatisi resursseja ja epäitsekkyyttä joka heikentäisi taloudellisia asetelmia ratkaisevasti. Postmaterialistinen arvomaailma on kuitenkin yksi vaihtoehto ja mikäli se nousee vallitsevaksi arvomaailmaksi voi skenaario olla todennäköinen.

Skenaario on varsin konservatiivinen eikä tarjoa suuria mullistuksia. Se on toteutettavissa oleva skenaario.

4. Tutkimuksellista taustaa

4.1 Tulevaisuudentutkimuksen perusta

Tässä luvussa käsittelemme tulevaisuudentutkimuksen perusteita, reunaehtoja, oletuksia ja käytäntöjä sekä nostamme esille hieman kritiikkiä tulevaisuudentutkimusta kohtaan.

4.1.1 Mitä tulevaisuudentutkimus on?

Koska tämä lopputyö kuuluu futurologian eli tulevaisuudentutkimuksen alaan on lienee hyvä määritellä mitä tulevaisuudentutkimuksella tarkoitetaan.

Futurologia on herättänyt hämmennystä. On epäilty, kuinka voidaan tutkia jotain, jota ei vielä ole ja joka rakentuu vasta tulevaisuudessa tekemiemme tekojen pohjalta. Tulevaisuuden ennusteiden tekemiseen kun on vain rajalliset mahdollisuudet. Tämä on osittain totta, mutta se ei kuitenkaan estä varautumista tulevaisuuteen tai mahdollisuuksia esittää hyviä arvauksia tulevaisuuden kehityksestä. Futurologian tavoite ei ole kertoa millaiseksi maailma tulee vaan antaa mahdollisuuksia luoda tulevaisuutta ja nähdä erilaisia tulevaisuuden maailmoita. Tulevaisuuden tutkimisessa voidaankin käyttää hyödyksi monia tilastollisia menetelmiä ja kvalitatiivisia asiantuntijapaneelleita. (Niiniluoto, 1998, 6.)

Tulevaisuudentutkijoilla on käytössään teknistä ja tieteellistä ymmärrystä tarkkojen tulevaisuutta koskevien ennusteiden luomiseen.

Tulevaisuudentutkimuksessa ei kuitenkaan ole kyse ennustamisesta, vaan mahdollisten tulevaisuuksien kartoittamisesta. (Kamppinen, Malaska & Kuusi, 2002, 17-18). Tulevaisuudentutkijat eivät väitä tietävänsä mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Kyse on siitä, että voidaan laatia kuvauksia todennäköisistä ja toivottavista tulevaisuuden kuvista ja kartoittaa sitä, mihin suuntaan tulevaisuus saattaisi kehittyä. (Glenn, 2003, 6). Voidaankin nähdä että kyse on lukemattomien läsnäolevien maailmojen simuloinnista (Kamppinen ym., 2002, 18). Ja tulevaisuudentutkimus systemaattisesti tutkii, luo ja testaa näitä tulevaisuuden *mahdollisia maailmoita*. Tarkoitus ei ole tietää tulevaisuutta, vaan antaa ymmärrystä ja parempia mahdollisuuksia tietää tulevaisuuden uhkista ja mahdollisuuksista voittaa ne (Glenn, 2003, 3-4).

Jotkin näistä simulaatioista, eli mahdollisista maailmoista, toiset ovat saattavat toteutua hyvinkin todennäköisesti kun taas toiset ovat erilaisten reunaehtojen vuoksi nyky-ymmärryksemme valossa

lähes mahdottomia tai hyvin vaikeasti saavutettavissa. *Tulevaisuustiedolla* eli tiedolla mahdollisista maailmoista tulevaisuudessa ja niihin johtavista tulevaisuuspoluista nähdään olevan valtaa tässä ja nyt jonka vuoksi monet vaikutusvaltaiset tahot ovat alkaneet laatimaan omia ennusteitaan (Häyrynen, 2009, 26).

Tulevaisuudentutkimus ei ole ainut ala, jossa ennakoitaan tulevaisuutta. Esimerkiksi terveydenhoidossa lääkärit laativat taudin etenemisestä tulevaisuuskuvauksia (diagnooseja) ja maanviljelyssä lasketaan vuodenajan kiertoa, optimaalisia kylvökausia ja ennakoitaan sademäärien kehitystä (Kamppinen ym., 2002, 18-20). Tulevaisuuden kartoittaminen ei ole siis tulevaisuudentutkimuksen yksinoikeus, vaikkakin se onkin erikoistunut siihen.

Tulevaisuudentutkimuksessa on hyvä tietää monia asiankuuluvia ja mahdollisesti tulevaisuuden kehitykseen vaikuttavia seikkoja. Tällaisia voivat olla esimerkiksi fysikaaliset, taloudelliset, sosiaaliset ja biologiset tiedot, joita hyödynnetään mahdollisten maailmojen luomisessa. Tulevaisuudentutkimus on luonteeltaan

monitieteistä. (Kamppinen ym., 2002, 22-23). Ihmisten toimintaa arvioidessa yhteisten sopimusten ja pinttyneiden toiminnantapojen merkitys kasvaa (ibid., 25).

Tämän hetken ja lähitulevaisuuden teot vaikuttavat kaukaisempaan tulevaisuuteen. Näin ollen ei tarvitse tyytyä vain luonnehtimaan todennäköistä tulevaisuutta, vaan tulevaisuuden kehityssuuntaan voidaan myös aktiivisesti vaikuttaa. Osa tulevaisuudentutkimuksesta pyrkii tietoiseen ja aktiiviseen tulevaisuusvaikuttamiseen. Eräissä keskusteluissa onkin nostettu esille pohdintaa siitä kenelle yhteiskunnassa annetaan oikeus esittää tulevaisuuden kuvauksia eli skenaarioita (Häyrynen, 2009, 26). On hyvä tiedostaa, että sillä millaiseksi tulevaisuuden sanotaan tulevan, voi olla paljonkin vaikutusta siihen millaiseksi tulevaisuus lopulta muodostuu (ibid.). Tulevaisuudentutkimuksia ja tulevaisuusskenaariota lukiessa onkin syytä olla kriittinen ja pohtia millaiset poliittiset ja muut ideologiat taustalla vaikuttavat. Tulevaisuudentutkimuksen ja tulevaisuuskuvausten tarkoitus ei ole niinkään kertoa millainen maailma on,

vaan auttaa näkemään millainen toivomamme maailma voisi olla (Glenn, 2003, 4). Erilaiset arvot vaikuttavat kuitenkin siihen millaisia asioita pidämme toivottavaan

vana (Kamppinen ym., 2002, 37). Toisen mieluisa tulevaisuus voi olla toisen epämieluisa.

4.1.2 Tulevaisuudentutkimuksen reunaehdoja ja oletuksia

Wendell Bell (1997) näkee tulevaisuusajattelun ihmiselle välttämättömänä. Ihminen ennakoi ja ajattelee tekojensa seurauksia ja osaa päätellä millaisia vaikutuksia jollakin teolla saattaisi olla. Tulevaisuudentutkimuksen taustaoletuksia pohtineen Wendell Bellin mukaan tämä ennakointi eli tulevaisuusorientoitunut ajattelu yksi reunaehdoista sille, että tulevaisuuden tutkiminen on mielekästä. (Bell, 1997, 115-164). On toki myös kiinnitettävä huomiota siihen, että väite tekee suuresta osasta ihmisen ajattelua *tulevaisuusorientoitunutta*, eli ajattelua joka on suuntautunut tulevaan aikaan jota ei vielä teon hetkellä ole. Tulevaisuutta on kuitenkin yhtälailla minua nykyhetkestä kuin sata vuotta tästä eteenpäin.

Ylipäänsä jotta äsken mainittu toiminta

on mielekästä tai edes mahdollista, tulee ihmisen olla luovaan ajatteluun kykenevä olio, jonka teoilla on jonkinlainen tietoinen tarkoitus tai pyrkimys jonkinlaisen asian saavuttamiseen eli päämäärä (Bell, 1997, 115-164). Päämäärän ei tarvitse olla monimutkainen, se voi olla vaikka janon tyydyttäminen mehulasia nostamalla. Tulevaisuudentutkimuksen kannalta on siis merkityksellistä, että ihmiset kykenevät tekemään asioita sen sijasta, että leijuisivat vain ilmassa virusten tavoin odottaen että jotakin tapahtuu.

Tulevaisuudentutkimuksen ihmiskäsitys muodostuu siis siitä, että ihmiset kykenevät tekemään asioita ja osaavat ennakoita niiden vaikutuksia vähintäänkin sillä tasolla että tietävät mihin tekojen seuraukset johtavat hetken päästä.

Tulevaisuudentutkimus pyrkii laajentamaan tekojen seurausten ymmärtämisen aikajännettä pidemmäksi.

Tulevaisuus ei ole kuitenkaan valmiiksi annettu ja ennaltamäärätty (Bell, 1997, 115-164). Vaikka päämääränä olisi janon tyydyttäminen, saattaa mehulasi kaatua sitä hamutessa ja jano jäädä vaivaamaan. Myös joku toinen luovaan ajatteluun kykenevä päämääriä asettava olio saattaa viedä lasin kädestä ja juoda sen tyhjäksi. Koska tulevaisuus ei ole ennaltamäärätty, voi tulevaisuuteen vaikuttaa teoilla (ibid.). Vaikka juomalla toisten ihmisten mehulaseja tyhjiksi. Emme voi tietää tulevaisuudesta varmoja tietoja tai faktoja, koska tulevaisuudesta ei ole tietoa sillä se syntyy vasta tekojen seurauksena (ibid.). Tulevaisuuden kanssa on aina mukana epävarmuutta koska teot voivat muuttaa kehitystä täysin päinvastaiseenkin suuntaan.

Tulevaisuudentutkimuksen taustaoletuksia ovat siis ihmiskäsityksen lisäksi myös: 1. tulevaisuutta ei ole määrätty ennalta, jonka vuoksi 2. tulevaisuuteen voi vaikuttaa ja näin ollen 3. tulevaisuudesta ei ole varmaa tietoa (Bell, 1997, 115-164).

Niiniluodon (1998, 2) mukaan ongelmallista tulevaisuuden ennakkoinnin kannalta ovat tulevat kontingentit tapaukset, jotka eivät ole vielä ratkenneet. Tällä hän tarkoittaa tulevia tilanteita, jotka riippuvat myöhemmin tehtävistä valinnoista ja myöhemmin tulevista sattumista (Niiniluoto, 1998, 2). Tulevaisuudentutkimuksen kannalta on muutoinkin mielekästä olettaa, että kaikkea mitä tulevaisuudessa tulee olemaan ei vielä ole olemassa (Bell, 1997, 115-164). Sitä mehua jota juomme mehulasista vuoden päästä ei ole vielä olemassa edes hedelmien muodossa. On myös asioita, joista meillä ei ole minäkäänlaista vihjetä toisin kuin siitä että hedelmistä voidaan jatkossakin tehdä mehua. On uusia asioita, jotka kehittyvät vanhan pohjalta vasta tulevaisuudessa. Esimerkiksi tuhannen vuoden päästä mehua saatetaan tehdä täysin toisella menetelmällä, nauttia virtuaalisesti tai kasvattaa toisen planeetan kasvukunnan hedelmistä. Näitä asioita ei kuitenkaan ole vielä missään muodossa. Kenties ja luultavasti tulevaisuus tuo mukansa jotain täysin muuta, jota emme vielä voi edes ajatellakaan. Ehkäpä hedelmistä tu-

lee älyllisiä olentoja geenimanipuloinnin avulla!

Tulevaisuustieto, eli tieto tulevaisuudesta ja sen mahdollisuuksista on mitä hyödyllisintä tietoa Bellin mukaan (ibid.). Tulevaisuustiedolla pyritään muun muassa vaikuttamaan nykyhetken päätöksiin ja ohjaamaan sitä haluttuun suuntaan (Häyrynen, 2009, 26). Tulevaisuustiedolla voi vaikkapa tehdä rahaa, saada valtaa tai estää ilmastonmuutoksen. Tulevaisuudentutkimuksen yhtenä taustaoletuksena onkin se, että jotkin tulevaisuudet ovat toisia tulevaisuuksia mielekkäämpiä ja tavoiteltavampia (Bell, 1997, 115-164). Palaamme myöhemmässä alaluvussa erilaisten tulevaisuuden skenaarioiden mielekkyyteen keskustellessamme arvoista.

Yhtä kaikki, koska vuorovaikutamme yhteiskunnassa toistemme kanssa ja kohtaamme jatkuvasti päämääriä asettavia luovia olioita on tulevaisuuteen vaikuttavia olioita kovin suuri joukko. Ja koska jokaisella näistä olioista on erilaiset päämäärät tulevaisuuden suhteen, ei tulevaisuuden ennakkointi vain yhdestä näkökulmasta ole mielekästä. Kaikki

asiat ovat sidoksissa toisiinsa ja tämän vuoksi tulevaisuutta on tarkasteltava holistisesta näkökulmasta: sosiologiaa, biologiaa, käyttäytymiskooodeja, maantiedettä ja montaa muuta asiaa ei pidä unohtaa tulevaisuutta kartoittaessa (ibid.). Tulevaisuudentutkimus on siis luonteeltaan monitieteistä. (Kamppinen ym., 2002, 22-23).

Vaikka tässä alaluvussa aikaisemmin viitattu Wendell Bell olisikin arvo-objektivismin kannattajana arvojen yleismaailmallisuudesta toista mieltä (Tapio, 1999), niin lisään yhtenä merkittävänä taustaoletuksena sen, että kullakin toimijalla on oma arvojärjestelmänsä, jonka pohjalta hän tekee päätöksiä ja asettaa päämääriänsä. Asioiden päättäminen tulevaisuudentutkimuksen näkökulmasta on mahdollista sen vuoksi, että ihmisillä on arvojärjestelmä. Arvojen pohjalta tehdään päätökset asioiden mielekkyydestä ja epämieluisuudesta. Ilman arvoja päätöksenteossa ei olisi mieltä, sillä kaikki vaihtoehdot olisivat yhtä hyviä. (Kamppinen ym., 2002, 36).

Vielä on yksi taustaoletus. Bellin mukaan tulevaisuudentutkimus perustuu

aikakäsitykseen jossa aika on jatkuvaa, lineaarista, yksisuuntaista ja muutokset peruuttamattomia (Bell, 1997, 115-164).

Käsitlemme tätä seuraavassa alaluvussa.

4.1.3 Tulevaisuudentutkimuksen aikakäsitys

Tulevaisuudentutkimuksen perustavanlaatuisena reunaehtona ja taustaoletuksena on se, että asiat seuraavat toisiaan ja menneet asiat vaikuttavat tulevaan eli tehdyt teot aiheuttavat seurauksia

tulevaan. Ilman tätä taustaehtoa tulevaisuuden ja tulevan pohtiminen olisi haasteellista. Tulevaisuudentutkimuksen aikakäsitys pohjautuu näin ollen lineaariselle aikakäsitykselle.

Kamppinen ja Malaska (2002, 63) tiivistävät lineaarisen aikakäsityksen seuraavaan kahteen lauseeseen:

- (1) $T(w1, w2) \& T(w2, w3) \rightarrow T(w1, w3)$
- (2) $T(w1, w2) \rightarrow \neg T(w2, w1)$

Lauseilla (1) ja (2) tarkoitetaan sitä, että aika on transitiivista ja asymmetristä. Transitiivisuusehdon mukaan järjestys on yksisuuntainen: kun $w1$ on ennen $w2$ ja $w2$ puolestaan ennen $w3$, niin $w1$ tapahtuu aina ennen $w3$. Asymmetriaehdon mukaan taas $w2$ ei voi olla ennen $w1$, eli "ennen" tapahtuu aina ennen kuin

"jälkeen". Tapahtumien aikajärjestys $w1$, $w2$, $w3$ ei siis voi muuttua toiseen järjestykseen, vaan edellinen asia edeltää aina seuraavaa ajallisessa jatkumossa. Tapahtumat asettuvat näin ollen siis aikajärjestykseen lineaarisessa aikakäsityksessämme, jota länsimaalaisen juutalais-kristillisen kulttuurimme sanotaan

noudattavan. (Kamppinen & Malaska, 2002, 63-64.)

On olemassa kuitenkin muitakin aikakäsityksiä. Siinä missä lineaarisessa aikakäsityksessä asioilla on alku ja loppu ja ensimmäinen asia edeltää toista, toistuvat tapahtumat puolestaan syklisessä aikakäsityksessä uudelleen ja uudelleen, vailla alkua tai loppua. Talonpoikauskulttuurin on sanottu noudattavan syklistä aikakäsitystä. (ibid., 64). Kylvökausi tulee joka vuosi, vuodenajat ja tapahtumat seuraavat toisiansa maailman pahemmin muuttumatta tai järkkymättä.

Aikakäsityksissä on perimiltään kysymys siitä, miten tapahtumat järjestyvät maailman ymmärtämisen tavassamme eli kosmologiassamme.

4.1.4 Tulevaisuuteen vaikuttavia asioita

Siihen, millaiseksi tulevaisuus muodostuu vaikuttaa monenlaisia asioita. On monia fyysisiä, biologisia ja muita pakottavia asianhaaroja, joiden muuttaminen voi olla hankalaa tai nykytiedon

Tulevaisuudentutkimuksen kosmologias-
sa kaikki aineelliset oliot muuttuvat ajan etenemisen myötä, joskin ne saattavat muuttua eri tahtia. Kosmogonisissa myyteissä esiintyy taas heiluriaikaa; niissä Eriytymätön Yksi hajoaa erilaisiksi vasta-voimiksi joiden jännitteistä ja kohtaamis-
ta muodostuu maailma. (ibid., 64.)

On hyvä kuitenkin tiedostaa, että vaikka arkielämässä puhutaankin biologisesta kellosta, virallisesta ajasta ja siitä, kuinka joku hetki tuntuu kestävän ikuisuuden, ei tulevaisuudentutkimuksella ole kuitenkaan vastaavaa omaa "tulevaisuudentutkimuksen aikayksikköä" tai omaa tapaa laskea aikaa. Lineaarisella ajalla tarkoitetaan yksinkertaisesti sitä että menneisyys on ennen tulevaisuutta.

valossa mahdotonta. Mutta on myös monenlaisia organisaatioita, järjestöjä, valtioita, yrityksiä ja ihmistoimijoita, joilla kullakin on omia tavoitteita ja intressejä tulevaisuuden suhteen. Nämä toimijat

pyrkivät muokkaamaan sosiaalista todellisuuttamme ja maailmaa enemmän tai vähemmän sellaiseksi että se sopii heille. Ihmisten yhteiskunta toimii pitkälle yhteisten sopimusten, tottumusten ja käytäntöjen pohjalta, vaikka materiaalinakin todellisuus asettaa rajoitteita toiminnalle.

Jotkin asiat muodostavat siis rajoitteita tulevaisuuden saavuttamiselle (Kamppinen ym., 2002, 24), esimerkiksi painovoimanlakia on hyvin vaikeaa kumota ja tämä rajoittaa joitakin tulevaisuuden utopioita pois saavutettavien mahdollisten maailmojen joukosta. On kuitenkin hyvä muistaa, että voi olla että jonakin päivänä on mahdollista neutraloida painovoiman vaikutus ja näin ollen toisenlaisia mahdollisia maailmoita tulee esille. Mikään ei estä kuitenkaan kirjoittamasta erilaisista mahdollisista tulevaisuuksista ja pohtimasta mikä saattaisi johtaa tällaiseen hyvin vaikeasti todeksi muuttuvaan tulevaisuuskuvaan.

Kerraten, erilaiset tulevaisuuden mahdolliset maailmat ovat eri tavoin saavutettavissa. Jotkin mahdolliset maailmat ovat nykytietämyksemme valossa lähes

mahdottomia saavuttaa, jotkin hankalia ja jotkin taas suorastaan odotettavissa olevia kehityskulkuja.

Merkittävä osa rajoitteista ei ole materiaalisia. Suurin osa rajoitteista on sosiaalisia eli kulttuurin ja ihmisten itsensä asettamia. Halutessaan ihmiset voisivat määritellä oman käytöksensä ja yhteiskunnan rakenteen toisin ja tällöin nykyisestä poikkeavia mahdollisia maailmoita ja tulevaisuuspolkuja olisi meidän saavutettavissamme. (ibid.). Ei ole mahdotonta ajatella maailmaa jossa ei olisi lainkaan käytössä nykyisen kaltaista valuuttajärjestelmää. Setelit ja kolikot ovat nekin ihmisten yhteisiä sopimuksia. On hyvä huomata, että tulevaisuudentutkimus voi vallitsevia arvoja ja sosiaalisia käyttäytymismalleja muuttamalla avata täysin uusia mahdollisuuksia nähdä maailman ja samalla sulkea pois uhkaavia ja epätoivottavia tulevaisuuden dystopioita (Kamppinen ym., 2002, 25).

Erilaiset elämän osa-alueet voivat olla eri tavoin saavutettavissa. (Kamppinen ym., 2002, 25) Biologiset ja psykologiset muutokset saattavat olla vaikeasti saavutettavissa, kun taas poliittinen ja

taloudellinen muutos voi olla helposti saavutettavissa. Kussakin tilanteessa eri asioilla on erilaisia saavutettavuuden asteita. Joissain tilanteissa psykologinen muutos on helposti saavutettavaa ja poliittinen muutos taas ei.

Vaikka tulevaisuuteen voitaisikin vaikuttaa laajalti, ovat jotkin asiat hyvin monimutkaisia eli kompleksisia jolloin niitä on vaikea ennustaa. Joissain tapauksissa lainomaistakaan luonnonilmiötä ei voida ennustaa sen kompleksisuuden vuoksi. (mm. Kamppinen ym., 2002, 25 ja Niiniluoto, 1998). Kompleksisuus synnyttää uusia ominaisuuksia eli emergenttejä ilmiöitä. Esimerkiksi ihmisten ajattelun taito on riittävän kompleksisen biologian synnyttämä emergentti ilmiö. (Kamppinen & Malaska, 2002, 53).

Muita esimerkkejä emergenssistä: jos olisimme voineet tarkastella alkueliöiden ja mikrobien täyttämän alkumaapallon elämää miljardi vuotta sitten, emme tuskin olisi osanneet ennakoida emergentin ilmiön, homo sapien sapiens -ihmisen, kehittymistä alkuelämästä vuosien saatossa. Nykyihminen koostuu valtavasta määrästä soluja, ja tällaisen yhdistelmän

kehittyminen miljardin vuoden saatossa olisi ollut mahdoton päättelytehtävä.

Samalla tavoin yksittäisistä kirjaimista voi olla vaikea päätellä millaisia sanoja kirjainten yhdistelmistä emergentoituu ja on hyvin vaikeaa jos ei mahdotonta ennustaa millainen kirja ja millaisia ajatuksia valtavasta määrästä yksittäisiä sanoja voi muodostua. Kun kirjaimet järjestyvät tietyllä tavalla kirjan sivuille, niistä emergentoituu eli muotoutuu ajatuksia, lauseita ja tunteenilmauksia, joita ei yksittäisissä kirjaimissa itsessään ole. Taide on myös kompleksinen ilmiö ja se synnyttää omia emergenttejä ilmiöitä. Toisaalta tulevaisuus voi olla niin monimutkainen ettei yksinkertaisesti voikaan vaikuttavaan asiaan voi kovin helposti vaikuttaa.

Vaikka tulevaisuus näyttäisi olevan jokseenkin udun peitossa ja edellisen jälkeen vielä vaikeasti ymmärrettävissä, näkevät jotkin tulevaisuudentutkijat, että nousevista tulevaisuuden trendeistä ja megatrendeistä voi havaita nykyisyydessä heikkoja signaaleja (Kamppinen ym., 2002, 30). Heikot signaalit ovat huomioita tämän hetken maailman tilasta ja sen muutoksesta. Heikot signaalit ovat vielä

tällä hetkellä pieniä ilmiöitä tai eleitä joissa voidaan kuitenkin ajatella heijastuvan jonkun taustalla kytevän mahdollisesti tulevaisuudessa valtavirraksi muuttuvan ilmiön alkusiemen.

Trendillä puolestansa tarkoitetaan nykyisyydessä olevia piirteitä jotka voivat vahvistua tulevaisuudessa (Kamppinen ym., 2002, 31). Esimerkiksi internetin käytön lisääntyminen on trendi. Voidaan olettaa, että internetiä käytetään tulevaisuudessa nykyistä enemmän ja nykyisyydessä internetiä puolestaan käytetään enemmän kuin kymmenen vuotta sitten. Trendit eivät siis tarkoita tulevaisuudentutkimuksessa vaatemuotia

4.1.5 Mahdolliset maailmat

Eräs peruskäsite joka on syytä määritellä tarkemmin on mahdolliset maailmat.

Mahdollisilla maailmoilla tarkoitetaan erilaisia tulevaisuuden maailmoita. Kun teemme nykyisyydessä ja lähitulevaisuudessa tietynlaisia tekoja, johtavat ne tietynlaiseen tulevaisuuteen. Mahdollinen maailma on siis yhden-

vaan erilaisten yhteiskunnan muutoksia ja ilmiöitä jotka ovat itse muutoksessa. Myös taiteessa on erilaisia trendejä. Esimerkiksi yhteisöllisyys ja vuorovaihtus ympäröivän yhteisön kanssa on selvästi nouseva trendi.

Megatrendillä puolestaan tarkoitetaan useiden trendien muodostamaa laajempaa ilmiöiden ja trendien kimppeä. Esimerkiksi markkinatalousajattelun vahvistuminen yhteiskunnan kaikilla osaluilla on yksi nykyaikaa leimaavista megatrendeistä. (Kamppinen ym., 2002, 31.)

laisen tulevaisuuden kuvaus, johon tulevaisuuspolku johtaa (Kamppinen ym., 2002, 24). Mahdollinen maailma koostuukin aina sekä maailmantilasta että siitä reitistä joka siihen maailmantilaan johtaa (Kamppinen ym., 2002, 25). Sci-fi-kirjallisuudessa yleensä kuvataan vain maailmantila eikä nykyisyydestä

tähän maailmaan johtanutta tulevaisuuspolkua. Tulevaisuudentutkimuksessa fokus on puolestaan niissä muutoksissa jotka johonkin tulevaisuuteen johtavat, ei niinkään yksinomaan siinä, millainen tulevaisuus syntyy.

Tulevaisuuspolku tarkoittaa siis erilaisia tekoja, jotka johtavat uusiin erilaisiin mahdollisiin maailmoihin (Kamppinen ym., 2002, 24). Tulevaisuuspolku on kuin tarina nykyhetkestä joka etenee tavoiteltuun, toivottavaan tai epätoivottavaan mahdolliseen maailmaan. Tulevaisuuspolku on aina ajallisesti järjestäytynyt, eli teot tapahtuvat tietyssä ajallisessa järjestyksessä. Ensin on aina "ennen" ja sen jälkeen tulee "jälkeen", muttei koskaan toisinpäin. (Kamppinen ym., 2002, 26).

Tällaista eräänlaista "tulevaisuuden historiankirjoitusta" on toisaalta kritisoitu siitä, että tavanomaisen historiankirjoituksen tavoin sillä ei ole empiirisiä verrokkeja (Häyrynen, 2009, 27). Häyrynen (ibid.) kritisoi myös tulevaisuudentutkimusta siitä, että hänen mielestään se on "kuin modernia teologiaa, uskomusten todeksi tekemistä ilman empiirisiä

todisteita." Rankan kritiikin yhteydessä on hyvä muistaa, että tämän opin näytetyön tarkoituksena on , tarjota mahdollisuuksia ja työkaluja oman tulevaisuuden luomiseen. Opinnäytetyössä ei ole pyritä kuvaamaan tulevaisuuden maailmaa sellaisessa muodossa johon Häyrysen kritiikki kohdistuu. Häyrynen kohdistaa kritiikkinsä lähinnä valtiollisten instituutioiden ja suuryritysten tarjoamiin skenaarioihin, joita lähinnä käytetään ohjaamaan ihmisten käytöstä. Häyrynen näkee, että tulevaisuudentutkimuksessa on kyse ainakin näissä skenaarioiden uskonvaraisten asioiden tieteellistämisestä (ibid.).

Kuten sanottua tietoa mahdollisista maailmoista, niihin johtavista tulevaisuuspoluista ja niiden toteutumiseen vaadittavista edellytyksistä kutsutaan siis tulevaisuustiedoksi (Kamppinen ym., 2002, 24). Tulevaisuustieto on hyvin perusteltu uskomus, samalla tavoin kuin vaikka sosiologian käyttäytymisenusteet (ibid., 27). Häyrysen kritisoimat skenaariot eivät tällaista välttämättä ole.

4.1.6 Skenaario on erityisen merkittävä mahdollinen maailma

Käsitteen *skenaario* otti ensimmäisenä käyttöön Herman Kahn yhdistäessään sotatieteet ja strategian opit Rand Corporationissa 1950-luvulla. Skenaarioita käytettiin aktiivisesti muun muassa energiyhtiöissä 1970-luvun öljykriisin aikaan ja jopa ennen kriisiä. Sittemmin skenaarioita ovat laatineet monet julkiset ja yksityiset tahot mitä moninaisempiin tarkoituksiin. Esimerkiksi the Smithsonian Institutionin, The Futures Group Internationalin ja YK:n yliopiston käynnistämä *The Millenium Project* on laatinut yli 450 erilaista skenaariota maailman tulevaisuudesta monelta eri kannalta. (Glenn & The Futures Group International, 2003, 3). Suomessa skenaarioita ovat laatineet muun muassa elinkeinoelämän keskusjärjestöt ja valtio. Monesti skenaarioita käytetään pitkän aikavälin strategioiden ja suunnitelmien tuottamisen (Glenn & The Futures Group International, 2003, 4).

Skenaario on tarina, joka yhdistää

nykyhetken ja sitä seuraavat teot tulevaisuuden mahdolliseen maailmaan kausaalisesti. Skenario havainnollistaa erilaisia päätöksiä ja niistä aiheutuvia seurauksia ja siinä tulee määrätä tarkasti vuosi ja tarkka rajattu alue. Skenaario ei kuitenkaan ole yksittäinen ennustus, vaan tapa organisoida erilaisia näkemyksiä tulevaisuudesta. Sen tulisi olla elävästi kirjoitettu, jotta lukijalle havainnollistuu selkeästi päätösten ongelmat ja mahdollisuudet muutokseen. Skenaario on siis kertomus siitä mitä tiettyjä tekoja tekemällä voisi tapahtua. (Glenn & The Futures Group International, 2003, 3.)

Skenaariolatarkoitetaan siis erityisen merkittävää mahdollista maailmaa, joka voidaan saavuttaa tulevaisuuspolun teoilla. Skenaario koetaan erityisen merkittäväksi mahdolliseksi maailmaksi toivottavuutensa tai epätoivottavuutensa vuoksi ja se halutaan nostaa lukijalle esille muiden mahdollisten maailmojen joukosta. (Kamppinen ym., 2002, 29.)

Skenaariot voivat olla sekä positiivisia että negatiivisia. Usein ne ovat sellaisia mahdollisia maailmoita, jotka on syytä ottaa huomioon syystä tai toisesta. Skenaario voi johtaa esimerkiksi katastrofiin tai nelmiin maailmaan, kuitenkin niissä rajoissa että maailma on saavutettavissa oleva. Useimmiten skenaario nousee esiin joko halutuimpana tai todennäköisimpänä tulevaisuutena. (Kamppinen ym., 2002, 29.)

Skenaario rakentuu seuraavasti:

Skenaariot ovat Kahnin mukaan narratiivisia kuvauksia tulevaisuudesta, jossa keskitytään erityisesti kausaaliseseen yhteyteen tekojen ja seurausten välillä (Kahn, 1969 viitattu lähtessä Glenn & The Futures Group International, 2003, 4). Skenaarioita pitäisi Glennin ym. mukaan arvioida sen mukaan, miten ne auttavat päättäjiä ja tulevaisuuteen vaikuttavia toimijoita. Mikäli skenaario on ollut avuksi, on se ollut onnistunut. Sitä toteutuuko skenaario ei sinänsä pitäisi olla merkitystä. Onnistuneet skenaariot ovat sisäisesti koherentteja ja uskottavia, mutta

myös havainnollistavat selkeästi tekojen ja seurausten suhteen. Glennin ym. mukaan onnistuneet skenaariot myös herättävät lukijan mielenkiinnon ja näin ollen edistävät skenaarion muuttumista tulevaisuuden todellisuudeksi. (Glenn & The Futures Group International, 2003, 4). Valistunut lukija muistaa tässä Häyrysen kritiikin, joka nostettiin hetki sitten esille.

Nykyään ei enää luoda vain yhtä ainutta todennäköistä tulevaisuuskuvaa, vaan sen sijaan luodaan useita toisistaan poikkeavia maailmoita joiden välillä voi vertailla tulevaisuuksia (*futures*). Skenaarioita voidaan käyttää myös sen esilletuomiseen, ettemme tiedä miten johonkin tulevaisuuteen päästään. (Glenn & The Futures Group International, 2003, 4.)

4.1.7 Tulevaisuus ja arvot

– eli miten joku mahdollinen maailma voi olla merkittävä

Ei riitä, että meillä on mahdollisia tulevaisuuden kuvauksia ja mahdollisia maailmoita. Jotta tulevaisuustieto mahdollisista maailmoista olisi hyödyllistä on oltava jonkinlainen arvopohja, jonka perusteella jokin tulevaisuus on toivottava tai epätoivottava.

Arvoilla tarkoitetaan siis sitä mikä on arvokasta ja mikä arvotonta, eli mitä pidetään toivottavana ja mitä epätoivottavana. Ilman arvoja tulevaisuudellakaan ei olisi väliä, sillä olisi yhdentekevää millainen maailma on. Päätöksentekomme pohja on arvot. Ne määrittävät millaisia päätöksiä teemme. (Kamppinen ym., 2002, 36.)

Arvoilla voi olla välinearvoa, eli jokin asia on arvokas siksi että se edistää toista asiaa. Esimerkiksi liikuntaa voi arvostaa siksi että se edistää terveyttä. Näin liikunta toimii välinearvona terveyden arvolle. Terveys puolestansa voi olla

välinearvo hyvälle elämänlaadulle. On kuitenkin syytä huomata, että arvoja voi toteuttaa monella eri tavoin, eikä kaikille hyvää elämänlaatua arvostaville terveys ole tärkeää, sillä arvoja voi toteuttaa mitä erilaisin teoin. (Kamppinen ym., 2002, 37.)

Tulevaisuudentutkimuksessa voidaan myös luoda arvoja ja se onkin yksi tulevaisuudentutkimuksen työkalu. Erilaiset arvojärjestelmät johtavat erilaisiin tulevaisuudspolkuihin ja erilaisilla arvovalinnoilla tehdään erilaisia päätöksiä. Toisen arvojärjestelmän toivottu tulevaisuuskuva voi olla toisen arvojärjestelmän epätoivottu tulevaisuuskuva. On kuitenkin syytä pitää erillensä nykyisyydessä havaitut arvot ja luodut arvot (Kamppinen ym., 2002, 36).

Tulevaisuudentutkijan tulee kyetä asettumaan omien arvojensa yläpuolelle jotta hän pystyy luomaan myös oman toiveensa vastaisia maailmoita.

Tietynlaiset arvovalinnat eivät siis tarkoita, että tulevaisuudentutkija olisi itse juuri tätä mieltä. (Kamppinen ym., 2002, 36). Tulevaisuudentutkija on siis eräänlainen erilaisten arvojen välittäjä (ibid., 49).

Myös skenaarioissa on asetettu omien arvojen yläpuolelle, kuten taidekäsitystä ja skenaarioiden lopputulemia vertailemalla voi varmastikin päätellä.

4.1.8 Kolme havainnollistusta tulevaisuudentutkimuksen kohtaamasta kritiikistä

Esimerkkinä tulevaisuudentutkimuksen kritiikistä nostan esille kolme satunnaisesti valittua kritiikin kohdetta. Ne eivät ole olennaisimmat tai tärkeimmät kritiikin kohteet, mutta toimivat esimerkkinä siitä millaista kritiikkiä tulevaisuudentutkimus on kohdannut. Esimerkkien tarkoitus on havainnollista tulevaisuudentutkimuksen piirissä käytävän keskustelun monipuolisuutta ja monialaisuutta.

Kritiikkiesimerkki 1.

Skenaarioissa harvoin esitetään muuta kuin yksi toivottava vaihtoehto ja sekin on yleensä vain laatijan kannalta mie-

lekäs. Tulevaisuutta luotaavia tekstejä voidaan kritisoida siitä, että ne eivät yleensä tarjoa mielekästä ja riittävää taustamateriaalia, osallistavat yleensä suoria edunsaajia työskentelyssään ja esittävät mielekkään skenaarion ainoana mahdollisena tulevaisuutena. Tulevaisuuden avoimuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa tulevaisuuden kulkuun harvoin hiiskutaan. Tulevaisuusraportit ovat muodostuneet synonyymeiksi toimenpidesuunnitelmille.

Skenaarioita käytetään paljon organisaatioiden omaan vallantavoitteluun ja omien intressien edistämiseen. Tällöin harvasti halutaan esittää julkisuuteen

yleisen yhteiskunnan kannalta parempia ja toivottavia vaihtoehtoja tai oman toiminnan negatiivisia ulottuvuuksia, koska ne saattaisivat haitata organisaation toimintaa. Skenaariot eivät siis aina ennestään negatiivisia asioita itsellensä (kts. Häyrynen, 2009).

Usein tulevaisuutta ei kuvata avoimena vaikuttamismahdollisuutena, vaan tarjotaan ainoastaan yksi vaihtoehto toiminnalle joka olisi parasta toteuttaa ja johon suuntaan olisi kehityttävä jotta vältetään tuomionpäivä. Samanaikaisesti toivottava skenaario tukee tutkimuksen tilaajan poliittisia tai ideologisia intressejä.

Olen tiedostanut tämän esitetyn kritiikin opinnäytetyössäni ja pyrkinyt poistamaan näitä epäkohtia omasta teoksestani. Tarjoan spekulatiivista taustatietoa, oman näkemykseni ja mielipiteeni asiaan sekä olen pyrkinyt kannustamaan lukijaa avoimen tulevaisuuden näkemiseen ja omanlaisen tulevaisuusnäkemyksen luomiseen.

Kritiikkiesimerkki 2.

Wendell Bellin kaksiosainen lähes 750

sivuinen ja noin yhdeksänsataa lähdettä sisältävä *Foundations of Futures Studies* on saanut kiitosta tulevaisuudentutkimuksen ensimmäisenä perusoppikirjana, joka yhdistää tietoa aikaisemmista tutkimuksista. On myös oltu huolestuneita siitä, saako teos tulevaisuusraamatun aseman tulevaisuudentutkimuksen piirissä. (Tapio, 1999.)

Petri Tapio kohdistaa kritiikkiä Bellin edustamaan arvo-objektivismiin. Arvo-objektivismilla tarkoitetaan ajatusta, että arvojen hyvyttä voitaisi arvioida objektiivisesti. Arvorelativismissa arvot ovat puolestaan yksilön subjektiivinen mielipiteenilmaus. Tapio tuo esille sen, ettei Bell perustele arvo-objektivismiansa koska hän pitää sitä totuutena. Eräänä Bellin esimerkeistä Tapio nostaa esille tupakoinnin haittoja koskevan keskustelun. (ibid.). Kamppinen, Malaska ja Kuusi (2002, 37) ovat myös nostaneet tupakoinnin arvoyhteyden esiin mutta toisesta näkökulmasta: Siinä missä Bellille tupakointi on objektiivisesti haitallista koska se lisää keuhkosyövän riskiä (Tapio, 1999), näkevät Kamppinen, Malaska ja Kuusi että ihmisillä on erilaisia arvoprefe-

renssejä ja arvoketjuja (Kamppinen ym., 2002, 37). Joidenkin mielestä tupakointi voi lisätä elämänlaatua nautittavuudellaan, kun taas toisten mielestä terveellisyys, ja täten tupakoimattomuus lisää elämänlaatua. Elämänlaatu arvona voi olla sama, mutta erilaiset muut arvot, arvoketjut ja välinearvot saavat ihmiset tekemään erilaisia päätöksiä samoista asioista samoilla arvoilla (ibid.).

Wendell Bellin teosta Petri Tapio (1999) kritisoi myös siitä, että Bell tekee väitteen siitä, että tulevaisuudentutkimuksen filosofisia perusteita olisi tutkittu vähän. Hänen mukaansa Bell ei nosta esille mm. asiasta kirjoittaneita Inayatullahia, Malaskaa tai Mannermaata. Tapion mukaan Bell uskoo tulevaisuudentutkimuksen pystyvän muun luonnontieteen tavoin objektiiviseen analyysiin. Tulevaisuudentutkimuksen tulosten epävarmuutta voidaan kuitenkin kritisoida. (ibid.).

On todettava Bellin puolustukseksi että maailmassa on satoja samasta asiasta kirjoittavia tahoja, eikä ole mahdollista tietää mitä ympäri maailmaa tapahtuu ja tuntea kaikkia kirjoittajia. Tapion kritiikki

on huomioitu opinnäytetyössä siten, että Bellin määrittelemiä reunaehtoja on täsmennetty Kamppisen, Malaskan ja Kuusen esittämällä arvönäkökulmilla.

Kritiikkiesimerkki 3.

Uskontotieteilijä Amarasingamin (2008) väitteen mukaan osa tulevaisuudentutkimuksesta on saanut uskonnollisia piirteitä. Amarasingam näkee, että tulevaisuudentutkimuksella ja siihen eräissä yhteyksissä läheisesti liittyvällä transhumanismilla on mahdollisuus kehittyä uskontokunnaksi. (Amarasingam, 2008, 1). Amarasingam perustaa näkemyksensä pääosin Ray Kurzweilin teksteihin ja käyttäytymiseen, mutta sivuaa myös Bill Joyta, Hans Moraviciä ja Frank Tipleriä (ibid., 2).

Amarasingam pohtii uskontokultin ja futurologian yhteyttä Lorne Dawsonin New Religious Movement -määritelmän pohjalta: (1) Uudet uskontokunnat ovat yleensä hyvin kiinnostuneita jäsentensä tarpeista. Futurologiassa pyritään näitä jäsenten ongelmia ratkaisemaan. (2) Uudet uskontokunnat väittävät että heillä

on esoterista tietoa joka on vasta löydetty. Futurologialla on esittää väitteitä tulevasta joita ei vielä aikaisemmin ole kuultu. (3) Uusissa uskontokunnissa luetaan muutosta ihmisyyteen (transfiguring experience). Futurologiassa tämän nähdään toteutuvan teknologian kehityksen kautta; teknologialla yhteiskunnan ja ihmisten elämän luvataan muuttuvan toisenlaiseksi. Transhumanistit puolestaan uskovat ns. singulariteettiin eli tilaan jossa tekniikan kehitys on niin nopeaa että tulevaisuutta on mahdotonta ennustaa. Tämä transendensoi ihmisen kuin jumalaksi. (4) Toisin kuin vallitsevat uskonnot, ne ovat epämuodollisesti järjestyneet eikä niillä ole systemaattista maailmankuvaa. Tutkimusyhteisöt ja tutkijat tutkivat montaa aihetta ja monesta näkökulmasta monelle eri tilaajalle. Sekä (5) ne ovat keskittyneitä karismaattiseen johtajaan. Vaikka tällaisiksi voisi kelvata vaikka Kurzweil erilaisissa asiayhteyksissä, myöntää Amarasingam, ettei ole futurologian kannalta karismaattiset johtajat ole niin merkityksellisiä. (Amarasingam, 2008, 2-8). Myös Wendell Bell on saavuttanut karismaa laajalla futurologian

teoksellansa.

On sanottava, että Amarasingamin kriittikki ei ole täysin perustelua sillä hän antaa hyvin suuren painoarvon muutamille populaareille kirjoittajille, mutta ei huomioi tulevaisuudentutkimusta kokonaisvaltaisesti. On hankala väittää että esimerkiksi Helsingin yliopiston rehtorinakin toiminut Ilkka Niiniluoto olisi pyrkinyt keräämään uskontokuntaa ympärillensä neutraalin tieteellispainotteisilla teksteilään. Toisin on Kurzweilin kanssa, mutta yksittäisistä tekijöistä ei tule vetää turhan helposti laajoja johtopäätöksiä. Monesti tieteellisesti painottuneet tutkijat jäävät helpommin varjoon kuin hurjia väitteitä laukovat popularisoijat.

Opinnäytetyössä Amarasingamin ja Kurzweilin kumpienkin näkemykset on yhdistetty skenaariossa 2 yhteen, kun taide muuttaa muotoansa uskonnoksi singulariteetin vallitessa.

On kuitenkin hyvä tiedostaa, että futurologiaan liittyy sekä epämiellyttäviä piirteitä sotateollisuudesta ja öljyteollisuudesta uskontokultteihin mutta myös hienoja mahdollisuuksia vaikuttaa kansalaisaktiivismin keinoin ja arvoin

paremman ja oikeudenmukaisemman tulevaisuuden puolesta. Nämä tulevaisuuden mahdollisuudet tulee ottaa yhteisesti haltuun yhteisön hyväksi sen sijasta että niillä korostettaisi omaa etua tavoittelevi-

en organisaatioiden etua. Tulevaisuuteen liittyvillä teoilla, sanoilla ja kirjoituksilla on valtaa, joten olisi tärkeää että valta jakautuu tasaisesti.

4.2 Toimijalähtöinen haastattelumuotoinen skenaarioanalyysi

Tässä opinnäytetyössä on kehitelty uutta menetelmää kompleksisten monisäikeisten ilmiöiden erilaisten näkemysten kartoittamista varten. Opinnäytetyö on toteutettu vartavasten kehitetyllä toimijalähtöisellä haastattelumuotoisella skenaarioanalyysillä. Tätä kyseistä metodia ei siis ole käytetty ennen tätä julkaisua. Menetelmä on kokeellinen yritys muuttaa tulevaisuustietoa helposti sisäistettävään muotoon ja kartoittaa vaikeasti hahmotettavaa kaoottista kompleksista ilmiötä ja sen toimijoiden näkemyksiä. Menetelmä ei ole ainut tulevaisuudentutkimuksen osallistava metodi, mutta sopii

nähdäkseni parhaiten tähän tutkittavaan asiaan. Esimerkiksi Delfoi-menetelmällä voidaan luoda kompromisseja monista erilaisista näkökulmista. Toimijalähtöinen skenaarioanalyysi sen sijaan etsii eroja ja nostaa esille yksityiskohtia.

Tässä luvussa käydään läpi menetelmän toteuttaminen ja sen vaikutukset. Toimijalähtöisen menetelmän kontribuutiota tulevaisuudentutkimukselle käsitellään seuraavassa alaluvussa ”4.2.1 Miksi uusi menetelmä.”

4.2.1 Miksi uusi menetelmä?

Kuva 3. Toimijalähtöinen skenaariomenetelmä siirtää tulevaisuustietoa helposti ymmärrettävässä muodossa

Perinteinen skenaariomenetelmä toimii hyvin organisaatiossa, jossa johtajuus on selkeästi määritelty ja rahanjaolla voidaan ohjata toiminnan suuntaa. Taiteen luonne ei ole kuitenkaan keskusjohdettu vaan enemmänkin kompleksinen ja kaoottinen. Taiteessa on suuri määrä hyvin itsenäisiä ja oma-aloitteisia toimijoita, joista kukaan ei alistu hierarkisesti minkään päättävän tahon alaisuuteen tai komentovaltaan. Taloudellisen ohjauksen keinot ovat myös rajatut, sillä taiteen erilaisia tulonlähteitä on valtava määrä

ja niiden puutteessa taiteilija rahoittaa toimintansa omilla rahoillansa.

Toisaalta jos jokin yhteiskunnallinen toimija ylipäänsä pyrkii ohjaamaan taidetta taloudellisilla välineillä tai suoralla komentovallalla on tämä toimija ymmärtänyt taiteen luonteen väärin. Taide on jo määritelmällisestikin jotain mitä on vaikea määritellä. Taiteen rikkaus on juuri sen monipuolisuudessa.

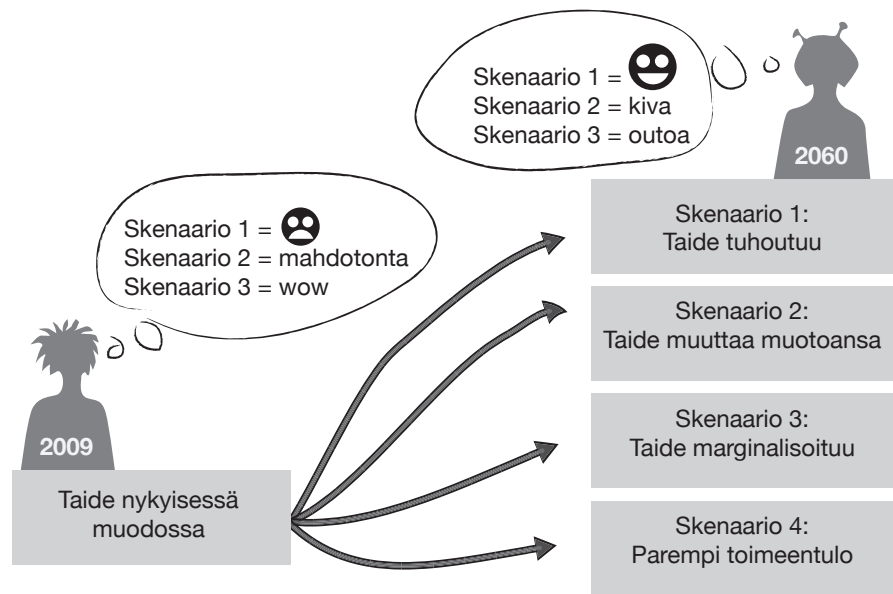
Kaaos- ja evoluutioteoriaan perustuva tulevaisuudentutkimus olisi hyvä lähestymistapa taiteen tulevaisuuden

selvittämiseen. Kuitenkin mikäli tarkoitus on siirtää tulevaisuustietoa myös itse taiteilijoille ei pelkkä tiedon luominen riitä. Tulevaisuustietoa on kyettävä myös viestimään taiteilijoille sopivassa muodossa. Toimijalähtöinen skenaariomenetelmä havainnollistaa lukijalle omien tekojen seurausten vaikutuksia tulevaisuuteen ja siirtää näin jopa huomaamatta tulevaisuustietoa taiteilijan ulottuviin.

Toimijalähtöisissä analyysissä toimijoista itsestensä lähtevä näkemys ilmiön nykytilasta tuo samaistumispinnan sekä nykyisyyteen että tulevaisuuden mahdolliseen maailmaan. Lukijalla on mahdollisuus pohtia itseään tulevaisuuden taiteilijoiden asemassa ja miettiä skenaarion mielekkyyttä oman elämän kannalta. Skenaariomenetelmää on myös tässä tutkimuksessa avattu niin, että kunkin skenaarion alussa on kirjoitettu auki millaiset yhteiskunnan päätökset ja taiteilijoiden asenteet johtavat kuhunkin skenaarioon. Näin ollen lisätään taiteilijoiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa ottamatta kantaa kuitenkaan skenaarioiden toivottavuudesta tai epätoivottavuudesta.

Avoimuus on keskeinen pyrkimys uudessa menetelmässä. Tarkoitus on antaa toimijoille tulevaisuustyökaluja ja mahdollisuuksia vaikuttaa omaan tulevaisuuteen omilla teoilla. Tulevaisuus on jätetty tarkoituksella avoimeksi, eikä skenaarioita ole määritelty hyviksi tai huonoiksi. Tulevaisuudet eivät ole hyviä tai pahoja sinänsä vaan niiden toivottavuuden tai epätoivottavuuden näkökulma on kiinni havainnoitsijan arvomaailmasta ja yhteiskunnallisesta näkemyksestä.

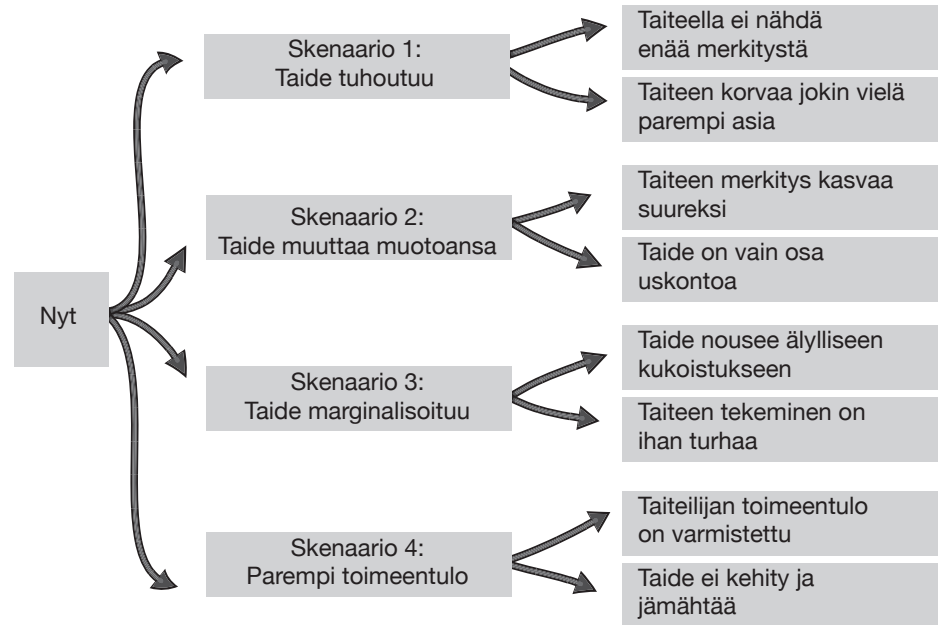
Ihmisten arvot, tavoitteet ja asenteet todennäköisesti muuttuvat tulevan 50 vuoden aikana ja myös käsitys taiteen funktiosta voi muuttua. On kuitenkin syytä jättää päätös taiteen tulevaisuudesta taiteilijoille itselle. Skenaariomenetelmän perisynti on ollut se, että se on määrännyt mitä tulevaisuutta lukijan tulisi toteuttaa. Tämä on muuttanut skenaarioanalyysin organisaation ylimmän johdon apumenetelmäksi sen sijasta, että se toimisi yhteisön oman päätöksen ja itsestä lähtevän tulevaisuuden luomisen menetelmänä. Tulevaisuus ei ole mustavalkoisen hyvää tai huonoa, joten skenaarioidenkaan ei tulisi olla.

Kuva 4. Vuoden 2060 taiteilijat saattavat nähdä skenaariot toisella tavoin kuin nykyiset

Hyvältä kuulostava taiteilijoiden parempi toimeentulo saattaa johtaa taiteen jämähtämiseen. Toisaalta taas jos kuvataide kuolee nykyisessä muodossa, saattaa olla että sen korvaa joku täysin uusi mahtava asia josta emme vielä osaa

kuvitellakaan. Toisaalta taiteen kuolema voi todellakin tarkoittaa sitä, ettei mitään uutta tule tilalle ja parempi toimeentulo voi johtaa puolestaan siihen uuteen vielä mahtavampaan asiaan. Emme voi tietää tulevaisuutta. Mutta sen tiedämme, että

Kuva 5. Puumalli: Erilaisia mahdollisia jatkokehityskulkuja neljälle skenaariolle.

tulevaisuus muotoutuu nykyisistä teoistamme. Myös taiteilijoiden teoista.

Toimijälähtöinen menetelmä on siis kehitetty jotta voidaan siirtää tulevaisuustietoa taiteilijoille helposti ymmärrettävässä muodossa. Se on myös kehitetty,

jotta voidaan hyödyntää asiantuntijoissa (taiteilijoissa) piileviä näkemyksiä tulevaisuudesta ja taiteen kehityksestä ja tarkoituksesta.

4.2.2 Toimijälähtöisen haastattelumuotoisen skenaarioanalyysin toteuttaminen

Toimijälähtöinen skenaarioanalyysi antaa suurta painoarvoa haastatteluissa esille tulleille näkemyksille. Se rakentaa kullekin osallistujalle oman näkökulman

ilmiöön. Menetelmässä rakennetaan skenaarioita ilmiön muutoksesta ja laaditaan kuhunkin skenaarioon kuvitteellinen minä-muotoinen kuvaus tulevaisuuden

Toimijälähtöisen haastattelumuotoisen skenaarioanalyysin raportin rakenne	
Tutkittavan ilmiön määrittely	
Aikaisemman tutkimuksen esittely	
Tutkijan oma henkilökohtainen suhtautuminen ilmiöön (minä-muotoisena)	
Haastatteluun osallistuneiden näkemys ilmiöstä (minä-muotoisena)	
Haastattelun onnistumisen arviointi	
Skenaarioiden muuttujien määrittely	
Skenaariot ilmiön tulevaisuuden kehityskaaresta	
Kuvitteellisten tulevaisuuden ihmisten näkemys ilmiöstä (minä-muotoisena)	
Tutkimuksen johtopäätökset	

Taulukko 2. Toimijälähtöisen haastattelumuotoisen skenaarioanalyysin raportointi

toimijan näkökulmasta ilmiöön. Näin ollen menetelmä tarjoaa vertailukohdan tämän hetken ihmisten ja tulevaisuuden ihmisten välillä.

Toimijälähtöisessä skenaarioanalyysissä hyödynnetään haastattelussa saatuja näkemyksiä myös skenaarion muuttujien määrittelyssä. Haastattelun kuluessa haastateltavilta tiedustellaan heidän henkilökohtaisia näkemyksiänsä etukäteen laadituista tulevaisuusskenaarioiden luonnoksista. Näitä näkemyksiä hyödyntää varauksella asiantuntijanäkemysinä skenaarion muuttujien valintaan ja kartoitukseen. Pelkkien haastattelun vastausten varassa ei uudessakaan menetelmässä olla, vaan aikaisempaa tutkimustietoa ja muuta tausta-aineistoa tarvitaan haastattelun näkemysten ohella muuttujien valintaan ja skenaarioiden laadintaan. Haastatteluun osallistujien roolina ei siis ole tulevaisuudentutkimuksen ammattilaisuus vaan heidän oman toimenkuvansa ja näkemyksensä esille tuonti.

Koska uudessa analyysimenetelmässä on tarkoitus antaa ääni haastateltaville on tutkijan hyvä tulla julki myös oman

mielipiteensä kanssa. Näin lukija voi tulkita tutkijan suhdetta haastateltaviin ja skenaarioiden laadintaan avoimesti. Menetelmässä on myös mahdollista käyttää itsereflektiivistä läpikäyntiä haastatteluiden, haastatteluiden onnistumisen, tutkimustulosten ja skenaarioiden yhteydessä. Tämä auttaa lukijaa suhtautumaan ja ymmärtämään tutkijan näkemystä ilmiöön paremmin.

Toimijälähtöinen haastattelumuotoinen skenaarioanalyysi ei ole täysin puhtaasti haastattelupohjainen. Siinä hyödynnetään myös aikaisempaa tutkimustietoa. Kysymyspatteriston, skenaarioiden ja tulevaisuuden minä-muotoisten näkemysten kirjoittaminen vaatii monenlaisia valmiuksia ja taustatietoja tulevaisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Haastateltavilla ei voi olettaa olevan sellaista tulevaisuudentutkimuksen tuntemusta, että heidän näkemyksiä voitaisi käyttää yksinomaan muuttujien valintaperusteina.

Toimijälähtöisen haastattelumuotoisen skenaarioanalyysin toteuttaminen

1. Valmistelut

- Kysymyksenasettelu (valitaan tutkittava käsite tai ilmiö)
- Positiointi ja tutkimusalueen rajaus
- Tutustutaan aikaisempaan tutkimukseen
- Kerätään tausta-aineistoa ja aikaisempia skenaarioita aiheesta
- Määrittellään ilmiön mahdolliset tilat (ilmiö vahvistuu, ilmiö heikkenee, muuttaa muotoansa, katoaa, yhdistyy toisen ilmiön kanssa, marginalisoituu jne.)
- Luonnostellaan skenaariot ilmiön eri tilojen pohjalta (esim. taide katoaa, muuttaa muotoansa...)

2. Haastattelut

- Laaditaan kysymyspatteristo niin, että se rohkaisee tuomaan näkemystä monipuolisesti esille
- Suoritetaan asiantuntijahaastattelu: valitaan niitä, joita asia koskettaa ja jotka ovat itse alan toimijoita. Pyritään valitsemaan oikeita toimijoita ja välttämään ilmiön kanssa etäisesti työskenteleviä ihmisiä kuten alan tutkijoita, alan opettajia, sukulaisia ja poliitikoita.
- Kartoitetaan haastattelussa laajaa näkemystä ilmiöstä ja siihen liittyvistä muista ilmiöistä
- Pyydetään haastateltavia arvioimaan luonnosteltujen skenaarioiden todennäköisyyttä ja vaikutuksia heihin itseensä ja ilmiöön
- Epästrukturoitu haastattelu: voi vastata kysymyksen vierestä, kerätään näkemystä tutkittavasta ilmiöstä laaja-alaisesti

3. Haastatteluiden tulokset

- Laaditaan minä-muotoinen kuvaus kullekin haastatellulle hänen suhteesta ja näkemyksestä tutkittavaan ilmiöön
- Kirjoitetaan vastaava minä-muotoinen itserefleksio omasta suhtautumisesta ilmiöön
- Laaditaan skenaarioiden muuttujat haastattelussa esille nousseiden näkemysten ja aikaisemman tutkimuksen pohjalta

4. Skenaarioiden laadinta

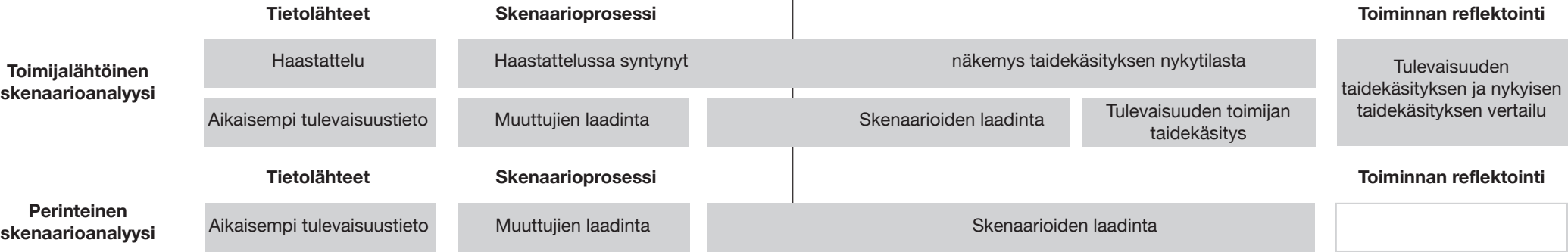
- Otetaan huomioon skenaarioita laadittaessa haastattelussa esille tulleet näkemykset
- Haastatteluiden näkemyksiin voi suhtautua kriittisesti
- Luodaan skenaarioluonnosten pohjalta varsinaiset skenaariot
- Laaditaan kullekin skenaariolle minä-muotoinen kuvitteellinen tulevaisuuden toimijan näkemys ilmiöstä
- Tulevaisuuden minä-muotoiset tekstit voivat olla täysin kuvitteellisia henkilöitä tai yhden tai useamman haastatellun tulevaisuuden minän kuvauksia

5. Itserefleksio (valinnainen)

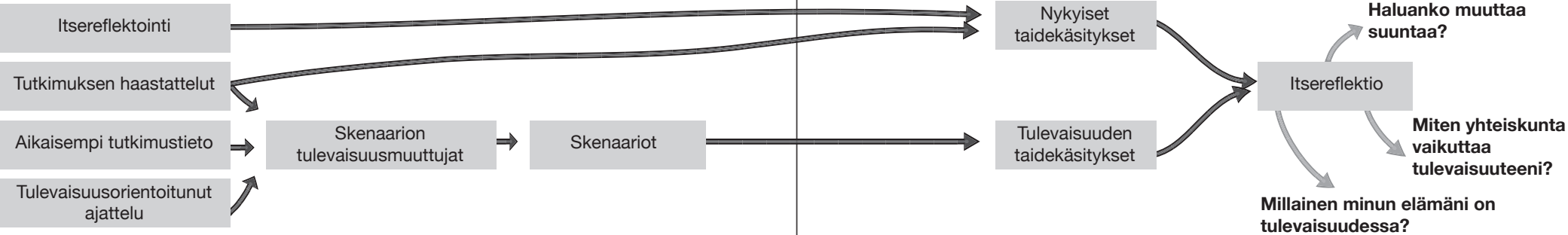
- Pyydetään haastatteluun osallistuneita arvioimaan lopullisten skenaarioiden ja tulevaisuuden minä-muotoisten kuvauksien uskottavuutta ja sitä voivatko ne toteutua
- Laaditaan tutkimustuloksista itserefleksio jossa käsitellään oman ja haastatteluun osallistuneiden suhtautumisen vaikutuksia tuloksiin

4.2.3 Uuden ja perinteisen menetelmän vertailua

Eräs suuri muutos, jonka toimijälähtöinen skenaarioanalyysi tuo on itserefleksio ja omien ajatusten esilletuonti. Skenaariomenetelmässä ei perinteisesti ole tuotu esille omia näkökulmia tai poliittisia si-
doksia. Näin ollen skenaariomenetelmä kehittynyt enemmänkin taloudellisen ja poliittiseksi vallankäytön välineeksi kuin

Kuva 7. Toimijälähtöisen ja perinteisen skenaariomenetelmän elementtien eroavaisuuksia

Kuva 8. Taidekäsitysten vertailusta syntyvä uusi tieto

tulevaisuudentutkimuksen neutraaliksi työkaluksi.

Omien arvojen, näkemysten ja tavoitteiden esilletuominen skenaarioanalyysin alussa asettaa skenaariot oikeampaan viitekehyykseen, jolloin niitä voidaan arvioida paremmin sekä toimijan intressien että hänen aatemaailmansa kautta. Tämä menettelytapa olisi toivottavaa muussakin tulevaisuudentutkimuksessa, sillä se

lisäisi menetelmän uskottavuutta ja eettisyyttä sekä mahdollistaisi skenaarioiden oikeudenmukaisemman arvioinnin.

Haastattelumuotoinen skenaarioanalyysi tuo myös alan toimijoiden oman äänen esiin toisin kuin perinteinen menetelmä. Vaikutukset kohdistuvat ja lähtevät näin ollen ihmisistä eikä abstrakteista megatrendeistä ja organisaatioista. Näin ollen uusi menetelmä luo avoimemman ja

osallistavamman tulevaisuudentutkimuksen näkökulman, jossa kenellä tahansa on oikeus esittää näkemyksiä tulevaisuudesta. Kenellä tahansa on myös mahdollisuus toteuttaa tulevaisuutta.

Haastattelumuotoinen skenaarioanalyysi eroaa myös siinä, että se tarjoaa taustatietoa ja käy avointa keskustelua skenaarioiden totuudenmukaisuudesta ja kriitikkistä. Se ei pyri peittelemään kohdistuvaa kritiikkiä, vaan tarjoaa väitteet lukijan oman arvioinnin varaan. Menetelmä ei siis pyri painostamaan omaa näkökulmaansa lukijalle.

Toimijälähtöisen skenaarioanalyysin tulevaisuustieto rakentuu itsensä ja omien toimien näkemisestä tulevaisuuteen vaikuttavina tekoina ja aktiivisesta tulevaisuuden haltuunotosta. Kun toimija (taiteilija) tietää miten hänen tekonsa saattavat vaikuttaa tulevaisuuteen on hänellä suurempi motivaatio myös ottaa osaa tulevaisuuden luomiseen ja muokkaamiseen. Tämä liittyy myös menetelmän pyrkimykseen tuoda lisää yksilöille mahdollisuuksia tulevaisuusvaikuttamiseen.

4.2.4 Mihin toimijälähtöinen skenaarioanalyysi soveltuu?

Toimijälähtöinen haastattelumuotoinen skenaarioanalyysi soveltuu hyvin sellaisten ihmisryhmien tulevaisuuden toiminnan kartoittamiseen, joilla ei ole selkeää johtajaa ja jotka toimivat itsenäisesti. Menetelmällä voidaan kartoittaa taiteilijoiden lisäksi esimerkiksi tutkijoiden, työttömien tai alakulttuurien kehityskulkua.

Menetelmällä voi olla käyttömahdollisuuksia ammatinvalinnan- ja opintojenohjauksessa. Menetelmä on työläs, mutta sillä on mahdollista havainnollistaa omien valintojen seuraksia. Toimijälähtöinen skenaarioanalyysi on esimerkiksi mahdollista toteuttaa valmistuvalle samaa oppiainetta opiskelevalle luokalle, jolloin

Tulevaisuustieto

Itsensä näkeminen

Nykytoimijoiden
näkemykset

Tulevaisuuteen
johtavat
skenaariot

Tulevaisuuden minä

Vaikutusmahdollisuuksien
tiedostaminen

Toiminta joka johtaa
tulevaisuuden muuttamiseen

Tulevaisuusorientoitunut
ajattelu

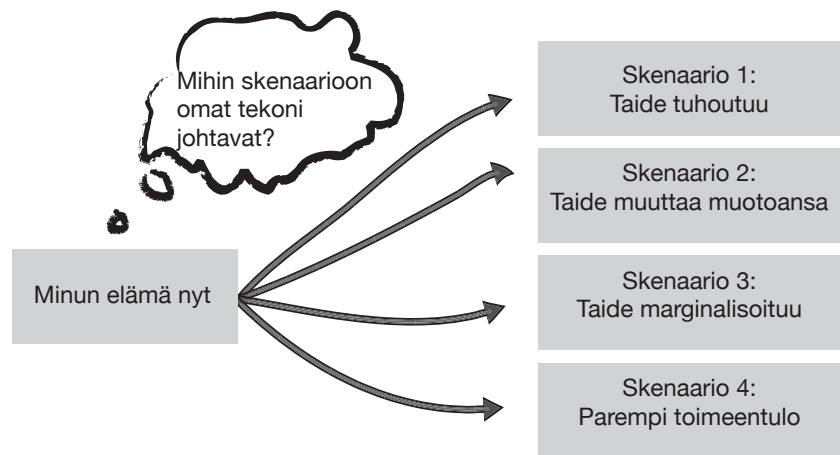
Kuva 9. Toimijälähtöisen haastattelumuotoisen skenaariomenetelmän tulevaisuustieto

kukin alan opiskelija voi nähdä realistisia ja utopistisia tulevaisuuden kuvia siitä, mihin tutkinnon suorittaminen ja työelämään siirtyminen saattaisi johtaa tietyillä teoilla ja jatko-opinnoilla.

Menetelmä saattaa sopia kaoottisen toimijälähtöisen ympäristön lisäksi myös institutionaaliseen käyttöön. Sitä voidaan mahdollisesti hyödyntää itsenäisten

akateemisten tai liiketalousyksiköiden toiminnan kehittämisessä ja YT-neuvotteluissa mielekkään tulevaisuuden kartoittamisessa.

Toimijälähtöisen analyysin vahvuus on sen kommunikatiivinen luonne. Se viestii ihmisille heidän henkilökohtaisista mahdollisuuksista vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa.

Kuva 10. Skenaarioiden ja oman elämän peilaaminen

4.2.5 Menetelmän ongelmakohdat ja jatkokehittely

Tämä opinnäytetyö on ensimmäinen teos, jossa tätä nimenomaista menetelmää on sovellettu. Valitsin puolet (n=3) aineistohaastatteluun sillä perusteella että tiesin heidän olevan sanavalmiita ja toisen puolen (n=3) valitsin satunnaisesti Kuvataideakatemian aulassa vastaantulleista opiskelijoista. Yksi satunnaisesti valituista haastatteluista jäi toteutumatta. Tällaisesta pienestä viiden henkilön otoksesta ei voi vetää johtopäätöksiä siitä onko valintatavalla merkitystä menetelmän onnistumiselle. Pienessä ryhmässä (N=5) ei eroja kuitenkaan tuntunut nousevan esiin. Merkittäviä eroja aineistohaastattelun (n=5) ja taustahaastattelun (n=3) välillä ei syntynyt, joskin tämäkään otos (N=8) ei ole riittävän kattava johtopäätösten vetämiselle.

On kuitenkin hyvä tiedostaa, etteivät kaikki ihmiset ole sanavalmiita ja mietineet omaa toimintaansa hyvin pitkälle. Kaikilla ei ole selkeää käsitystä siitä mitä

hän tekee tai miksi tekee. Monilla ihmisillä ei ole kovinkaan paljoa käsitystä tulevastai kärsivällisyyttä sitä pohtimaan. Aineistohaastatteluun valituista yli puolet (n=3) oli hyvin korkeasti koulutettuja (toinen yliopistotutkinto) ja muutoinkin vastaajat muodostavat poikkeuksellisen koulutetun ryhmän. Toimijälähtöisen haastattelumuotoisen skenaarioanalyysin toteuttaminen korkeakoulutetun akateemisen ympäristön ulkopuolella saattaa muodostaa omanlaisia haasteita.

Haastattelumuotoinen skenaarioanalyysi tarvitsee kuitenkin jonkinlaisia asiantuntijoita toimiakseen. Mutta voidaan ajatella että pitkäaikaistyötön on työttömyyden asiantuntija vaikkei hänellä ole ”työttömyystutkintoa” tai työttömyyteen tähtäävää koulutusta. Jotta asiantuntijahaastattelu on mielekäs tapa toimia, tulee haastateltavilla olla jonkinlainen käsitys omasta tilanteestaan. Menetelmällä ei voi löytää piilossa olevia

kätkettyjä asioita, tai jos voi, niin se on silloin enemmän kiinni haastattelijan tai-doista kuin menetelmästä. Menetelmän kannalta on siis toivottavaa että vastaajille olisi paljon sanottavaa ja paljon mielipiteitä.

Toimijälhtöinen haastattelumuotoinen skenaarioanalyysi ei pyri edes kvantitatiiviseen mitattavuuteen, joten haastattelussa ilmenneitä näkemyksiä ei voi pitää tilastollisesti edustavana. Menetelmä pyrkii enemmänkin löytämään akanoita jyvistä ja näkemään tiedon murusia massasta. Menetelmällä voidaan nostaa esiin erinäisiä ongelmakohtia, jotka jäisivät perinteisen haastattelun ja kyselylomakkeen ulkopuolelle. Tätä edesauttaa tulevaisuusorientoitunut kysymysasettelu, jossa haastattelija ja haastateltava kummatkin tiedostavat tulevaisuuden olevan hypoteettinen ja voivan muuttua. Haastattelussa on siis avoin mahdollisuus nostaa itselle tärkeitä asioita esille.

Kysymyksenasetteluun on tärkeää panostaa. Kysymysten tulee olla riittävän laajoja jotta näkemys tulee kokonaisvaltaisesti esille. Haastattelun suoraan ilmiön tulevaisuuteen kohdistunut kysymys

(”millaisen uskot taiteen olevan vuonna 2060”) ei tuonut esille juuri mitään tutkimuksen kannalta merkityksellistä. Merkittävimmät näkemykset nousivat esille hyvin henkilökohtaisia näkemyksiä käsittelevissä kysymyksissä.

Henkilökohtaiset kysymykset edistävät sitä, ettei haastattelu jää muodolliselle ja etäännytylle tasolle. Henkilökohtainen keskustelu on henkisesti kuormittavaa sekä haastattelijalle ja haastateltavalle. Haastatteluissa on siis tärkeää kunnioittaa haastateltavan näkemyksiä vaikkei niitä hyväksyisikään. Tärkeää on luottamuksellinen ilmapiiri.

Koska näkemykset saattavat olla varsin henkilökohtaisia, on harkitsemisen arvoista antaa vastaajille mahdollisuus auki kirjoitetun näkemyksen tarkastamiseen. Tässä on kuitenkin varauduttava siihen, että haastateltu tulee katumapäälle ja tahtoo perua haastattelun.

Haastattelua varten on varattava riittävästi aikaa. Eräs ongelmakohta piilee siinä, etteivät ihmiset tahdo sitoutua haastatteluun määräämättömäksi ajaksi. Moni haastateltava halusi sopia tunnin kestävän haastattelun mutta tahtoi

jatkaa haastattelua sovitun ajan ylitse. Haastattelun onnistumisen edellytyksiä lisää kiireetön ilmapiiri ilman aikarajaa. Kokeilin keskustelun pituuden rajaamista tuntiin, mutta antoisinta keskustelu oli ilman aikarajaa koska haastateltava sai kertoa kaikki hänen mielessänsä olevat asiat. Rajatuista tunnin haastatteluista syntyi keskeneräisyyden tuntuma, kun keskustelu loppui kesken.

Menetelmää voisi hyvin käyttää laajemminkin, esimerkiksi edellisessä alaluvussa 4.2.4 esitetyn tavoin. Eräs menetelmän jatkotutkimuksen kohde olisi kvantitatiivisen aineiston soveltaminen haastatteluaineiston sijasta. Myös suuremmilla vastaajamäärillä menetelmä saattaa käyttäytyä toisin. Jatkotutkimuksessa on

hyvä myös testata menetelmää erilaisilla sosio-ekonomisilla ja ikäryhmillä sekä ammattikoulutusta suorittaneilla.

Menetelmän toimivuutta olisi myös hyvä kokeilla lyhyillä aikaväleillä. Esimerkiksi 2–5 vuotta kestäväällä tutkimuskaudella, jossa lopussa voidaan arvioida skenaarion näkemysten todenmukaisuus ja haastattelun näkemysten todenmukaisuus.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus ei ole niinkään rakentaa vedenpitävää teoriaa uuden mallin tueksi, vaan enemmänkin esitellä uusi menetelmä muihin tutkimuksiin sovellettavaksi ja parannettavaksi. Menetelmän laajempi tutkimus ja kehitystyö olisi enemmänkin jatko-opintojen aihe.

4.3 Jatkokysymyksiä ja tutkimusaiheita

Taiteen tulevaisuutta on tärkeä tutkia myös kaaos- ja evoluutioteoriaan pohjautuvilla tulevaisuudentutkimuksen menetelmillä. Taide kaoottisena kompleksisena järjestelmänä ei sovellu helposti

perinteisiin menetelmiin. Uhkarohkea tutkija voi koettaa ennakoida tulevaisuuden taiteen tyylilajeja ja teknisiä menetelmiä.

Taitelijoiden omia taidekäsitteitä on hyvä tutkia tarkemmin antropologian ja

sosiologian menetelmillä. Taiteen määrittely on yleensä tapahtunut yksittäisten ihmisten taholta; esimerkiksi kun filosofi on tiivistänyt oman näkemyksensä taiteen luonteesta. Laajamittainen kartoitus taiteilijoiden omista kokemuksista ja suhtautumisesta olisi ehdottomasti hyvä tutkimusaihe.

Taiteilijoiden taiteen tekemisen suhde heidän ideologiaansa on tutkimuksen arvoinen kysymys. Koska taiteilijoiden teot pohjautuvat monesti filosofiseen ja yhteiskunnalliseen viitekehykseen olisi mielenkiintoinen aihe selvittää kuinka ideologiset ristiriidat ratkaistaan työskentelyssä.

Koska tulevaisuus on avoin ja määrämätön ja koska taiteen tulevaisuus muodostuu kumulatiivisesti olemassa olevan kulttuurin päälle on imaginaaristen ja olemattomien taiteen lajien ja ilmenemismuotojen selvittäminen erinomainen tutkimuskysymys. Onko olemassa taiteen muotoja joita ei voi ilmetä maailmassa? Miten fyysiset, biologiset ja ideologiset rajoitteet keskustelevat taiteen kanssa ja muuttuvat taiteeksi? Onko taiteella kiellettyjä aiheita ja toiminnantapoja?

Pohtimisen arvoinen kysymys on myös taiteen tulevaisuuspohdinnan muuntuminen nykyisyyden taiteeksi ideoiden esittämisen kautta. Mielenkiintoinen kysymys on voiko tulevaisuuden taide teoksia ideoida lainkaan vai sijaitsevatko taideteokset ajallisesti aina nykyisyydessä. Kysymys on siis realisoituvatko tulevaisuuden taidepohdinnat aina välittömästi nykyisyyden taiteeksi.

Yleisesti ottaen kaikki alaluvussa "2.1 Taiteen tulevaisuuteen liittyviä erityispiirteitä" esille tuodut asiat ovat jatkotutkimukseen sopivia kysymyksiä. Niitä on jo tutkittu jonkin verran, joten työstäminen on helpompaa kun voi viitatakin aikaisempiin tutkimuksiin.

LÄHTEET

Kuva- ja taulukkoluettelo

Kuvat

2.1.1

Kuva 1. Marcel Duchampin Fountain vuodelta 1917. Kuva: Alfred Stieglitz.

2.2

Kuva 2. Havainnollistus joistakin taiteen tulevaisuuteen vaikuttavista seikoista

4.2.1

Kuva 3. Toimijälähtöinen skenaariomenetelmä siirtää tulevaisuustietoa helposti ymmärrettävässä muodossa

Kuva 4. Vuoden 2060 taiteilijat saattavat nähdä skenaariot toisella tavoin kuin nykyiset

Kuva 5. Puumalli: Erilaisia mahdollisia jatkokehityskulkuja neljälle skenaariolle

4.2.2

Kuva 6. Toimijälähtöisen haastattelumuotoisen skenaarioanalyysin toteuttaminen

4.2.3

Kuva 7. Toimijälähtöisen ja perinteisen skenaariomenetelmän elementtien eroavaisuuksia

Kuva 8. Taidekäsitysten vertailusta syntyvä uusi tieto

Kuva 9. Toimijälähtöisen haastattelumuotoisen skenaariomenetelmän tulevaisuustieto

Taulukot

2.3

Taulukko 1. Skenaariot ja taiteen muutos

4.2.2

Taulukko 2. Toimijälähtöisen haastattelumuotoisen skenaarioanalyysin raportointi

Lähteet

Aguilar, Jill & **Bedau**, Dani & **Anthony**, Chris (2009).

Growing Emotional Intelligence Through Community-Based Arts. *Reclaiming Children & Youth*, 18(1), 3-7. Haettu 18.9.2009 Academic Search Elite tietokannasta.

Amarasingam, Amarnath (2008).

Transcending Technology: Looking at Futurology as a New Religious Movement. *Journal of Contemporary Religion*, 23(1), 1-16. Haettu 16.9.2009. doi:10.1080/13537900701822989

Bell, Wendell (1997).

Assumptions of futures studies. Foundations of Futures Studies (Vol 1). New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

Berleant, Arnold (1995).

Mitä on ympäristöestetiikka? (suomentanut Martti Honkanen). Teoksessa Haapala, Honkanen & Rantala (toim.) (1995) *Ympäristö, arkkitehtuuri, estetiikka*. Helsinki: Yliopistopaino.

Dlugoleck, Andrew (2007).

The cost of extreme events: A report for United Nations Framework Convention on Climate Change. Haettu 6.9.2009 osoitteesta http://unfccc.int/files/cooperation_and_support/financial_mechanism/application/pdf/dlugolecki.pdf

Easterling, W.E., P.K. **Aggarwal**, P. **Batima**, K.M. **Brander**, L. **Erda**, S.M. **Howden**, A. **Kirilenko**, J. **Morton**, J.-F. **Soussana**, J. **Schmidhuber** & F.N. **Tubiello** (2007) Food, fibre and forest products. Teoksessa M.L. Parry, O.F. Canziani, J.P. Palutikof, P.J. van der Linden and C.E. Hanson (toim.) (2007) *Climate Change 2007: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Eriksson, Jarl-Thure (1993).

Kaaosteoria ja kompleksisten järjestelmien hallittavuus. Teoksessa Vapaavuori, Matti (toim.) (1993) *Miten tutkimme tulevaisuutta?*. Acta Futura Fennica no 5. Helsinki: Tulevaisuuden tutkimuksen seura.

Euroopan komissio (2009).

European Commission - Culture. Haettu 15.10.2009 osoitteesta http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc411_en.htm

Gasper, Des (heinäkuu 2009).

'Human Security' ideas - one base for Social Responsibility and Global Solidarity?. Esitelmä seminaarissa the International Conference on Higher Education 'Quality, Social Responsibility and Global Citizenship'. Den Haag, Alankomaat: Netherlands National Commission for UNESCO.

- Glenn, Jerome C.** (2003). Introduction to the Futures Research Methods Series. Teoksessa *Futures Research Methodology-V2.0*. Washington: American Council for The United Nations University.
- Glenn, Jerome C. & The Futures Group International** (2003). Scenarios. Teoksessa *Futures Research Methodology-V2.0*. Washington: American Council for The United Nations University.
- Graham, Mark Miller** (1995). The future of art history and the undoing of the survey. *Art Journal*, 54(3), 30. Haettu 2009-09-16, Academic Search Elite tietokannasta.
- Hannula, Mika** (2003). *Kaikki tai ei mitään. Kriittinen teoria, nykyaide ja visuaalinen kulttuuri*. Helsinki: Kuvataideakatemia.
- Hannula, Mika** (2004). *Nykyaiteen harharetket. Kommunikaatioprosessi valkoisen kuution ulkopuolella*. Helsinki: Kuvataideakatemia.
- Haraway, Donna** (1991). A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century. Teoksessa *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. New York: Routledge.
- Harle, Rob F.** (2008). Biobehavioural basis of art. *Technoetic Arts: A Journal of Speculative Research* volume 6 number 3. doi: 10.1386/tear.6.3.259/1

- Häyrynen, Simo** (2009). Tarinoista todeksi - skenaariot tulevaisuudentutkimuksessa. *Tieteessä tapahtuu* 4-5 2009. Helsinki: Tieteellisten seuran valtuuskunta.
- Kamppinen, Matti & Malaska, Pentti** (2002). Mahdolliset maailmat ja niistä tietäminen. Teoksessa Kamppinen, Kuusi & Söderlund (toim.) (2002) *Tulevaisuudentutkimus - perusteet ja sovelluksia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 896.
- Kamppinen, Matti & Malaska, Pentti & Kuusi, Osmo** (2002). Tulevaisuudentutkimuksen peruskäsitteet. Teoksessa Kamppinen, Kuusi & Söderlund (toim.) (2002) *Tulevaisuudentutkimus - perusteet ja sovelluksia*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seuran Toimituksia 898.
- Kosuth, Joseph** (1969). *Art After Philosophy*. Haettu 15.10.2009 osoitteesta http://www.ubu.com/papers/kosuth_philosophy.html
- LeWitt, Sol** (1969). Sentences on conceptual art. *Art-Language* vol. 1, no. 1. Coventry, UK: Art & Language.
- Machover, Tod** (2000). Future arts: By and for whom, and for what?. *IBM Systems Journal*, 39(3/4), 678. Haettu 18.9.2009, Academic Search Elite tietokannasta.
- Maring, Lise** (2009). World without oil. *The New Colonist*. Haettu 8.10.2009 osoitteesta http://www.newcolonist.com/world_without_oil.html

- Naukkarinen, Ossi** (2005). Taiteistumisen muodot. Teoksessa Levanto, Naukkarinen, Vihma (toim.) (2005) *Taiteistuminen*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu B 79. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.
- Niiniluoto, Ilkka** (tammikuu 1998). Voidaanko tulevaisuudesta tietää?. Tieteen päivien avajaisesitys 13.1.1998. Helsinki.
- Opetusministeriö** (2009a). *Kulttuuripolitiikkaan liittyvät linjaukset, ohjelmat ja hankkeet*. Haettu 5.9.2009 osoitteesta http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/linjaukset_ohjelmat_ja_hankkeet/?lang=fi
- Opetusministeriö** (2009b). *Kulttuuri - tulevaisuuden voima. Kulttuurin tulevaisuus -selonteon väliraportin ensimmäinen luonnos, versio 170609*. Haettu 5.9.2009 osoitteesta http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/linjaukset_ohjelmat_ja_hankkeet/kulttuuriselonteko/liitteet/LUONNOS_Valiraportti170609.pdf
- Scher, Abby** (2007). Can the arts change the world? The transformative power of community arts. *New Directions for Adult & Continuing Education*, Haettu 18.9.2009. doi:10.1002/ace.272
- Sepänmaa, Yrjö** (1995). *Kuukävelyllä - Esseitä taiteen tulevaisuudesta*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden suomalaisena.
- Sairinen, Rauno** (2007). Sunnuntaidebatti: Ilmastonmuutos myllertää myös yhteiskuntaa. *Helsingin Sanomat*. Haettu 6.9.2009

osoitteesta <http://www.hs.fi/keskustelu/%22Ilmastonmuutos+myllert%E4%E4+my%E6s+yhteiskuntaa%22/thread.jspa?threadID=80291&tstart=60>

- Sterngold, Arthur H.** (2004). Do Economic Impact Studies Misrepresent the Benefits of Arts and Cultural Organizations?. *Journal of Arts Management, Law & Society*, 34(3), 166-187. Haettu 18.9.2009, Academic Search Elite tietokannasta.
- Tapio, Petri** (1999). Bellin tulevaisuusraamattu. *Futura* 1/99. Helsinki: Tulevaisuuden tutkimuksen seura. (tekstikopiosta puuttuu sivunumerointi, jonka vuoksi se puuttuu myös viitteistä)
- TNS Gallup Oy** (2009). Kansalaisten käsitykset EU:n tulevaisuudesta 2009. Haettu 6.9.2009 osoitteesta http://www.europarl.fi/ressource/static/files/dokumenttipankki/EU-2009-RAPORTTI_1.pdf
- Valtioneuvosto** (2009). *Valtion talousarvioesitys 2010*. Haettu 5.9.2009 osoitteesta http://budjetti.vm.fi/indox/tae/2010/vm_2010.html
- Vita-More, Natasha** (2007). Brave BioArt 2: shedding the bio, amassing the nano, and cultivating posthuman life. *Technoetic Arts: A Journal of Speculative Research* volume 5 number 3. doi: 10.1386/tear.5.3.171/1
- Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto FSD** (2007). *Poliittisten ohjelmien tietovaranto Pohtiva*. Haettu 5.9.2009 osoitteesta <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/haku>

LIITE 1. Opinnäytetyöprosessin dokumentaatio

Tämä teksti käsittelee opinnäytetyön kehityskulkua sekä aiheenvalinnan ja näkökulman kypsymistä.

Opinnäytetyöni on kehittynyt ja muuttunut merkittävästi matkan varrella. Hyvä näin, sillä se osoittaa kypsymistä ja aiheen kehittymistä. Opinnäytetyöprosessin aikana tulokulmani taiteen tulevaisuuteen muuttui ensin mahdotomasta ajatuksesta ennustaa taiteen visuaalisuutta taiteen teknologioiden ennakkointiin. Totesin tämän kuitenkin liian suppeaksi ja tekniseksi kiinnostusteni kannalta jolloin hylkäsin sen. Taide ei redusoidu pelkästään tekniikkaan tai materiaan. Hakemani näkökulma löytyi lopulta taidekäsityksen muutoksesta. Taidekäsitys määrittää sitä mitä taide on ja sen muutosta analysoimalla voi selvittää taiteen tulevaisuudesta myös jotakin.

Tulevaisuudentutkimuksen puolelta prosessi on ollut myös yhtä haastava. Vaikka kaikki vaihtoehdoni ovatkin olleet

tieteenalan kannalta relevantteja, eivät ne ole tuntuneet oikeilta.

Aivan aluksi ajattelin laatia opinnäytetyönä vain yhden nollaskenaario-kuvauksen tulevaisuuden taiteesta. Nollaskenaario-kuvaus tarkoittaa todennäköistä kehityskulkua, mikäli radikaaleja muutoksia ei ilmene. Olisi kuitenkin hölmöä väittää etteikö tulevan 50 vuoden kuluessa tapahtuisi mitään mikä muuttaisi sosiaalisen elämämme. Jos vertaa nykyistä yhteiskuntaa ja sen taidetta 50 vuoden takaiseen yhteiskuntaan, voi huomata valtavia muutoksia. Ylipäänsä vapaata taidetta edistävä galleriakulttuuri on syntynyt vasta tänä aikana. Nykyään taidetta ei voisi ajatella ilman galleriakulttuuria! Olemme myös verkottuneet ympäri maailman ja tieto uusista asioista liikkuu nopeammin kuin koskaan aikaisemmin historiassa.

Alkuperäisen ajatuksen synniksi on kuitenkin todettava se, etten ajatellut rajata taidetta maantieteellisesti tai mi-

hinkään yksittäiseen taiteenalaan. Ajatus oli hieno, mutta olisi myös mahdoton toteuttaa. Prosessin edistyessä olen oppinut huomaamaan, että en voi väittää tietäväni riittävän syvällisesti esimerkiksi Afrikkalaisesta taiteesta vaikka olen siitä keskustellutkin haastateltavieni kanssa. Vielä vähemmän pystyn kirjoittamaan varteenotettavaa tekstiä modernista nykytanssista.

Mikäli olisin toteuttanut alkuperäisen ajatukseni, olisin luultavasti käyttänyt tulevaisuudentutkimuksen menetelmänä gurumenetelmää. Tämä tarkoittaa sitä että olisin tukeutunut tulevaisuuskuvasani tulevaisuusraporttien aineistoihin ja arvioinut omien visioideni pohjalta pohjalta kehityskulkuja ja megatrendien vaikutuksia. Olisin toki myös ekstrapoloinut numeerista tietoa ja tilastoja saadakseni täsmällisempiä arvioita kehityskulusta. Tuotoksesta olisi tullut kirjoitustyyliiltään vahvasti taiteellisesti painottunut ja ehkä jopa kaunokirjamainenkin.

Kaavailemani opinnäytetyö olisi kuitenkin ollut liian altis erinäiselle kritiikille. Näkemykseni olisi luultavasti ollut Eurooppakeskeinen ilman riittävää

problematisointia. Asiantuntemukseni alueet olisivat myös painottuneet liikaa jättäen heikommat osaamiseni alueet taas epäoikeudenmukaisesti käsitellyiksi. Mahdollinen piilokolonialistinen reunaehto olisi siis ollut vahvasti läsnä, jos ja kun olisin alkanut kirjoittamaan afrikkalaisen ja aasian taiteen tulevaisuutta ilman tarvittavia opintoja ja syvällistä keskittymistä historiaan.

Ongelmakohtana siinä olisi ollut erityisesti myös yksittäisen mahdollisen maailman asettaminen ainoaksi tulevaisuuskuvaaksi. Näin ollen tulevaisuudentutkimuksen sana mahdollinen maailma olisi menettänyt merkityksensä. Kuvailevaa tulevaisuuskuvausta olisi peilattu totena tai epäuskottavana, eikä sille olisi esitetty vaihtoehtoja.

Sittemmin olen pohtinut paljon opinnäytetyöni yhteiskunnallista roolia ja tähän liittyvää positiointia. Positiointi tulevaisuudentutkimuksen kentällä on tuottanut päänsäivää, sillä en halua asettaa itseäni paikalle, jossa pyrkisin aktiivisesti luomaan ja ohjaamaan taidetta mihinkään tiettyyn lopputulokseen. Toisaalta en siis halua luoda perusteet-

tomia tulevaisuuden maailmana esitetyjä tulevaisuuskuvauksia ja väittää niitä todeksi ilman keskustelua, taas toisaalta en halua pyrkiä ohjaamaan taiteen tulevaisuutta vahvasti ja aktiivisesti tiettyyn yhteen valmiiseen ratkaisuun.

Ongelma koulukuntien positioinnissa oli hankala, sillä perinteisesti vaihtoehtoina on nimenomaan joko tulevaisuuden kuvailu tai nykyisyyden ohjaus tiettyyn tulevaisuuteen. Päädyin lopulta luomaan omanlaisen demokraattisen ja keskusteleavan näkemyksen skenaariomenetelmästä, jossa luon edellytykset ja välineet tulevaisuuden luomiselle mutten sanele sitä millaisen tulevaisuuden tulisi olla. Opinnäytetyöni siis pyrkii osallistamaan ja luomaan keskustelua siitä, millaiseksi taiteilijat itse haluaisivat taiteen muuttuvan.

Näin syntyi toimijälähtöinen haastattelumuotoinen skenaarioanalyysi. Tätä menetelmää käytetään tässä ja nyt ensimmäistä kertaa. Se on varsin kokeellinen ja saattaa vielä kaivata edelleenkehittelyä. Opinnäytetyön hypoteesiksi on siis vaihtunut yhden kyseenalaistamattoman tulevaisuuden kirjoittamisen sijasta

demokraattisen ja osallistavan skenaarioanalyysin testaaminen vaikeasti ennakoitavan taiteen tulevaisuuden avulla.

Olen huomionut skenaariomenetelmän ja tulevaisuudentutkimuksen ongelmakohtia laajemmin kehittämällä niitä eteenpäin avoimen tulevaisuuden lähtökohdista. Avoimella tulevaisuudella tarkoitan sitä, että skenaarion kirjoittaja ei kirjoita skenaarioista suljettuja vaihtoehtoisia maailmoita joiden välillä lukijan on valittava tulevaisuutensa. Sen sijasta skenaarioiden kirjottaminen jättää lukijalle tunteen siitä, että hänellä on itsellä mahdollisuus luoda tulevaisuutta nykyisillä omilla teoillansa. Tämä on sopuoinnussa tulevaisuudentutkimuksen periaatteiden kanssa ja täyttää asettamani päämääräni ja positioinnin.

Menetelmää on hankala kirjoittaa auki yksiselitteisesti, koska mitään viittaus tai vertailukohtaa ei ole olemassa. Olen siis joutunut kirjoittamaan kokonaisen luvun kehittämästäni toimijälähtöisestä skenaarioanalyysistä vailla lainkaan viitteitä. Toisin on asia tulevaisuudentutkimuksen pohjaa käsittelevässä luvussa, jossa viitattavaa materiaalia on saatavilla

enemmän kuin pystyy sisäistämään. Täysin uuden lähestymistavan sanallistaminen ja havainnoillistaminen on myös hankalaa, enkä ole täysin varma olenko onnistunut osoittamaan uuden idean toimintaperiaatteen läpinäkyvästi.

Skenaarioanalyysin avaaminen liittyy yleiseen tendenssiin. Tulevaisuudentutkimuksessa on siirrytty yhden mahdollisen maailman utopiasta useisiin vaihtoehtoisiin skenaarioihin ja useisiin mahdollisiin maailmoihin. Toimijälähtöinen skenaarioanalyysi vie avoimen tulevaisuuden näkökulmalla kehityskulkua selkeämmin siihen suuntaan, ettei ole useaa mahdollista maailmaa joista valita vaan yksi todellisuus johon voi vaikuttaa omilla teoilla. Useat mahdolliset maailmat havainnoillistavat tekojen seurauksia eivätkä ohjaa ihmistä valitsemaan vain yhtä pakettia, josta ei voida neuvotella.

Olen avannut skenaariomenetelmän avoimuutta ja mahdollisia maailmoita keskustelulle myös liittämällä skenaarioiden yhteyteen taustatietoutta. Yleensä skenaariot jätetään enemmän tai vähemmän arvoituksiksi, joiden todennäköi-

syyttä ei pohdita, saati että niitten poliittisia motiiveja avattaisi laajemmin kaikkien nähtäville. Tämän vuoksi olen halunnut avata skenaariomenetelmää tuomalla oman käsitykseni taiteesta kaikkien luettavaksi, niin henkilökohtaiselta kuin sen laittaminen tuntuikin. Samalla kun paljastan omat ajatukseni tarjoan lukijalle mahdollisuuden suhteutua skenaarioihin omista lähtökohdistani käsin. Annan hänelle luvan olla erimielistä enkä käytä auktoriteettiäni hyväkseni tuodakseni lukijalle valmista ratkaisua.

Skenaariomenetelmän toteutuksissa ei usein suhtauduta tutkittavan toimijan päämäärin kovin kriittisesti. Useita skenaarioita kohtaan on esitetty kritiikkiä siitä, ettei oman yrityksen, instituution tai ilmiön tuhoutumista yleensä pidetä lainkaan vaihtoehtona tai mahdollisuutena (esim. Häyrynen, 2009). Tämän vuoksi olen halunnut ottaa ensimmäiseksi skenaarioksi nimenomaisesti kuvataiteen kokonaisvaltaisen tuhoutumisen. Taiteen tuhoutumisesta on oltu huolissaan (esim. Sepänmaa, 1995, 28) ja se on jo tämänkin takia se on relevantti osuus tutkimusaiheessa. Hannula (2003) näkee kuitenkin

ettei ole syytä olla huolissaan. Taiteesta puhutaan ja sitä tehdään enemmän kuin ikinä.

Minun oli alunperin tarkoitus havainnollistaa kutakin skenaariota tekemällä sen maailman mukaisia performansseja, taidenäyttelyitä ja akteja, mutta ajanpuutteen ja opinnäytetyön laajuuden vuoksi päätin siirtää taiteellisen toimintani myöhemmäksi. Suunnittelin kuitenkin tästä huolimatta viisi taiteellista tuotantoa, joita siis en toteuta tässä yhteydessä.

Esimerkiksi Hakeritaide-skenaarion osalta suunnittelin yrityksen käynnistämistä taidemielessä sekä yhteiskuntaan kohdistuvia hakkeritekoja. Kumpikin vaatisi laajempaa lainopillista taustaselvitystä johon ei ollut aikaa tämän opinnäytetyön puitteissa. Suunnitelmat on kuitenkin tallessa ja valmiita toteutettavaksi myöhemmin.

Pohjimmiltaan opinnäytetyössäni kysymys on kuvataiteen tulevaisuudesta. Vaikka skenaarioiden mahdolliset maailmat poikkeavat toisistansa käsittelevät ne kaikki kuitenkin kuvataiteen muotoa ja taidekäsitystä 2060. Ensimmäisessä skenaariossa kuvataide häviää ainakin

käytännön tasolla olemasta, toisessa se muuttaa muotoansa, kolmannessa marginalisoituu toisen sivuavan ilmiön alle ja viimeisessä skenaariossa taas noudattaa haastatteluun osallistuneiden ajatuksia.

Opinnäytetyöprosessi on ollut hyvin opettava. Olen oppinut käyttämään tietokantoja, löytänyt oman alani tutkimusjulkaisuja, sekä selvittänyt jatko-opintomahdollisuuksia. Viittauskäytännöt ovat myös palautuneet mieleen. Käytännön tasolla olen oppinut selvittämään kuinka painattaa kirjoja ja miten hankin ISBN-numeron teokselle. Myös taloudenhallintaa on vähäisessä määrin joutunut miettimään.

Aineisto- ja taustahaastattelut ovat opettaneet minua paremmaksi haastattelijaksi ja muokkaamaan kysymyspatteristoja ja kysymään täsmäntäviä relevantteja kysymyksiä. Myös haastattelun ajanhallintataidot ovat parantuneet kahdeksan haastattelun aikana.

On mahdotonta kuvailla kaikkia oivalluksia, mutta olen monesti pyörähtänyt päätäni kun olen saanut uutta parempaa tietoa asiasta. Ensin en aikonut käsitellä lainkaan ilmastonmuutosta koska se ei

suoranaisesti vaikuta taiteeseen. Mutta haastattelut saivat minut vakuuttuneeksi sivuilmidiöiden merkityksestä, joten siitä tuli yksi skenaariomuuttujista. Myös ihmisten lähestymisestä haastattelua varten olen oppinut. Lisäksi haastatteluun osallistuneiden näkemykset ovat tuoneet uusia ajatuksia itsellenikin.

Olen hyödyntänyt uutta mediaa opinnäytetyöni aikana monella tavoin. Olen perustanut sähköpostilistan opinnäytetyön jakelua varten. Moni on osoittanut kiinnostusta työtä kohtaan ja perustin postilistan, jotta kaikki halukaat saavat kopioin työn valmistuttua.

Olen myös kirjoittanut blogiin lopputyön edistymisestä. Blog on yhdistetty sosiaaliseen verkostopalveluun Facebookiin, jonne kaikki blogiin kirjoittamani tekstit tulevat näkyviin ja noin 600 ihmisen omalle etusivulle näkyviin ja kommentoitavaksi.

Lisäksi olen hyödyntänyt verkon keskustelukanavia (IRC) pyytääkseni kommenttia kirjoittamistani teksteistä. Tekstit olen laittanut verkossa toimivaan yhteisölliseen Google Docs -palveluun, jossa tekstin lukeneet voivat tehdä muutoksia

ja kommentteja tekstiin. Palvelussa usea ihminen voi tehdä muutoksia samaan aikaan.

Opinnäytetyön aikana tuloksena 190 tekstitiedostoa ja monta hyvää jatkotutkimusaihetta. Opinnäytetyötä tehdessäni olen myös selvittänyt jatko-opintomahdollisuuksia useammassa korkeakoulussa ja oppiaineessa. Olen myös kartoittanut mahdollisuuksia julkaista tästä opinnäytetyöstä jatkotutkimusta. Vertaisarvioituiden joulalut Futura ja Technoetic Arts luultavasti saattaisivat ottaa työni sisällöstä osion julkaistavaksi. Lisäksi julkaisusta voisi luultavasti jalostaa julkaisun Contemporary Aesthetics peer-review journal -julkaisuun sekä Revalvaatio luultavasti myös olisi hyvin mahdollinen julkaisukanava. Aiheesta saisi myös helposti kirjan ja useita populaareja julkaisuita.

Liite 2. Haastatellut taiteilijat

Varsinaiset haastatellut

Tatu Engeström (Kuvataideakatemia
kandidaattiopiskelija)

Haastateltu: 30.9.2009 klo 15.25-16.25

Sijainti: Kasvisbaari, Kuvataideakatemian ruokala

Liisa Hilasvuo (Kuvataideakatemia
maisteriopiskelija)

Haastateltu: 22.9.2009 klo 18.45-21.30

Sijainti: Kampin ostoskeskus

Maria Matikka (Kuvataideakatemia
erillismaisteriopiskelija)

Haastateltu: 28.9.2009 klo 14.00-14.35

Sijainti: Kuvataideakatemia aula

KuM Pilvari Pirtola (nuori kuvataiteilija)

Haastateltu: 28.9.2009 klo 15.50-17.30

Sijainti: Pilvarin työhuone, Sörnäisten rantatie

KuM Pasi Rauhala (nuori kuvataiteilija)

Haastateltu: 24.9.2009 klo 16.15-17.30

Sijainti: Taiteilijatali Oksasenkatu 11

Taustahaastatellut

Jatko-opiskelija Mikko Ijäs
(tutkii taiteilijaidentiteetin rakentumista)

Haastateltu: 22.9.2009 klo 15.15-17.00

Sijainti: Kipsari, Taideteollisen korkeakoulun kellarikerros

Prof. Jan Kaila
(Kuvataideakatemia tutkimusjohtaja)

Haastateltu: 1.10.2009 klo 16.00-17.30

Sijainti: Kuvataideakatemia
jatko-opintojen osasto

Prof. Antti Tantt (Kuvataideakatemia
taidegrafiikan professori)

Haastateltu: 5.10.2009 klo 15.00-16.20

Sijainti: Kuvataideakatemia
taidegrafiikan osasto

Liite 3. Haastattelun kysymyspatteristo

Alustus:

Haastattelun kysymykset on tarkoitettu ajatuksenherättäjiksi. Sinulla on myös mahdollisuus vastata myös muuta aiheeseen liittyvää, eikä kysymyksessä tarvitse pysyä tiukasti.

Osa kysymyksistä on tietoisesti provokatiivisia.

Kysymykset:

1. Kuvaile suhdettasi taiteeseen ammatilliselta kannalta: mitä tutkintoja sinulla on, millaista taidetta teet käytännön tasolla, miten työsi liittyy taiteeseen sekä mitä tutkimus-, opetus- ja hallintotehtäviä olet hoitanut?
2. Millaisena näet eurooppalaisen taiteen laadun ja millaiset mahdollisuudet mielestäsi Euroopassa on tehdä taidetta? Entä Suomessa?
3. Millaisia negatiivisia muutoksia tähän tilanteeseen voisi tulla seuraavan 50 vuoden aikana? Minkä tällä hetkellä
- hyvin olevan asian uskot voivan heikentyä tulevaisuudessa? Miksi?
4. Euroopan unionin lainsäädäntöä ja toimintoja ollaan yhtenäistämässä mahdollisesti jopa liittovaltioksi asti. Tällä tarkoitetaan sitä, että Euroopan eri maissa on samanlainen sosiaaliturva, eläkkeet ja verotus (mm. apurahojen osalta). Tällöin esimerkiksi Suomessa, Saksassa ja Sloveniassa tulisi olemaan sama yhteiskunnallinen järjestelmä. Miten uskot Euroopan yhdentymisen yhdeksi valtioksi vaikuttavan taiteen tekemisen edel-

lytyksiin Suomessa ja muualla Euroopassa?

5. Oletetaan että yhteiskunta on halukas antamaan taiteelle määrättömästi rahaa. Valtion miljardibudjetista siis heltiäisi taiteelle tarvittaessa satoja miljoonia euroja. Miten taiteilijan toimeentulo tulisi järjestää ihanteellisessa yhteiskunnassa?

Esimerkkejä muutamista vaihtoehdoista:

1. taiteilijan toimeentulo syntyy yksinomaan teosten myynnistä
2. taidetta varten on apurahajärjestelmä, jossa rahoitusta haetaan jokaiseen projektiin erikseen
3. yhteiskunta maksaa kaikille kansalaisillensa perustulon, esimerkiksi 700 euroa kuussa ja tämän lisäksi taiteilijoille on tarjolla työskentelyyn erilaisia apurahoja
4. yhteiskunnassa on runsaasti mahdollisuuksia saada taiteilijapalkkaa (esim. 1000€, 3000€ tai 6000€) kolme tai viisi vuotta kerrallaan, kuitenkin niin, että taiteilijalla on tulostavoitteita näyttelytoiminnalle ja taideteosten

määrälle

5. yhteiskunnassa on subjektiivinen oikeus taiteilijapalkkaan, eli kuka vain voi julistautua taiteilijaksi ja nostaa tällöin taiteilijapalkkaa
6. Millaista taideopetuksen tulisi olla ihanteellisessa yhteiskunnassa? Oletetaan että raha ei ole este. Tulisiko kaikille tarjota mahdollisuus päästä opiskelemaan taiteita vai tulisiko koulujen valita vain parhaat päältä? Tulisiko yhteiskunnassa olla enemmän vai vähemmän taiteilijoita? Tuleeko kaikkien taiteilijoiden tehdä taidetta vai tulisiko taiteilijoita tietoisesti kouluttaa tekemään muita ammatteja?
7. Mikä taiteen rooli on yhteiskunnassa? Entä mikä on taiteen tehtävä? Tarvitseeko taiteen olla hyödyllinen yhteiskunnalle, esimerkiksi terveystenonja vähentävän vaikutuksen tai työssä jaksamisen kautta, vai onko taide olemassa vain itsensä vuoksi?
8. Onko taide yhteiskunnallista? Ottaa-

ko se kantaa poliittisesti tai arvojen välityksellä? Tulisiko sen pysyä pois politiikasta?

9. Miten mm. feminismi, ympäristöjärjestöt, uskonnot, puolueet ja yritys-elämä vaikuttavat taiteeseen? Vaikuttaako taide niihin?
10. Millaisia mahdollisuuksia yhteisötaiteella ja taideopetuksella on parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia?
11. Entä miten taiteella voidaan auttaa vanhuksia ja työssäkäyviä?
12. Mikä taiteen ja viihteen suhde? Onko taiteella ja viihteellä eroa? Entä mikä on ns. korkeakulttuurin ja muun kulttuurin suhde? Miten taide eroaa viihteestä vai eroaako se?
13. Onko taiteen tehtävä viihdyttää?
14. Millainen on sinun henkilökohtainen suhteesi taiteeseen?
15. Millaisia asioita tavoittelet taiteella?

16. Pyritkö johonkin?

17. Millaisia tunteita taide herättää?

18. Miksi teet taidetta ylipäänsä?

19. Milloin teet taidetta ja milloin taas et, eli mitkä teot ovat taidetta?

20. Millainen henkilökohtainen taidekäsitteesi on? Mikä on taidetta? Millaisen asioiden pitäisi olla taidetta? Mikä ei ole taidetta? Miksi?

21. Mistä taiteilijaidentiteetti rakentuu?

22. Millaista uskot kuvataiteen tekemisen olevan vuonna 2060? Millaista toivoisit sen olevan? Millaisten asioiden uskot estävän sitä, ettei taide voi olla sellaista kuin toivot?

23. Vertailun vuoksi minun on myös laadittava tulevaisuuden skenaario, jossa taide häviää kokonaan olemasta. Osaatko sanoa yhden tai useamman käytännöllisen tai poliittisen asian jonka pitäisi toteutua että tämä olisi

mahdollista?

24. Kuvitellaan että individualismi on kasvanut sellaisiin mittasuhteisiin, että kukin yksilö yhteiskunnassa on kehittänyt oman henkilökohtaisen uskonnon. Jos näin kävisi, uskotko että taide muuttaisi muotonsa uskonnoksi tai siitä haettaisi inspiraatiota oman uskonnon kehittelyyn?

25. Mitä ajattelet seuraavasta tulevaisuusskenaariosta: Vuonna 2060 vaapaata taidetta sellaisena kuin me sen nyt tunnemme ei enää ole olemassa. Kaikki nykyään taiteellinen toiminnaksi ajateltavissa oleva tehdään suurissa tehdään mediayhtiöissä markkinatalouden kysynnän ja tarjonnan ehdoin. Taiteilijalle maksetaan palkkaa, mutta työnantaja antaa tehtävät.

26. Entä jos massamedia-yhtiöt hallitsisivat kaikkea julkista tilaa ja ainut tapa saada taidetta esille olisi työskennellä yhteistyössä esimerkiksi eläinoikeusaktivistien kanssa. Mitä ajattelet skenaarista, jossa taiteilijan olisi hakke-

roiduttava yhteiskuntaan saadakseen teoksensa esille?

26. Vielä viimeinen kysymys. Millainen olisi taiteen oma "YK:n ihmisoikeuksien julistus"? Voit myös kertoa mitä sen tulisi sisältää.

Kiitos haastattelusta.

Lähetän sähköpostilla haastattelusta kirjoittaman tekstin sinulle vielä tarkistettavaksi.

Liite 4. Haastateltujen taiteilijoiden näkemyksiä taiteellisen toiminnan kehittämisestä

Koulutuspolitiikka

- Taiteilijoita koulutetaan ihan liikaa. Taiteilijoita tulisi kouluttaa vähemmän.
- Erillismaisterien sisäänottoa tulisi supistaa Kuvataideakatemiassa (yksi vastaaja)
- Taiteilijoille tulisi olla valmistumisen jälkeisiä lisäkoulutusmahdollisuuksia, esim. materiaalien käyttämisessä.
- Kuvataiteen opiskelu on ajettu liian ahtaalle. Opiskelijoita ajetaan liian nopeaan valmistumiseen ja se heikentää taiteellisia valmiuksia ja näkemystä.
- Kisalli-oppipoikamallia toivottiin, jossa taiteilijoita voitaisi palkata opettamaan taideopiskelijoita ja mentoroimaan nuoria valmistuneita taiteilijoita

Taiteen harrastaminen

- Ohjattua lasten- ja nuorten kuvataidekerhotoimintaa tulisi olla kaikille jotka haluavat sitä harrastaa ja osoittavat lahjakkuutta. Ei tulisi olla vanhempien varallisuudesta kiinni kuten nykyään.
- Kaikilla ihmisillä pitäisi olla enemmän aikaa luovien asioiden tekemiseen. Aikaa tehdä musaa, maalata ja kirjoittaa.

- Harrastelijataiteilijoille pitäisi olla lisää rahoitusta ja tiloja tekemiseen sekä esittelymahdollisuuksia
- Ihmisille pitäisi antaa mahdollisuuksia osallistua taideprojekteihin, "se voisi olla virkistävää joillekin ihmisille"

Galleriatoiminta ja museot

- Gallerioiden vuokrien tulisi olla alhaisempia.
- Gallerioiden tulisi olla enemmän taiteilijalähtöisiä ja taiteilijavetoisia, eikä galleristivetoisia.
- Gallerioiden tulisi pyrkiä järjestämään taiteilijoille näyttelyitä, julkisuutta ja myydä teoksia. Tällä hetkellä taiteilijan vastuulla.
- Taiteelle tulisi varata huomattavasti enemmän esityspaikkoja kaupunkitilasta. Ei vain sisältä vaan myös ulkoilmasta.
- Pääkaupunkiseudun ulkopuolista taiteilijakommuuni- ja residenssitoimintaa pitäisi kehittää. Sitä on liian vähän.

Apurahatoiminnan ja toimeentulon kehittäminen

- Apurahat myönnetään niille jotka ovat hyviä markkinoijia. Taiteen sisällöt tuntuvat jäävän vähemmälle huomiolle.
- Säätiöiden apurahan myöntämisperusteet tulisivat olla avoimempia ja läpinäkyvämpiä
- Tulisi olla myös pieniä apurahoja, joita voitaisi myöntää pieniin projekteihin ilman käsittelyaikaa.
- Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä että Suomessa tulisi olla kansalaispalkka / perustulo. Tämän lisäksi tulisi olla nykyinen apurahajärjestelmä.
- Kansalaispalkassa tulisi olla taiteilijalisä, joka myönnettäisi lomakehakemuksella ja osoittamalla näyttelyin ja taiteellisella

toiminnalla taideammatti. (tai muulla paremmalla menettelyllä)

- Tulonlähteiden ei kuitenkaan pitäisi olla tulosvastuullisia!
- Tällä hetkellä taiteilijan ajasta 30-40% menee paperitöihin. Malli vapauttaisi enemmän aikaa taiteelliseen toimintaan.
- Taiteilija on yhteiskunnan palveluksessa ja tekee kaikkien hyödyksi taidetta, joten hänen kuuluisi saada palkkio julkisesta toiminnasta
- Taiteilijapalkkaa myönnetään liian harvoille
- Nuorille vasta aloittaville taiteilijoille tulisi tarjota 1 vuoden työskentelyapurahaa taiteilijauran käynnistämiseen. Nyt vastavalmistunut taiteilija jää täysin heitteille.
- Toivottiin ettei KELA:lta ja sosiaalitoimelta tarvitsisi salata työhuoneen olemassaoloa ja apurahoja, vaan että toimeentulotukea saisi jos ei ole tuloja.

Ammattitaiteilijoiden toiminta

- Taiteilijoiden tulisi voida kohdata taiteilijoita muista kulttuureista
- Taiteilijoille tarvitaan taiteilijoiden omia kohtaamispaikkoja, joissa voisi viettää aikaa ja tutustua toisiin
- Taiteilijoita tulisi voida kutsua omalle työhuoneelle (kateus, pelko idean varastamisesta)
- Jos epäonnistuu kolmessa näyttelyssä ajautuu henkilökohtaiseen taloudelliseen konkurssiin. Tämä pitäisi estää.
- Maassa tulisi olla enemmän taiteilijalähtöisiä yhteisöjä kuten Oksasenkatu 11, joissa taiteilijat voivat pitää näyttelyn ilmaiseksi ja valvoa sitä itse.
- Näitä tulisi olla enemmän kuin nyt ja ne ovat parempia taiteilijoiden kannalta kuin galleriat. Niiden kautta taidetta kierrätetään ympäri maailmaa omalla järjestelmällä..
- Vuokratilustusten nousu vaikuttaa gallerioiden ja taiteilijatilojen

toimintamahdollisuuksiin.

Muuta

- Taiteilijoiden tulisi toimia yhteiskunnassa asioiden keskustelijoina. Esim taitelijoiden keskustelutilaisuuksia tulisi järjestää ihmisille.
- Taiteesta tulisi kirjoittaa enemmän mediassa
- Taiteen hiilijalanjäljen tulisi olla pienempi. Käytännön tekoja ekologisuuden lisäämiseksi toivottiin.

Mitä taiteen omassa "YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa" tulisi lukea?

- Ei haluttu että taiteella ja taiteilijoilla olisi muista eroavia oikeuksien julistuksia, koska kaikilla pitäisi olla samat ihmisoikeudet. Mutta tärkeiksi asioiksi nousivat:
- Kaikilla samat oikeudet luovaan ilmaisuun
- Yleismaailmallinen ilmaisunvapaus ja sen takaaminen
- Mahdollisuus työskennellä ilman sensuurin pelkoa, taiteilijaa ei saa rankaista väärien asioiden käsittelystä. Näin on käynyt mm. Suomessa.
- Taidetta tulee voida tehdä omista lähtökohdista käsin
- Taiteilijaksi tulee voida tulla kenen vain ilman että on suorittanut opintoja
- Taideteokset pitäisi pyrkiä säilyttämään
- Taiteilijan päämääriä kunnioitetaan ja ymmärretään
- Taiteeseen pyritään eläytymään
- Taiteilijalla tulee olla oikeus epäonnistua – nyt kolme huonoa näyttelyä johtaa konkurssiin
- Taiteessa tulee olla sallivaa kokeilua
- Eri kulttuurien vuoropuhelua
- Esillepano taiteilijan omilla ehdoilla

- Eurooppalaisten ei tule kolonisoida kaikkea taidetta ja rahdata sitä Eurooppaan
- Eurooppalaiset museot eivät ole ainut ja oikea tapa esittää. Kaikki maat eivät tarvitse omaa Kiasmaa.
- Plagiointia vastaan
- Kaksinaismoralismia vastaan: nyt viihteessä voi esittää väkivaltaa kunhan se on kivaa ja viihteellistä, mutta ei näytä oikealta